

Tirsdag

10.30-12.30

Rom: AR G-001

Hva er stoda for skrivning som grunnleggende ferdighet i norsk skole - 20 år etter at Kunnskapsløftet ble vedtatt i Stortinget? Om innføringen og forvaltningen av skrivning som grunnleggende ferdighet i det norske utdanningssystemet i skjæringspunktet mellom politikk, forvaltning, forskning og undervisning

Authors:

Arne Johannes Aasen, professor, Skrivesenteret, NTNU

Gustaf Skar, Skrivingsenteret, NTNU, professor

Kjell Lars Berge, professor, Universitetet i Oslo

Randi Solheim, professor, NTNU

Synnøve Matre, professor emirata, NTNU

k.l.berge@iln.uio.no, synnove.matre@ntnu.no, arne.j.aasen@ntnu.no, gustaf.b.skar@ntnu.no,
randi.solheim@ntnu.no

I og med at Stortinget i 2004 enstemmig vedtok å innføre Kunnskapsløftet som læreplan, ble det bestemt at skrivning skulle være en grunnleggende ferdighet integrert i alle fag i norsk skole (Berge, 2005, Berge, 2007). Det ble også vedtatt at det skulle være nasjonale prøver i skrivning – for fire trinn (4., 7. 10. og 11. trinn). Norske skriveforskere var godt forberedt på denne reformen (Berge, 2022). Siden 1980-tallet var det utviklet fagmiljøer som var opptatt av skrivning og skriveutvikling ved flere læresteder i Norge. En grasrotbevegelse blant norske lærere opptatt av prosessorientert skriveopplæring bidro til at deler av norsk skole også var i gang med å utvikle skriveopplæringen i skolen i fag og på tvers av fag.

Til tross for politiske vedtak og det faglige engasjementet og interessen for skrivning og skriveundervisning blant norske lærere og forskere, ble det å innarbeide skrivning som grunnleggende ferdighet møtt med usikkerhet (Smidt, 2010). Evalueringen av Kunnskapsløftet i 2012 viste da også at mange lærere var usikre på hvordan de skulle undervise i skrivning i og på tvers av alle fag (Aasen m. fl., 2012). I det gjeldende Læreplanverket er det igjen norsklærerne som har fått hovedansvaret for skriveundervisningen på alle trinn.

Hva er så stoda for skriveundervisning i norsk skole i dag? Det er vist i flere studier at mange lærere i utdanningen ikke opplever at de er blitt godt nok forberedt på å undervise i skrivning. En undersøkelse viser at mange lærere prioriterer arbeidet med å styrke skriveopplæringen lavt og at de oppfatter det som krevende å undervise i skrivning (Byberg Johansen, Kvistad \& Skar, 2021). 6 av 10 lærere på barnetrinnet mente i 2021 at lærerutdanningen ikke forberedte dem på å undervise i skrivning (Graham, Skar \& Falk, 2021).

På symposiet ønsker vi å diskutere hvilken status skrivning har i skole og lærerutdanning, og hva som kan være årsakene til denne tilstanden (jf. Skar \& Aasen, 2018, Skar \& Aasen, 2021, Berge, 2022, Språkrådet, 2023). Vi ønsker å legge til rette for en samtale om hvordan skriveopplæringen i det norske utdanningssystemet kan få større oppmerksomhet og styrkes. Det har vært gjennomført flere store

forskningsprosjekt som har bidratt med rike erfaringer med og omfattende kunnskap om hvordan man kan utvikle god skriveundervisning (f.eks. Matre m.fl. 2021). Presentasjonene på symposiet bygger derfor på aktuell og relevant forskning om skriveundervisningens utfordringer i norsk skole. Symposiets tema er også en del av forskningsprosjektet «Demokratiets tekstkulturer» ved Universitetet i Oslo der forvaltningsretorikk studeres. I dette prosjektet vil forholdet mellom forskning, undervisning, politikk og forvaltning bli studert, med satsingen på skriving som grunnleggende ferdighet som eksempel/case.

Plan for symposiet:

- ☐ Kjell Lars Berge, Universitetet i Oslo: Innledning til symposiet
- ☐ Arne Johannes Aasen \& Gustaf Skar, Skrivesenteret, NTNU: Stoda for skriveopplæringen i skolen. Hva vet Skrivesenteret om situasjonen og utfordringene i skolen?
- ☐ Synnøve Matre \& Randi Solheim, NTNU: Stoda for skriveforskningen etter at Normprosjektet og FUS-prosjektet er avsluttet. Hva har vi funnet ut, og hva bør det forskes på i åra som kommer?
- ☐ Kjell Lars Berge, Universitetet i Oslo: Stoda for skriving som grunnleggende ferdighet i statlige forvaltningstekster og i kunnskapspolitikken.
- ☐ Diskusjon

Kommentator: ennå ikke bestemt

Referanser

Berge, K.L. (2005). Skriving som grunnleggende ferdighet og som nasjonal prøve - ideologi og strategier. I A.J. Aasen \& S. Nome (red.). Det nye norskfaget (s. 161-188). Bergen: Fagbokforlaget.

Berge, K.L. (2007). Grunnleggende om de grunnleggende ferdighetene. I H. Hølleland (red.) 2007. Politikk og pedagogikk i Kunnskapsløftet (s. 228-250). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Berge, K.L. (2022). Forgjeves innsats eller utfordrende muligheter? Skriving som grunnleggende ferdighet i norsk skole. Norskklæreren, 4.

Byberg Johansen, M., Kvistad, A \& Skar, G. (2021). Funktionell skrivning de første skoleår. Læsepedagogen 4/2021, 21-27.

Graham, S., Skar, G.B. \& Falk, D.Y. (2021). Teaching writing in the primary grades in Norway: a national survey. Reading and Writing, 34(2), 529-563.

Matre, S., Solheim, R, Otnes, H., Berge, K.L., Evensen, L.S. \& Thygesen, R. (2021). Nye grep om skriveopplæringa. Forskningsfunn og praksiserfaringar. Oslo: Universitetsforlaget.

Skar, G. B., \& Aasen, A. J. (2018). Å måle skriving som grunnleggende ferdighet. Acta Didactica Norge, 12(4).

Skar, G.B. \& Aasen, A.J. (2021). School writing in Norway: Fifteen years with writing as key competence. I J. Jeffrey \& J. Parr (eds.). International Perspectives on Writing Curricula and Development. A Cross-Case Comparison (s. 192-216). London: Routledge.

Smidt, J. (2010) Skrivning i alle fag - innsyn og utspill. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Språkrådet (2023): Rapport om norsk, særleg nynorsk, i lærarutdanningane.
www.sprakradet.no/globalassets/vi-og-vart/rapporter-og-undersokelser/2023/rapport-om-norsk-sarleg-nynorsk-i-lararutdanningane_web_enkeltsider.pdf

Aasen, P., Møller, J., Rye, E., Ottesen, E., Prøitz, T.S. \& Hertzberg, F. (2012). Kunnskapsløftet som styringsreform – et løft eller et løfte? Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i implementeringen av reformen. NIFU. Rapport 20/2012.

Tirsdag

10.30-12.30

Rom: AR V-101

Språk-, läs- och skrivutvecklande undervisning i matematik, teknik och svenska i förskoleklass – möjligheter och utmaningar

Authors:

Tarja Alatalo, Högskolan Dalarna, Sverige

Annie-Maj Johansson, Högskolan Dalarna, Sverige

Cecilia Wijnbladh, Högskolan Dalarna, Sverige

Sari Vuorenmaa, Stockholms universitet

sari.vuorenmaa@specped.su.se, tao@du.se, cwj@du.se, ajn@du.se

Forskningsämne: Läs- och skrivdidaktik

Forskare: Tarja Alatalo, Högskolan Dalarna, Annie-Maj Johansson, Högskolan Dalarna, Cecilia Wijnbladh, Högskolan Dalarna, Sari Vuorenmaa, Stockholms universitet

I detta forskningsprojekt studeras läs- och skrivutvecklande undervisning i olika ämnesområden i svensk förskoleklass (6-åriga elever). I tidigare genomförda observationsstudier av undervisning i ämnesområdena teknik och naturvetenskap i förskoleklass framkom att där skapades undervisning som stödjer elevers läs- och skrivutveckling genom språkanvändning i sociala och utforskande praktiker (Alatalo \& Johansson, 2019, 2022). Eftersom tidig läs- och skrivstimulans i social interaktion i funktionella sammanhang främjar elevers läs- och skrivutveckling (Gillen \& Hall 2013), går vi vidare på en bredare front för att undersöka hur undervisningen ser ut inom fler ämnesområden i förskoleklassen. Eleverna behöver ges rika möjligheter att göra språkliga upptäckter, både själva och tillsammans med andra och i såväl det talade som det skrivna språket, för att de ska förstå språkets meningsbärande funktion och syftet med att läsa och skriva (Guo et al., 2012).

Läs- och skrivutveckling betraktas med utgångspunkt i "The simple view of reading", där ordavkodning och förståelse är avgörande faktorer för läsutvecklingen (Gough \& Tunmer, 1986). Det innebär att

kodfokuserade praktiker med fokus på fonologisk medvetenhet och ordavkodning och meningsfokuserade praktiker med fokus på t.ex. ordförrådsutveckling i meningsfulla sammanhang, främjar elevers läs- och skrivutveckling (jfr. Bradley & Bryant, 1983; Pearson et al., 2007; Ruotsalainen et al., 2021).

Projektet, där lektioner videoobserverats i 42 olika skolor och intervjuer genomförts med 52 lärare i de aktuella klasserna, har som syfte att bidra med kunskap om hur läs- och skrivutvecklande undervisning tar sig uttryck i förskoleklassens didaktiska verksamhet, men också att identifiera potential att utveckla läs- och skrivundervisningen. Utifrån projektets syfte och design är det möjligt att utveckla en bred kunskapsbas om tidig läs- och skrivundervisning, vilket är angeläget eftersom en språkstimulerande skolförberedande didaktisk verksamhet också kan medverka till att minska antalet elever som misslyckas med sin läs- och skrivutveckling i skolans tidiga år (Lundberg et al., 2012).

I detta symposium presenteras preliminära resultat från fyra delstudier i projektet.

Den första presentationen diskuterar hur dialogisk matematikundervisning med utgångspunkt i ämnesbegrepp möjliggör för elever att medverka i meningsfokuserade och kodfokuserade läs- och skrivpraktiker. Studien indikerar att matematiklektionerna stödjer elevernas läs- och skrivutveckling, vilket innebär att matematikundervisningen kan uppfattas som språk-, läs- och skrivundervisning.

Den andra presentationen synliggör hur elevers medverkan i teknikundervisning skapar förutsättningar för dem att utveckla sin förmåga att kommunicera i tal och skrift i olika sammanhang. Det indikerar att teknikundervisningen har potential att medverka till rika språkupplevelse för elever i förskoleklass. Den tredje presentationen behandlar lärares uppfattning av möjligheter att följa och främja elevers språk-, läs- och skrivutveckling i förskoleklass. Studien bidrar också med att utveckla teori om hur språk-, läs- och skrivundervisningen i tidiga skolår kan differentieras för en mer likvärdig utbildning.

Den fjärde presentationen synliggör komplexiteten i lärares uppdrag att stötta och leda varje elevs språk-, läs-, och skrivutveckling utifrån elevens förutsättningar, förmågor och behov. Alla elevers behov av rika möjligheter att göra språkliga upptäckter för att stärka språk-, läs- och skrivutvecklingen problematiseras.

Projektet är finansierat av Vetenskapsrådet, 2020-03954

Referenser

Alatalo, T. & Johansson, A.-M. (2022). "Nu läser vi grodans dagbok": Läs- och skrivutvecklande praktiker i naturvetenskapsundervisning i förskoleklass. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 27(2), 96–118.

<https://doi.org/10.15626/pfs27.02.05>

Alatalo, T. & Johansson, A.-M. (2019). "Kan man köra en skottkärra med fyrkantigt hjul?" Läs- och skrivutveckling i teknikundervisning i förskoleklass. *Nordic Journal of Literacy Research* 5(3), 49–62.

<https://doi.org/10.23865/njlr.v5.2018>

Bradley, L., & Bryant, P. (1983). Categorizing sounds and learning to read – a causal connection. *Nature*, 301, 419–421.

Gillen, J. & Hall, N. (2003). The emergence of early childhood literacy. I N. Hall, J. Larson & J Marsh. (Eds.). *Handbook of Early Childhood Literacy* (pp. 1–12). Sage Publications.

Gough, P. B., & Tunmer, W. E. (1986). Decoding, Reading, and Reading Disability [Academic Journal Electronic Resource]. *Remedial and Special Education (RASE)*, 7(1), 6–10.

Guo, Y., Justice, L. M., Kaderavek, J.N. and McGinty, A. (2012). The literacy environment of preschool classrooms: contributions to children's emergent literacy growth. *Journal of Research in Reading* 35(3) 308–327.

Lundberg, I., Larsman, P., & Strid, A. (2012). Development of phonological awareness during the preschool year: The influence of gender and socio-economic status. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, 25(2), 305–320.

Tirsdag

10.30-12.30

Rom: AR Ø-120

PIRLS 2021: Norske tiåringers leseprestasjoner i en omskiftelig tid

Authors:

Hildegunn Støle

Olaug Strand

Åse Kari Wagner

Kjersti Lundetræ

Knud Knudsen

Margunn Mossige

Toril Frafjord Hoem

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger
Norwegian Reading Centre University of Stavanger

aase-kari.h.wagner@uis.no, hildegunn.stole@uis.no, olaug.strand@uis.no, knud.knudsen@uis.no,
kjersti.lundetre@uis.no, margunn.mossige@uis.no, toril.f.hoem@uis.no

Symposium til Skriv! Les! 2024

PIRLS 2021: Norske tiåringers leseprestasjoner i en omskiftelig tid

Innleder og ordstyrer: Åse Kari H. Wagner

Kommentator: Tove S. Frønes

God leseforståelse er avgjørende for elevers læring og utvikling gjennom hele skoleløpet. For å følge med på utvikling i norske elevers leseferdigheter, deltar Norge i flere internasjonale storskalaundersøkelser. PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) er en av disse. PIRLS er en trendstudie som gjennomføres hvert femte år, med PIRLS 2021 som den femte og nyeste i rekken (Mullis et al., 2023). 65 land fra alle verdensdeler deltok i PIRLS 2021, med til sammen over 400 000 elever, 380 000 foresatte, 20 000 lærere og 13 000 skoler. Fra Norge deltok rundt 7000 elever fra 213 skoler (Wagner et al., 2023). PIRLS' målgruppe er tiåringer, i Norge elever på 5. trinn. Undersøkelsen gjennomføres dermed på et viktig tidspunkt i opplæringen, hvor det er forventet at elevene mestrer grunnleggende avkodingsferdigheter, og i større grad skal lese for å lære (Mullis \& Martin, 2019, s. 58).

I tillegg til at elevene i PIRLS arbeider med tekster og tilhørende oppgaver, svarer både elever, norsklærere, skoleledere og foresatte på spørreskjema. Slik undersøker PIRLS også faktorer som har betydning for elevers leseprestasjoner, som deres holdninger til lesing og lesing på fritida, støtte og forventninger i hjemmet, samt aspekt ved leseopplæringen og skolen.

PIRLS var heldigital i 2021 for de landene som ønsket det, deriblant Norge. PIRLS 2021 er den eneste internasjonale storskalaundersøkelsen som ble gjennomført midt i covid-19-pandemien, og er interessant også av den grunn.

Symposiets innledende del vil kort introdusere PIRLS-studiens rammer og metoder. Dernest vil noen hovedfunn presenteres: Mens norske tiåringers leseprestasjon har steget jevnt og trutt siden 2006, ses i PIRLS 2021 en markant nedgang (Wagner et al., 2023). Omtrent en femtedel av de norske tiåringene har svake leseprestasjoner i 2021, noe som er nesten dobbelt så mange som i 2016. Det er også færre sterke

lesere i 2021 sammenlignet med 2016. Det er en klar sammenheng mellom familiens ressurser og elevers prestasjoner. En foruroligende tendens er her at avstanden i leseprestasjon mellom elever fra familier med få ressurser og elever fra familier med mest ressurser har økt betraktelig, og at det er hos elever i førstnevnte gruppe vi ser størst gjennomsnittlig nedgang siden 2016. Et funn som har fått en del oppmerksomhet er videre at interessen for lesing har falt: Færre norske elever leser i fritida, og Norge er det landet i PIRLS 2021 hvor elevene rapporterer lavest leseglede. Den innledende delen avsluttes med noen funn knyttet til hvordan den markante norske nedgangen i PIRLS 2021 kan forstås.

I symposiets fire påfølgende innlegg utdypes og diskuteres funn fra PIRLS 2021:

Innlegg 1 Elevar på lågt meistringsnivå i PIRLS i 2021 (Margunn Mossige, Kjersti Lundetræ og Hildegunn Støle)

Innlegg 2 Hjemmemiljø og leseforståelse (Olaug Strand og Åse Kari H. Wagner)

Innlegg 3 Norsk lærarane i PIRLS: situasjonen i 2021, trendar og samanhengar med elevane sin prestasjon i lesing (Toril F. Hoem og Hildegunn Støle)

Innlegg 4 Skolemiljø og leseforståelse (Olaug Strand og Knud Knudsen)

Hvert innlegg er beskrevet under.

Referanser

Mullis, I. V. S., & Martin, M. O. (Eds.). (2019). PIRLS 2021 Assessment Frameworks. Boston College. <https://timssandpirls.bc.edu/pirls2021/frameworks/>

Mullis, I. V. S., von Davier, M., Foy, P., Fishbein, B., Reynolds, K. A., & Wry, E. (2023). PIRLS 2021 International Results in Reading. Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center. <https://doi.org/10.6017/lse.tpisc.tr2103.kb5342>

Wagner, Å. K. H., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J. B., Huru, C., & Hadland, T. (2023). PIRLS 2021 – Kortrapport. Norske tiåringers leseforståelse. Lesesenteret.

Innlegg 1: Elevar på lågt meistringsnivå i PIRLS i 2021

Margunn Mossige, Kjersti Lundetræ og Hildegunn Støle

Fleire elevar presterer på lågt og under lågt meistringsnivå i PIRLS 2021 enn i 2016. Vi vil derfor undersøke ulike faktorar som kan ha medverka til dette resultatet.

For det først les fleire elevar les lite frivillig på fritida, og desse får i snitt svake resultat i lesing.

For det andre har bruken av digitale medium auka i denne aldersgruppa både på skolen (PIRLS 2021) og i fritida (Schiro, 2023). Auka bruk av digitale medium kan ha ein fortrengeeffekt, som vil seie at bruken fortrenger lesing på fritida (Roe, 2020), og lesesatsingar i skolen.

Mykje skjermlesing kan dessutan ha innflytelse på barns lesestrategiar på det viset at ein venner seg til å lese fort og overflatisk heller enn å lese nøye for å forstå teksten.

Andre faktorar som kan ha hatt negativ påverknad på leseopplæringa i skolen er covid-19-pandemien: skolestenging og heimeskole kan ha ramma utviklinga av leseferdigheiter (Lerkkanen et al., 2023), og det er grunn til å tro at det særleg gjekk ut over barn som strevar med lesing.

På den andre sida er elevar og føresette i Noreg jamt over nøgde med leseopplæringa på skolen. Lærarane ser ut til å ha lukkast med å ta vare på elevane sin sjølvtilitt som lesarar, i og med at også mange svake lesarar ser på sjølv som ganske gode i lesing. Derimot ser vi få spor av satsinga Tidleg innsats, sidan fleire lærarar i PIRLS 2021 samanlikna med 2016 svarer at dei «ventar og ser» når elevar strevar med lesing.

Referansar:

Lerkkanen, M. K., Pakarinen, E., Salminen, J., & Torppa, M. (2023). Reading and math skills development among Finnish primary school children before and after COVID-19 school closure. *Reading and Writing*, 36(2), 263-288.

Roe, A. (2020). Elevenes lesevaner og holdninger til lesing. I Frønes, T. S., & Jensen, F. (red.) *Like muligheter til god leseforståelse? 20 år med lesing i PISA*. Universitetsforlaget, 107-134

Schiro, E.C. (2023). Norsk mediebarometer 2022. Statistisk sentralbyrå.

Innlegg 2: Hjemmemiljø og leseforståelse Olaug Strand og Åse Kari H. Wagner

I Norge har andelen barn i familier med vedvarende lavinntekt, såkalte fattige barnefamilier, økt fra 7 % i 2004 til 11,3 % i 2021 hvorav en betydelig del av endringen kan forklares av økt innvandring (En barndom for livet, 2023). Økte sosioøkonomiske forskjeller i samfunnet er en viktig kontekstuell ramme for våre problemstillinger knyttet til hjemmemiljø sett i sammenheng med tiåringers leseprestasjon. Med utgangspunkt i et bredt datagrunnlag fra de nordiske landene og med enkelte sammenligninger mellom 2016 og 2021, undersøker vi to aspekter ved elevenes hjemmemiljø; hjemmets læringsmiljø og hjemmets vekt på litterasitet. Vi stiller følgende spørsmål:

- 1) I hvilken grad samvarierer ulike aspekter av hjemmets læringsmiljø og elevenes leseprestasjon?
 - 2) I hvilken grad samvarierer ulike aspekter av hjemmets vekt på litterasitet og elevenes leseprestasjoner?
- Oppsummert tyder resultatene på at ulike aspekter av hjemmets læringsmiljø: sosioøkonomisk bakgrunn (SØS), hjemmespråk og foresattes leseglede har signifikant sammenheng med leseprestasjoner. Ulike aspekter av hjemmets vekt på litterasitet: Barnas lese- og skriveferdigheter ved skolestart og foresattes forventninger for barnas utdanning har også signifikant betydning for leseprestasjoner.

Videre viser en bred tilnærming til de to problemstillingene at mønstrene for sammenhengen mellom familiens sosioøkonomiske status (SØS) og leseprestasjon er relativt stabile for Norge sammenlignet med 2016. Samtidig viser analysene en foruroligende tendens, nemlig at de gjennomsnittlige poengforskjellene mellom elevene på det laveste og høyeste kvartil på SØS-skalaen har økt signifikant i Norge fra 2016 til 2021. Vi ser også et større språklig mangfold i norske klasserom og at minoritetsspråklige elever presterer signifikant lavere i lesing enn majoritetsspråklige elever, men forskjellen er uendret siden 2016, også etter vi har kontrollert for SØS og kjønn.

Referanser:

En barndom for livet Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier. 2023. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/en-ny-barndom-for-livet/id3000835/>

Innlegg 3: Norsklærarane i PIRLS i 2021: trendar og samanhengar med elevane sin prestasjon i lesing Toril F. Hoem og Hildegunn Støle

Spørjeskjemaet til norsklærarar i PIRLS samlar informasjon om kvalitetar ved lærarane som formell kompetanse, erfaring, kompetanseutvikling og tilfredsheit i yrket og om leseundervisninga dei gir og arbeidstilhøve i klasserommet. Ved hjelp av Goe (2007) sitt rammeverk for "lærarkvalitet"; inntakskvalitet (formelle kvalifikasjonar), prosesskvalitet (utøvinga av læreryrket) og lærareffekt (elevane sitt læringsutbytte), spør vi:

- 1) Kva endringar finn vi i lærarane sin inntakskvalitet i PIRLS 2021 samanlikna med 2016 og samanlikna med dei andre nordiske landa?
- 2a) Korleis underviser og samarbeider lærarane i PIRLS 2021 samanlikna med 2016?
- 2b) Er det samanheng mellom lærarane sin rapporterte undervisningspraksis og oppleving av avgrensingar i utøvinga av yrket og elevane sin leseprestasjonar i PIRLS?

Vi finn nedgang i utdanningsnivået blant norske lærarar, lågare trivsel og ei auke i aspekt som avgrensar læraren si undervisning frå 2016 til 2021. Vi finn signifikante skilnader i leseprestasjon hos dei elevane som har lærarar som opplevde avgrensingar for undervisninga samanlikna med dei som ikkje opplevde slike avgrensingar. Lærarane bruker mange aktivitetar for å fremje leseforståing og dei samarbeider ofte med andre lærarar. Med ein tverrsnittstudie som PIRLS kan ein ikkje finne årsakssamanhengar mellom leseundervisninga i 5. klasse og elevane sin prestasjon i lesing, men PIRLS eignar seg godt til å vise endringar over tid i skolesystemet i Noreg og andre land. Det er viktig med kvantitative funn av kva som skjer i norske klasserom og dei eventuelle endringane som skjer over tid. PIRLS 2021 stadfestar ein kraftig tilbakegang i norske 10-åringar sin leseprestasjon (Wagner et al., 2023).

Referanser:

Goe, L. (2007). The link between teacher quality and student outcomes: A research synthesis. National comprehensive center for teacher quality.

Wagner, Å. K. H., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J. B., Huru, C., \& Hadland, T. (2023). PIRLS 2021 – Kortrapport. Norske tiåringers leseforståelse. Lesesenteret.

Innlegg 4: Skolemiljø og leseforståelse

Olaug Strand og Knud Knudsen

Vi går inn på fire dimensjoner av skolemiljø: læringsmiljø, fellesskap, skolens rammebetingelser og skolens sosiale sammensetning, og ser disse i sammenheng med leseprestasjon. Følgende spørsmål stilles:

1. Hva er det typiske mønsteret for indikatorer på læringsmiljø, fellesskap, rammebetingelser og skolens sosiale sammensetning i 2021, i relasjon til elevenes prestasjonsnivå og sett i forhold til 2016?

Videre:

2. I hvilken grad innebærer skolens sosiale sammensetning ekstra fordeler eller ulemper for læringsutbyttet utover de individuelle ressurser den enkelte elev kommer til skolen med?

De tre første dimensjonene studeres i forlengelsen av tidligere PIRLS-forskning (Solheim \& Gabrielsen, 2017) ved å sammenholde mønstre fra 2021 med resultater fra 2016. Analysene har et bredt tilfang, med svar både fra elever og lærere samt rektorer, og med data fra alle de fire nordiske land. Resultatene viser at norske tiåringer i hovedsak har et godt skolemiljø, likevel med enkelte foruroligende tendenser. Blant annet er det en tendens til økt elevmobbing, nedgang i skolens vektlegging av læringsutbytte og større sosioøkonomiske forskjeller på elevnivå som slår ut i elevenes leseprestasjoner.

Sammenlignet med de fleste andre land er forskjellene mellom skolene i Norge små når det gjelder elevenes gjennomsnittlige sosioøkonomiske ressurser (SØS) (Wagner et al., 2023). Slike forskjeller i gjennomsnittlig SØS mellom skolene kan, selv om disse ikke virker store, likevel ha en egen effekt på elevenes prestasjoner, kontrollert for individuell bakgrunn. Analysene viser at den anslåtte komposisjonseffekten er klart signifikant. Resultatene tyder altså på at skolens sosiale sammensetning har en egen effekt på leseprestasjoner også i den norske skolen.

Referanser:

Solheim, O. J. \& Gabrielsen, E. (2017). Er det sammenheng mellom skolemiljø og elevenes leseferdigheter? I E. Gabrielsen (Red.), Klar framgang! Leseferdighet på 4. og 5. trinn i et femtenårs perspektiv (s. 132-153).

Wagner, Å. K. H., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J. B., Huru, C., \& Hadland, T. (2023). PIRLS 2021 – Kortrapport. Norske tiåringers leseforståelse. Lesesenteret.

Tirsdag

10.30-12.30

Rom: AR Ø-130

Skrivning og skriveidaktik med fokus på skrivere med og i skriftsprogsvanskeligheder

Authors:

David Lansing Cameron

Grete Dolmer

Helle Bundgaard Svendsen

Louise Rønberg

Margunn Mossige

Marianne Engen Martre

Nina Berg Gøtttsche

Peter Heller Lützen
Stine Fuglsang Engmose

VIA University, Forskningscenter for Pædagogik og Dannelse, Program for Sprog og Literacy
Lesesenteret Universitetet i Stavanger

hbs@via.dk, nbg@via.dk

Symposiet adresserer skrivning og skrivedidaktik i grundskolen med særligt fokus på skrivere med og i skriftsprogsvanskeligheder. Disse skrivere har ofte vanskeligt ved at udvikle en alderssvarende skriftsprogskompetence. Det betyder, at tekstproduktion og tekstkvalitet påvirkes i negativ retning (fx Berninger et al., 2008), og at de oplever vanskeligheder med monitorering, planlægning, komposition og revision af tekst (Herbert et al., 2018). I nordisk skolekontekst er vi optagede af didaktiske greb, der understøtter en inkluderende praksis herunder anvendelse af læse- og skriveteknologi (LST) med det formål at kompensere for stavevanskelighederne og styrke skriveudviklingen samt at inkludere eleverne i den almene skriveundervisning. På symposiet præsenteres fire projekter fra Norge og Danmark. Gøttsche, Svendsen, Dolmer og Mossige undersøger skriveprocessen hos skrivere på 10-12 år med dysleksi, der anvender tale-til-tekst og peger på, hvilke implikationer det har for skrivedidaktikken. Martre og Cameron undersøger skrivning med tale-til-tekst som en almen inkluderende undervisningsmetode i overbygningen (NO ungdomstrin) og har fokus på lærernes holdning til dette, samt hvordan elever med læse- og skrivevanskeligheder oplever at anvende tale-til-tekst i undervisningen. Rønberg, Engmose og Svendsen undersøger, hvordan en SRSD-inspireret skriveundervisning med inddragelse af LST i almene klasser kan styrke tekstkvaliteten samt strategiudviklingen hos elever med stavevanskeligheder i 6. kl. Slutteligt undersøger Lützen gennem et lærerperspektiv undervisning på 6. - 7. klasses trin med fokus på at skrive for at lære i socialt udsatte områder, hvor andelen af elever i skriftsprogsvanskeligheder er høj. På symposiet vil vi diskutere inkluderende skrivedidaktiske udviklingspotentialer i en skandinavisk sammenhæng.
Ordstyrer: Helle Bundgaard Svendsen, VIA Forskningsprogram for Sprog og Literacy
Moderator: Vibeke Rønneberg, Stavanger universitet

Tirsdag

10.30-11.00

Rom: HL U-300

Barn sine responsar på visuell kreativ utforming av skriftmodaliteten i bildebøker

Author:

Anne Marta Vadstein, Volda University College and University of Stavanger
vinsra@hivolda.no

Co-author:

Trude Hoel, Lesesenteret, UiS

Høgtlesing og bildebøker er gjerne blant dei første møta barn har med skrift- og bildekulturen (Solstad & Österlund, 2020, p. 4). Bildebøker kan vere svært ulike, både i innhald og utforming (Christensen, 2012; Rhedin, 2001), og skriftmodaliteten kan også vere visuelt kreativ utforma (Evans et al., 2008; Evans & Saint-Aubin, 2005). I denne studien definerer vi visuell kreativ utforming av skriftmodaliteten («Print salient design features») som i) utheving i font, fargar og storleik, ii) skrift inkludert

i illustrasjonen eller iii) plassering slik at boka må vendast (Evans \& Saint-Aubin, 2005). Bruk av kommentarer, spørsmål, oppmodingar, leiting og peiking på skrift fremjar samtalar om og bevisstheit rundt skriftmodaliteten (Ezell \& Justice, 2000), likevel viser tidlegare forskning at sjølv om skrifta har visuell kreativ utforming, snakkar barn og vaksne i liten grad om skriftmodaliteten i lesestunda (Piasta et al., 2012). I denne studien vil vi sjå på kva responsar og samtalar som kan oppstå i lesestunder med fire-femåringar i barnehagen under lesing av bøker med visuell kreativ utforming av skriftmodaliteten. Problemstillinga er todelt: Korleis responderer barn på kreativ utforming av skriftmodaliteten i bildebøker? Og på kva måtar kan bruk av slike bøker stimulere til samtalar om skrift?

Studien byggjer på eit sosiokulturelt og sosialemiotisk syn på tidleg literacy (Barton, 2007; Heath, 1983; Kress \& Van Leeuwen, 2021), og ser på bildebøker som relevante literacyartefaktar (Hamilton, 2000). I val av bøker som skal brukast i studien er det sentralt å sjå til tidlegare forskning på barnelitteratur (Hallberg, 2022; Nikolajeva \& Scott, 2001; Tønnesen \& Bjorvand, 2014), høgtlesing og bruk av bildebøker i barnehagen (Hoel et al., 2020; Mjør, 2009; Stangeland et al., 2023), og kva forskinga seier om skriftmedvit i høgtlesinga, «print referencing» (Evans et al., 2008; Evans \& Saint-Aubin, 2005; Justice \& Ezell, 2004). Studien er ein mikroetnografisk nærstudie av ei lita gruppe og aktiviteten i gruppa (Postholm, 2010). Vi vel ut 1–2 bildebøker med visuell kreativ utforming av skriftmodaliteten og gjennomfører lesestund med tre grupper barn, maks 4 barn i kvar gruppe. Ein kjend vaksen er til stades og deltek i aktiviteten, som er leia av ein av forskarane. Målet med denne metoden er å kome tettare på responsen frå borna og kunne følgje opp innspela dei kjem med (Postholm, 2010). Vi nyttar golvet som lesearena, og har videokamera i fugleperspektiv og i hjørnet, for å fanga opp fingrar som peiker i boka og barna sitt kroppsspråk. Feltnotatar og transkripsjonar frå videoen er grunnlaget for tematisk analyse (Braun \& Clarke, 2006). Studien har som mål å bidra med kunnskap om ei utforskande tilnærming til skriftmodaliteten i bildebøker generelt og visuell kreativ utforming spesielt.

Tirsdag

11.00-11.30

Rom: HL U-300

Inlevelse och lekfullhet – lärares syn på att anlägga ett estetiskt förhållningssätt under bokstunder

Authors:

Sofie Tjåru

Heidi Höglund **Åbo Akademi**

heidi.hoglund@abo.fi, sofie.tjaru@abo.fi

Syftet med vår studie är att utforska lärares syn på att anlägga ett estetiskt förhållningssätt under bokstunder inom förskoleundervisningen. Forskningsfrågorna är Vad kan en betoning av estetiska upplevelser under bokstunden tillföra enligt lärarna? Och Vilka fördelar och utmaningar kopplar lärarna till att stödja estetiska upplevelser i samband med bokstunder?

Förskoleundervisning är i Finland en del av småbarnspedagogiken och innebär ett obligatoriskt läsår för barn i sexårsåldern, det vill säga året innan barnen börjar skolan. Enligt Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 (Utbildningsstyrelsen, 2014) är barns delaktighet och lärande genom lek centralt i verksamheten. Förskoleundervisningen ska också utveckla barnens sinne för estetik

och koppla barnlitteratur till barns opplevelser og uttrykk (Utbildningsstyrelsen, 2014). De fleste förskolegrupper har daglige bokstunder där vuxna h gl ser barnlitteratur og initierer samtaler (Tj ru \& Heikkilä, [submitted]). Trots det indikerer tidligere studier at bokstunder ikke n dv ndigvis betonar barnens innlevelse eller tar faste på deres idéer og initiativ (Reunamo, 2020; Sipe, 2008; Tj ru, 2020).

I studien  r teorier om estetiske opplevelser av litteratur sentrale. Rosenblatt (1986) koppler sinnesf rnimmelser og k nsler til en individs estetiske opplevelse av teksten. Sipe (2008) skriver om estetiske impulser som manar l sere og lyssnere at leve sig inn i berättelsen. Dessa kan leda til en innlevelse i ber ttelsens värld eller til sådan innlevelse som f r l saren eller lyssnaren at f rs ke f r ndre berättelsen utgående från sine egne idéer.

Det empiriske materialet f r studien består av innspilte gruppsamtaler med seks f rskoll rere som har planert og gjennomført bokstunder på s tt som gir barns estetiske opplevelser mer utrymme og st d  n tidligere. I analysen fokuseres innb rder og kontekster, vilket g r en tematisk analyse l mplig (Braun \& Clarke, 2006; Joffe \& Yarley, 2004). En preliminær analyse av materialet viser at lærerne betonede estetiske opplevelser gjennom at de tok initiativ til og ga modell f r at leve sig inn i bokens fiksjon. De gav også barnen mer utrymme at uttrykke sine tanker og fantasier samt videreutvikle barnens bidrag. I likhet med Maagerø og Østbyes (2012) beskrivelse ble bokstundene mer demokratiske ettersom barnen hadde möjlighet at bidra som mer likv rdige deltagere. Lærerne i studien lyfte fram fordelene med mer estetisk betonede bokstunder og beskrev dem som ett s tt at få inn mer lekfullhet i f rskoleundervisningen samtidig som stundene i sig fikk ett større värde med tanke på barnens l rning. Utmaninger som lærerne såg i sine försök var blant annet at balansere mellom planerte mål og barnens spontane initiativ samt en viss r dsla f r at ikke lykkes med tilr kkelig ordening. En annen utmaning var barn som föredrog at lyssne tyst under bokstundene og ikke ville ha en mer aktiv rolle.

Studien bidrar med kunnskap om læreres syn på at st dje estetiske opplevelser i samband med bokstunder. Med tanke på den nedg ng i läsintresse hos barn og unge som til eksempel Leino m.fl. (2023) har notert ser vi det som viktig at bokstundene v kker barnens engagemang.  kt kunnskap om læreres syn på estetiske f rholdningss tt under bokstunder kan også utg re en värdefull base innen l rerutbildningen.

Tirsdag

11.30-12.00

Rom: HL U-300

Naturfaglege samtaler med barn - m te med skriftkulturen

Author:

Hege Myklebust **Western Norway University of Applied Sciences**

hege.myklebust@hvl.no

Naturfagspr ket sine former er ofte skildring, kategorisering og systematisering, og i møtet mellom barns munnlege språk og naturfagspr ket er det høve til   tematisere både kva som skil det munnlege språket og skriftspråket, og overgangen frå ein munnleg kultur til ein skriftkultur. Emnet for denne studien er dermed barns m te med skriftkulturen gjennom naturfaglege samtaler.

Walter Ong (1999) skildrar at det finst ein munnleg og ein skriftleg kultur. Den munnlege kulturen er i følgje Ong kjenneteikna ved at kunnskap er knytt til handling. Den munnlege kulturen sitt språk konkretiserer, handlingar strukturerer erfaringar og observasjonar, og kunnskap er knytt til det menneskelege. Ong presiserer at trekk ved munnleg kultur korresponderer med barn sin tenkjemåte. I skriftkulturen er kunnskap knytt til omgrepet, dette språket abstraherer, lagar logisk strukturering av erfaringar og observasjonar, og kunnskap knytt til system som kategorisering. I tillegg til Ong er sosiolingvisten Basil Bernstein sitt skilje mellom ein vertikal og ein horisontal diskurs relevant, han skil mellom kvardagsspråk og skriftspråk. Andrespråksforskarer Jim Cummins tar også utgangspunkt i skiljet mellom ein munnleg kultur og ein skriftkultur i eit arbeide som lanserer nokre grunnleggjande prinsipp for korleis ein kan arbeida med opplæring i det han kallar kunnskapsspråket i skulen generelt. Cummins kallar kvardagsspråket for BICS, Basic Interpersonal Communicative Skills, og den kunnskapsrelatert språkkompetansen for CALP, Cognitive Academic Language Proficiency (Cummins, 2018, s. 52). Han skriv at dei omgrepa og det tilhøyrande språket som utgjer skulespråkkompetansen, CALP, blir utvikla gjennom sosialt samspel frå fødselen, men byrjar å skilja seg ut frå dei grunnleggjande mellommenneskelege kommunikative ferdigheitene, BICS, etter dei tidlege skuleåra. Det er dette møtet mellom kvardagsspråket og det kunnskapsrelaterte språket i løpet av ein barnehagedag som har fokus i denne artikkelen, der målet er å sjå nærare på kva som kjenneteiknar dei to språka og kva dei tilfører erfaringane barna har. Studien er ein etnografisk studie av ein samtalepraksis i ein natur- og kulturbarnehage. Feltarbeidet for studien vart gjort ved at forskaren deltok på ein dag i Heia natur- og kulturbarnehage våren 2023, med eit gopro-kamera festa på kroppen. Kameraet vart skrudd på kvar gong det oppstod såkalla literacy-hendingar, der gruppa (eitt eller fleire barn og vaksne) interagererte med skriftmedium, og stundom elles også, når samtalen dreidde seg om noko forskaren oppfatta som relevant eller interessant for problemstillinga. Det samla datamaterialet er sett saman av 20 videoklipp frå turen med ei samla lengd på to timar og ti minuttar, i tillegg til to klipp frå samtalen med styrar på til saman 17 minuttar. Materialet eignar seg særleg godt til å studera overgangen til ein gryande literacy. I analysen vil me følgja tre ulike naturfaglege tema som går att i samtalan gjennom dagen, og reknar med å kunna gje detaljerte skildringar av literacyhendingane kring desse temaa. Overgangen frå den munnlege til den skriftlege kulturen er eit tema som heile tida er relevant for lese- og skriveforskarar, og gjennom denne studien reknar me med å kunna bidra med kunnskap om kva rolle skriftkulturen spelar i barns samhandling med naturfaglege tema.

Tirsdag

12.00-12.30

Rom: HL U-300

Bruk av leselogg som vurderingsverktøy for å utvikle barnehagens arbeid med lesing

Author:

Monica G. Mitchell monica.g.mitchell@uis.no

Co-author:

Trude Hoel

Universitetet i Stavanger

Det er en lang tradisjon for lesing i norske barnehager, men studier viser at det leses relativt lite (Sandvik, Garmann \& Tkachenko, 2014) og at muligheter for lesing med de yngste ikke gripes (Dybvik et. al, 2022). Mangel på rutiner (Svensson, 2011) eller tid (Thorell, 2006) nevnes som noen årsaker. Å registrere leseaktiviteter i en leselogg kan bidra til å utvikle barnehagens arbeid med lesing. I denne studien undersøker vi derfor hvordan bruk av leselogg oppleves av en gruppe barnehagelærere.

Forskningsspørsmålet er:

Hvordan opplever barnehagelærere å bruke leselogg som vurderingsverktøy for å utvikle barnehagens arbeid med lesing?

Teoretisk rammeverk

Studien plasserer seg i en sosiokulturell forståelsesramme hvor det å skape og utvikle mening skjer i samhandling med andre i meningsfulle kontekster. Bruk av leselogg undersøkes i lys av teori om vurdering, med vekt på det som kalles for centre-focused assessment (Vallberg-Roth, 2012), hvor vurderingen retter fokus mot aktiviteten i seg selv. Formålet, som er formativt, er å vurdere hvordan aktiviteten eller omgivelsene kan endres for å støtte barnet. Analysen av lærernes opplevelser ved å bruke leselogg som vurderingsverktøy er fundert i teori om aha-opplevelser. Aha-opplevelser skjer gjerne når informasjon kobles sammen på nye måter, noe som fører til at en forstår og oppdager nye sammenhenger, som igjen fører til at en kan se løsninger og mye muligheter (Kounios \& Beeman, 2009, s. 210). De fire karakteristikaene, som brukes for å beskrive aha-opplevelser, ligger til grunn for kategoriseringen av datamaterialet. Disse er: Suddenness, Ease, Positiv affect og Truth and confidence (Topolinski \& Reber, 2010).

Metode/forskningsdesign

Deltakerne i studien er barnehagelærere som jobber som pedagogiske ledere i sine respektive barnehager, samtidig som de var studenter på et videreutdanningsstudium om barns språklæring og språkutvikling. Et arbeidskrav på studiet var å opprette en leselogg for avdelingen de jobber på, registrere leseaktivitetene i én uke, og deretter diskutere og reflektere sammen med personalet på avdelingen om hva leseloggen kunne fortelle om avdelingens leseaktiviteter og lese miljø. Erfaringer og refleksjoner ble levert som en refleksjonstekst, og til sammen 19 refleksjonstekster med tilhørende leselogger danner datagrunnlaget for studien. Selv om arbeidskravet var obligatorisk, var det frivillig å delta i studien, og 19 studenter valgte å gi skriftlig tillatelse. Tekster og logger er aidentifisert.

Forventa konklusjoner/funn

Studien viser at det å bruke leselogg skaper endringslyst og inspirerer til et videre utviklingsarbeid. En årsak til dette ligger i hvordan barnehagelærerne opplever loggen som verktøy. Loggen gir et umiddelbart bilde av rådende lesepraksiser og en oversikt som kaller på nye oppdagelser. Loggen er rask og enkel å ta i bruk, den byr på informasjon som barnehagelærerne forholder seg til og opplever som sann, og den oppleves som positiv og meningsfull å bruke. Summen av dette gjør at barnehagelærerne blir handlingsorienterte og føler seg i posisjon til å endre med bakgrunn i det loggen viser. Løsningene til endringer og forbedringer av leseaktivitetene manifesteres derfor tilsynelatende lett og enkelt.

Implikasjon for praksis

Leseloggen er et meningsfullt og enkelt verktøy som kan motiverer barnehagelærerne til å utvikle arbeidet med lesing i barnehagen.

Referanser

Dybvik, H, Fodstad, C. D. \& Jæger, H. (2022). Gripes mulighetene? Om lesestunder med de yngste barna i barnehagen. Nordisk barnehageforskning. Vol. 19, No 2 (s. 42-58) <https://hdl.handle.net/11250/3034696>

Kounios, J. \& Beeman, M. (2009). The aha! Moment. The Cognitive Neuroscience of Insight. Current Directions in Psychological Science, 18(4), 210-216.

Sandvik, M., Garmann, N. G. \& Tkachenko, E. (2014). Syntesesrapport om skandinavisk forskning på barn, språk og språkmiljø i barnehagen i tidsrommet 2006 – 2016. Høgskolen i Oslo og Akershus

Svensson, A-K. (2011). Språkstimulerende miljøer i förskolan: en utvärdering av Att läsa och berätta – gör förskolan rolig och lärorik. Högskolan i Borås.

Thorell, S. (2006). 'Läsandets cirkel' i förskolan: En studie av läsmiljön utifrån Aidan Chambers litteraturpedagogiska idéer. Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan / Biblioteks- och informationsvetenskap.

Topolinski, S. \& Reber, R. (2010). Gaining Insight Into the “Aha” Experience. *Current Directions in Psychological Science*, 19(6), 402-405.

Vallberg-Roth, A.-C. (2012). Different forms of assessment and documentation in Swedish preschools. *Nordic Early Childhood Education Research Journal*, 5(23), 1-18.

Tirsdag

10.30-11.00

Rom: KK S-115

Plurilingual students’ learning opportunities through functional writing in early school years: teacher perspectives.

Author:

Kimberly Norrman, Uppsala University

kimberly.norrman@edu.uu.se

Sweden is linguistically and culturally diverse which offers possibilities and challenges in educating heterogeneous student groups. Understanding teacher cognition is one way to understand what, why, and how concerning teacher’s choices in the classroom (Borg, 2003; Haukås, 2016; Kubanyiova \& Feryok, 2015). This study examines a teacher professional development functional writing intervention from the teachers’ perspectives about their plurilingual students’ language and writing development through a sociocultural perspective (Vygotsky, 1978). Functional writing places writing in a context, focusing on the purpose, audience and content in order to communicate through writing (Hall, 2013). The aim of this study is to examine teacher perspectives on how a functional writing teacher professional development intervention (during 1st-2nd grade) creates teaching and learning opportunities for their plurilingual students in early school years. This study is guided by the research question:

- What challenges and opportunities for plurilingual students’ writing development are identified by their teachers during a functional writing intervention?

A thematic analysis (Braun \& Clarke, 2022) of teacher interviews, collaborative reflection discussions and survey short response answers was conducted with the help of NVivo. Fifty-four codes were created then formed into six different themes. The results showed that teachers were able to identify contextual and structural factors that affected their writing instruction; reflect about their teaching practice; see student motivation to write; provide teacher support and witness peer support; and allow students to use multiple modalities. All of which resulted in visible language and writing development for plurilingual students and a change in teacher cognition regarding writing in early school years. The didactical implications from this study are that functional writing instruction can be conducted in combination with formal writing instruction (for example, spelling, grammar, letter formation), even in early school years.

Keywords: early school years, functional writing, teacher cognition, plurilingualism

References:

Borg, S. (2003). Teacher cognition in language teaching: A review of research on what language teachers think, know, believe, and do. *Language Teaching*, 36(2), 81–109.

<https://doi.org/10.1017/S0261444803001903>

Braun, V., \& Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.

Hall, K. (2013). Effective Literacy Teaching in the Early Years of School: A Review of Evidence. In J. Latson \& J. Marsch (Eds.), *The SAGE Handbook of Early Childhood Literacy* (2nd ed.). SAGE Publications Ltd.

<https://doi.org/10.4135/9781446247518>

Haukås, Å. (2016). Teachers' beliefs about multilingualism and a multilingual pedagogical approach. *International Journal of Multilingualism*, 13(1), 1–18. <https://doi.org/10.1080/14790718.2015.1041960>

Kubanyiova, M., & Feryok, A. (2015). Language Teacher Cognition in Applied Linguistics Research: Revisiting the Territory, Redrawing the Boundaries, Reclaiming the Relevance. *The Modern Language Journal* (Boulder, Colo.), 99(3), 435–449. <https://doi.org/10.1111/modl.12239>

Vygotsky, L. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Tirsdag

11.00-11.30

Rom: KK S-115

«Kan du forbedre denne teksten litt?». Elevars leietekstar i chatbotassisterte skriveoppgåver

Author:

Jon Olav Sørhaug, Universitetet i Agder

jon.olav.sorhaug@uia.no

Chatbotar er ein dialogisk teknologi (Følstad & Brandtzæg, 2017) som ikkje berre medierer innhald, men også samtalar med menneskelege brukarar og samskaper nytt innhald med dei. Chatbotar med generativ kunstig intelligens har no tatt plass i norske skolar. Somme er optimistiske på skolens vegner, andre meir urolege for kva som vil skje med elevars ferdigheitsutvikling og vilje til å inngå i læringsprosessar, når maskinen no kan gjere det meste av jobben på eigenhand (Johannesen, 2023; Valand, 2022). Problemstillingar synast å vere særleg sentrale for skrivning og skriveutvikling.

Nye skriveteknologi fordrar nye rammer for forståing. Det er samhandlinga mellom menneske og maskinar som skaper tekstar i ein digital skolekvardag (Sørhaug, 2023). Innanfor aktør-nettverksteori (ANT) har ein sidan 1980-talet studert slike samarbeid som ei resiprok, gjensidig samanfiltrering av aktørar, som kontinuerleg påverkar kvarandre med ulike interesse og maktmiddel (Latour, 2012; Law, 2008).

Kva skjer når skoleelevar og chatbotar inngår i samarbeid om skrivning? I denne studien utforskar eg skjermfilm av skriveforløp der elevar bruker skolechatbotar som ressurs i ulike delar av skriveprosessen. Materialet er samla inn på eit tidleg tidspunkt i utrullinga av denne nye teknologien i skolen, i 2023 og 2024. Deltakarar er elevar frå ei rekke ulike klassar i barneskole, ungdomsskole og vidaregåande skole, og på tvers av fag.

Læringsfremjande bruk av leietekstar er framheva som ein sentral framtidig skrivekompetansane i møte med chatbotar i skolen (Elstad, 2023, s. 47). Ved å undersøke elevars leietekstar kan denne studien gi kunnskap om kva oppgåver elevar gir chatbotane, og korleis dei påverkar kvarandre under skolearbeid. Ein førebels hypotese (basert på tidleg utforsking av materialet) er at somme elevar ber om idéar, råd og vurderingsstøtte, medan andre elevar bruker chatboten som ein rein innhaldsprodusent – og at denne skilnaden kanskje har noko å gjere med sjølvstende i skriveprosessen, alder og utvikling.

For forskningsfeltet er studien relevant fordi han viser tidlige adoptørers bruk av chatbotar på eit tidspunkt der denne teknologien enno er under utrulling og utvikling, og berre delvis tatt i bruk i norske klasserom. Funn frå studien vil kunne gi nyttig kunnskap for vidare implementering av chatbotteknologiar for skrivning og skriveutvikling i skolen, og grunnlag for praktisk og didaktisk undervisningsstøtte.

Litteratur

Elstad, E. (2023). Læreren møter ChatGPT. Universitetsforlaget.

Følstad, A. \& Brandtzæg, P. B. (2017). Chatbots and the new world of HCI. *interactions*, 24(4), 38-42. <https://doi.org/10.1145/3085558>

Johannesen, M. (2023, 03. juli). Lærere må ta i bruk ChatGPT [Kronikk]. *Utdanningsnytt.no*.

<https://www.utdanningsnytt.no/chatgpt-kunstig-intelligens-martin-johannesen/laerere-ma-ta-i-bruk-chatgpt/365949>

Latour, B. (2012). *We have never been modern* (C. Porter, Oms.). Harvard University Press.

Law, J. (2008). Actor network theory and material semiotics. I B. S. Turner (Red.), *The new Blackwell companion to social theory* (s. 141-158). Wiley Blackwell.

Sørhaug, J. O. (2023). Kven er det som skriv no? Aktuelle perspektiv på eit norskfag under press frå digital teknologi. *Norsklæreren*, (2), 30-37. <https://hdl.handle.net/11250/3092688>

Valand, S. S. (2022, 19. desember). Kunstig intelligens inntar klasserommene. Er det nå den levende skriften dør? *Utdanningsnytt.no*. <https://www.utdanningsnytt.no/kunstig-intelligens-siv-soras-valand/kunstig-intelligens-inntar-klasserommene-er-det-na-den-levende-skriften-dor/343893>

Tirsdag

11.30-12.00

Rom: KK S-115

"Uten eller med - forskjell på det?"

Author:

Kristin Vegge Maalø, ILU - NTNU

kristin.maalo@ntnu.no

Hvordan opplever elever som får en dysleksidiagnose på videregående skole eventuelle forskjeller på det å ikke ha/ å ha en dysleksidiagnose?

Forskningsprosjektet handler om vansker med lesing og skrivning, og studieobjektet (for flere delstudier) er utredningspraksis knyttet til dysleksi. Innenfor «nisjen» sosiale praksiser i skolen hvor den sårbare eleven med dysleksi spiller sin rolle, undersøkes bl.a. når og hvorfor dysleksiutredning blir igangsatt, hva det å få en dysleksidiagnose kan bety for den enkelte, og hvordan miljøet responderer på dysleksidiagnosen. Problemstilling for delstudien «Uten eller med – forskjell på det?» er: Hvilke opplevelser og erfaringer har elever, knyttet til det å få en dysleksidiagnose på videregående skole?

Dette er et spesialpedagogisk forskningsprosjekt med hovedsakelig sosiokulturell innramming, kombinert med perspektiv fra kognitiv psykologi på lesing og skrivning samt et sosialt-kognitivt perspektiv på læring. Her brukes International Dyslexia Association (2002) sin definisjon på dysleksi, men også nyere forskning om dysleksiens mange årsaksforklaringer trekkes inn. Inkludering forstås som faglig, sosial og psykisk inkludering, og blant annet prosesskriterier og opplevelseskriterier fra Skaalvik og Skaalviks (2006) ulike kriterier for en inkluderende skole vil belyse empirien.

I studien benyttes kvalitativ metode, med semistrukturerte intervju, inkludert selvrappport. Utvalget er strategisk/et tilgjengelighetsutvalg på 4-5 elever. Kriterier: elevene må ha fått dysleksidiagnosen på videregående skole, gjerne forrige skoleår, og de må være 16 år på intervjuetidspunktet. I analyseprosessen brukes tematisk analyse, ut fra framgangsmåten hos Braun og Clarke (2006).

Funn i studien viser muligheter for å oppdage dysleksi gjennom å lytte til elevene; elevene kan relativt tidlig selv sette ord på eget skriftspråkstrev. Intervjupersonene uttrykker lettelse over å få dysleksidiagnosen, og rettigheter/hjelpemidler knyttet til dette. Elevene peker også på mulige årsaker til at dysleksidiagnosen ble satt sent, og hva som kan være eventuelle fordeler med å ikke få dysleksidiagnosen tidlig. Delvis beskriver elevene, fra grunnskoletiden, skriftspråkutfordringer i tråd med kjente dysleksimarkører. Funn fra studien kan indikere viktigheten av større oppmerksomhet på skrivevansker og leseforståelsesvansker som dysleksimarkører. Et foreløpig funn er også at skolen trenger elevens dysleksidiagnose, for lettere å kunne legge til rette for inkluderende praksiser.

Det å lytte til elevene selv; deres opplevelser og erfaringer, er av stor relevans for forskningsfeltet, blant annet når det gjelder inkluderende praksiser. Å lytte til barn og unge er også en etisk forpliktelse. Lese- og skrivevansker er en høyfrekvent utfordring, og forskere peker på at håndteringen av undervisning innenfor en inkluderende ramme er en av de største utfordringene i skolen. Denne studien belyser forhold som kan hindre – og styrke – mulighetene for en likeverdig og inkluderende opplæring, samt hvordan elever med skriftspråkvansker i større grad kan få tilgang til literacy-hendelser i skolen. Økte inkluderingsambisjoner endrer forholdet mellom allmennpedagogikk og spesialpedagogikk, og manglende lærerkompetanse kan medføre usynliggjøring av skriftspråkvansker. Forskningsfunn i denne studien kan bidra til styrket kompetanse for grunnskolelærerstudenter, lærere i videreutdanning og i arbeidet generelt med inkluderende praksiser for elever med skriftspråkstrev.

Tirsdag

12.00-12.30

Rom: KK S-115

Skolebiblioteket som flerspråklig arena

Authors:

Ingeborg Fredwall

Lene Anundsen

lene.anundsen@uia.no, ingeborg.e.fredwall@uia.no

Ifølge Overordnet del av ny læreplan for grunnskolen i Norge skal alle elever «... få erfare at det å kunne flere språk er en ressurs i skolen og samfunnet» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Tidligere studier viser imidlertid at elevenes flerspråkighet i liten grad utnyttes som ressurs i skolesammenheng (Svendsen, Ryen og Ims, 2020). I dette paperet undersøker vi skolebiblioteket som arena for flerspråkighet, med utgangspunkt i en case-studie fra et norsk skolebibliotek med stort språkmangfold i elevgruppa. Datamaterialet inneholder observasjonsdata fra litteraturformidlingsaktiviteter, intervju med skolebibliotekar, samt fotodokumentasjon av skolebibliotekrommet. Vi legger til grunn et overordnet perspektiv på skolebiblioteket som schoolscape (Brown, 2005), og interesserer oss derfor både for den språklig-visuelle innredningen av skolebiblioteket, og for formidlingsaktivitetene som finner sted der. Analysen undersøker hvordan språkmangfold kommer fram både i skolebibliotekets semiotiske eller lingvistiske landskap (Landry & Bourhis, 1997, Sollid, 2019) gjennom skilt, hyller og plakater, men også i ulike litteraturformidlingsaktiviteter, som analyseres i lys av performance-teori (Schechner, 2013). Samlet sett viser analysen at språkmangfold framstår som noe positivt, både i litteraturformidlingsaktivitetene og det semiotiske landskapet. Dette gjelder særlig på et mer generelt nivå, det spesifikke språkmangfoldet blant elev- og lærergruppa reflekteres i mindre grad. Analysen identifiserer også en del rammefaktorer, blant annet på systemnivå, som tydelig hindrer skolebibliotekarens arbeid med å utvikle bibliotekets flerspråklige samling. Dette er tverrfaglig forskningsfeltet som hittil er underbelyst, men som etter vårt syn har relevans for forskningsfeltene litteraturredidaktikk, norskdidaktikk og andrespråksdidaktikk.

Referanser:

Brown, K.D. (2005). Estonian Schoolscapes and the Marginalization of Regional Identity in Education, *European Education*, 37:3 (s. 78-89).

Landry, R. & Bourhis, R. Y.(1997). Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of language and social psychology*, 16 (1), 23 – 49.

Kunnskapsdepartementet. Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Fastsett som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020. 2017.

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/>

Schechner, R. (2013). *Performance Studies: An introduction*. Third Edition. Routledge.

Sollid, H. (2019). Språklig mangfold som språkpolitikk i klasserommet. *Målbryting*, 10. (s. 1-21)

Svendsen, B., Ryen, E. og Ims, I.I. (2020). ``Flerspråklighet i skolen: Forskingsstatus og data fra hTa tempen på språket! og hRom for språk?`` I L. A. Kulbrandstad og G. Bordal, *hSpråkreiser*. s. 259–285. Novus forlag.

Tirsdag

13.30-14.00

Rom: AR V-101

Demokrati och bildning i den nya ämnesplanen i svenska för gymnasiet

Authors:

Magnus Svensson **Mälardalens universitet**
Eva Hultin

eva.hultin@mdu.se, magnus.svensson@mdu.se

Forskningsemne

Syftet med den här studien är att bidra till kunskapen om hur demokrati och bildning kan utläsas och analyseras i den föreslagna ämnesplanen i svenska i den kommande reformen av betygssystemet i den svenska gymnasieskolan (Gy25). Historiskt har skilda ämneskonceptioner vuxit fram i svenskämnet inom olika utbildningsformer: Svenska som ett högre bildningsämne, svenska som ett färdighetsämne och svenska som ett erfarenhetsämne (Thavenius 1999; Hultin 2006). I dessa olika ämneskonceptioner har demokrati och bildning givits olika status och innebörd. Sedan början av 2000-talet har det också pågått en diskussion kring hur svenska som ett demokratiämne kan realiseras (Hultin, 2003; Molloy, 2003; Alkenstrand, 2016; Hultin, 2021). På senare tid har det påvisats att demokratiska värden, speciellt i termer av subjektivering (Biesta, 2013), har marginaliserats i den senaste läroplanen och ämnesplanen för svenska för gymnasiet (Gy11). I förarbetena till betygsreformen för gymnasieskolan har dock det svenska Skolverket slagit fast att bland annat bildning och demokrati ska synliggöras tydligare i läroplanens alla delar, inklusive ämnesplaner (Skolverket, 2022).

Teoretisk rammeverk

Teoretiskt placerar sig denna studie inom fältet läroplansteori, där policydokument som läro- och ämnesplaner kan förstås som politiska kompromisser som ofta kan hänföras till eller ses som uttryck för olika ämneskonceptioner (Englund, 1990; Hultin, 2006).

Metode/forskningsdesign

En deduktiv analys av den föreslagna ämnesplanen i svenska genomförs med två analytiska fokus: 1) Vilka demokratiska erbjudanden kan utläsas ur ämnesplanen? 2) Vilka tolkningar av bildningsbegreppet kan utläsas ur läroplanen? De demokratiska aspekterna av ämnesplanen analyseras med hjälp av Biestas tre demokratiska funktioner i medborgerlig utbildning: socialisation, kvalifikation och subjektifiering (2013). Bildningsaspekterna av ämnesplanen analyseras utifrån att bildning dels kan förstås som en fri och öppen process utan givet mål och dels som kunskaper i ett fast bildningsgods (Sörlin, 2019).

Forventa slutsatser/finns

De preliminära resultaten av analysen visar att 1) socialisations- och kvalifikationsaspekterna av utbildningen dominerar alla delar av ämnesplanen (syfte, centralt innehåll och betygskriterier), medan subjektifiering endast kan utläsas i ringa omfattning, främst i beskrivningen av ämnets syfte; 2) Bildning som kunskaper i ett bestämt kulturarv dominerar alla delar av ämnesplanen, medan bildning som en fri och öppen process främst kan spåras i ämnesbeskrivningen av ämnets syfte. Slutsatsen blir alltså att demokrati och bildning ges en tämligen snäv betydelse i ämnesplanen medan demokrati som subjektifiering och bildning som en fri och öppen process fortfarande ges marginellt utrymme.

fRelevans för forskningsfeltet

Denna studie bidrar inom (det nordiska) literacyfältet genom att synliggöra institutionella villkor för skolans L1-undervisning; villkor som konstitueras i läro- och ämnesplaner. Den nära kopplingen mellan utbildningssystemen i de nordiska länderna gör att förändringar i utbildningssystemet i ett land kan belysa trender inom utbildningsområdet även i andra länder.

Tisdag

14.00-14.30

Rom: AR V-101

Lärares perspektiv på design och iscensättning av inkluderande undervisning i varierande literacypraktiker

Author:

Karin Forsling (Karlstad University)

Co-author:

Catharina Tjernberg

Literacy, inkluderande undervisning, didaktik

Teoretisk ramverk:

Critical Literacy används som teoretiskt ramverk, och de relaterade begreppen dominans, tillgång, mångfald och design användes för att analysera datamaterialet.

Metode/forskningsdesign:

Studien gjennomførtes ved fire skoler i två svenska kommuner, med lärare från förskoleklass, lågstadium och lärare som arbetar med specialpedagogiska insatser. Datainsamlingen gjordes genom kvalitativa fokusgruppsamtal. Fokusgruppsamtal valdes eftersom det är en metod där data samlas in genom en grupps interaktion runt ett bestämt ämne. Vi var intresserade av gruppens samlade kunskaper och erfarenheter av att designa och iscensätta literacypraktiker som skapar förutsättningar för elevers delaktighet och lärande.

Forventa konklusjoner/funn:

Det allmänna inntrykket som framkommer i studien er at lærere designar og iscensetter literacyaktiviteter utifrån både stødjande og inkluderande aspekter og med fokus på variation og mangfold. I studien framkom fler likheter än skillnader mellom skolorna. Det fanns till exempel ett tydeligt fokus på multimodala metoder og vikten av didaktisk fleksibilitet. Lärarna lyfte også fram vikten av att producera text, inte bara att konsumera og bearbejta befintlige tekster. I analysen synliggjordes även skillnader, men lærarnas avsikter at inkludera alle elever i literacypraktiken var den primære intentionen.

Ett interessant resultat var at ingen respondent menade at det er eleven som ska anpassa sig till en rådande literacypraktik. Istället betonar de at det er lærmiljøen og literacyaktiviteterna som ska designas og iscensettes for at skapa forutsättninger for alle elevers delaktighet og lærande. Vi mener at dette indikerer at lærerne intar ett grundleggjende relationelt perspektiv på lærande og at denna syn på stødjande og inkluderande pedagogik eventuelt till og med leder bort tanken från behovet av spesialundervisning.

Relevans for forskingsfeltet:

Ur ett inkluderande literacyperspektiv fokuserer denna studie hur lærere arbejter i ulike literacypraktiker for at møte variationen av forutsättninger og behov i klassrummet. Genom at studera hur några lærere beskriver hur de designar og iscensetter lærmiljøer vill vi bidra med kunnskap som kan vara av interesse for såväl lærere som arbejter for at utvejkla stødjande og inkluderande literacypraktiker, som forskere inom ulike forskningsområdene. Vi mener at vår studie viser på verdiet av hur studier av ulike literacypraktiker økar forståelsen av hur design og iscensettning kan skapa forutsättninger for alle elevers delaktighet og lærande. Studien kan inspirera till fortsatt forskning inom ulike områdene.

Tirsdag

13.30-14.00

Rom: AR Ø-120

Språkleg medvit blant lærarar i nynorske randsoneområde

Author:

Ida Marie Jegteberg jegtebida@hivolda.no

Forskingsemne

Språkleg medvit, språkideologiar, språk i alle fag, lærarutdanning

Teoretisk rammeverk

Eg er interessert i det språklege medvitet til lærarar, særleg for å finna ut kva opplæring lærarutdanning skal gje på dette feltet. Studien min dreg nytte av to teoretiske felt: language awareness (LA) og språkideologiar. Ein definisjon av LA kan ein finna på nettsida til Association of Language Awareness (ALA). Dei seier at språkleg medvit er «explicit knowledge about language, and conscious perception and sensitivity in language learning, language teaching and language use» (Association of Language Awareness, u.å.). Edge (1988) skildra tre roller lærarstudentar bør utvikla i utdanninga si med tanke på språkkompetanse, og eg nyttar her Haukås (2014) sine omsetjingar av omgrepa som seier at læraren må ha ei profesjonell tilnærming til språk og vere både språkbrukar, språkanalytikar og språkpedagog. I drøftingar rundt læraren sitt språklege medvit, kjem ein også inn på drøftingar rundt korleis språklæring skal føregå i skulen. I litteraturen om dette finn me mellom anna Language Across the Curriculum (LAC), og tanken bak LAC er at lærarar i alle fag må via merksemd mot språk i undervisninga si.

Gjennom arbeidet med studien har det òg blitt tydeleg at teori om språkideologiar vil vere føremålstenleg. Irvine (2012) definerer språkideologiar slik: «Som andre ideologiar er språkideologiar gjennomsyra av politisk og moralsk interesse og er forma innanfor kulturelle kontekstar. Å studere språkideologiar er såleis å undersøkje samanhengane mellom språk, kultur og politikk. Det er å undersøkje korleis folk forstår og konstruerer den rolla språket har i den sosiale og kulturelle verda deira, og korleis konstruksjonane deira er sosialt posisjonerte» (omsett i Bull, 2018).

Metode/forskningsdesign

Metoden som er brukt for å samla inn data er fokusgruppeintervju med lærarar som jobbar på ungdomsskular som ligg i nynorske randsoneområde.

Forventa konklusjonar/funn

Lærarane skildrar seg sjølve som språkbrukarar i større grad enn språkpedagogar og språkanalytikarar. Ulike språkideologiar kjem til uttrykk i samtalane, særleg gjennom ikonisering der deltakarane koplær nynorsk til einskilde mennesketypar. Desse språkideologiane bidrar til å bestemme kva lærarane legg vekt på og kva dei ser vekk frå både i og utanfor klasserommet. På konferansen vil eg presentera fleire funn frå intervju.

Relevans for forskingsfeltet

Det er forska lite på språkleg medvit hos lærarar i ein norsk kontekst på tvers av skulefaga. Kva for språkleg medvit lærarar har, heng vidare saman med opplæringa dei har fått i utdanninga si. Denne studien vil bidra til å gi kunnskap om kva for språkleg medvit lærarar i ulike skulefag rapporterer at dei treng, med særleg vekt på nynorsk, noko som kan få implikasjonar for arbeid med språk i alle fag også i lærarutdanninga.

Kjelder

Association of Language Awareness. (u.å.). About. Association of Language Awareness.

https://www.languageawareness.org/?page_id=48

Bull, T. (Red.). (2018). Norsk språkhistorie: Bd. 3. Ideologi. Novus forlag.

Edge, J. (1988). Applying linguistics in English language teacher training for speakers of other languages.

ELT journal, 42(1), 9-13. <https://doi.org/10.1093/elt/42.1.9>

Haukås, Å. (2014). Metakognisjon om språk og språklæring i et flerspråklighetsperspektiv. Acta Didactica Norge, 8(2), Art. 7, 16 sider. <https://doi.org/10.5617/adno.1130>

Tirsdag

14.00-14.30

Rom: AR Ø-120

Arbeidslivets krav til fagarbeidernes lese- og skrivekompetanse

Authors:

Linn Maria Magerøy-Grande, NTNU, Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning
Nordgård Kari Anne, NTNU, Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

kari.a.nordgard@ntnu.no, linnmam@ntnu.no

Utgangspunktet for denne studien er at Viken fylkeskommune rapporterer at en stor andel av elevene på yrkesfaglige utdanningsprogram har svake lese- og skriveferdigheter, og at flere elever på grunn av dette har utfordringer med å gjennomføre videregående opplæring, få seg lærlingeplass og jobb. På bakgrunn av dette har Skrivesenteret i et samarbeid med Viken fylkeskommune, Lesesenteret og OsloMet undersøkt hvilken lese- og skrivekompetanse bedrifter innen teknologi- og industrifag (TIF) mener er viktige for å lykkes som fagarbeider.

Skriving er en grunnleggende ferdighet i LK20, noe som innebærer at også programfaglærere på yrkesfaglige utdanningsprogram er skrivefaglige. Likevel blir skriving sjelden tematisert og systematisk arbeidet med i yrkesfagopplæringa i videregående skole, ute i bedriftene og i yrkesfaglærerutdanninga. Hellne-Halvorsens (2014, 2016, 2018, 2019, 2020) forskning viser at programfaglærere i yrkesfag har begrenset kunnskap om hvordan elever kan bruke skriving i kunnskapstilegnelsen i programfagene. Westman (2011) viser at yrkesfaglærerstudenter i liten grad er bevisste på hvilke tekster som er typiske i de ulike yrkene. Samtidig viser Karlsson (2006) at arbeidslivet har blitt tekstliggjort gjennom det hun beskriver som «det nye tekstsamfunnet». Oss bekjent finnes det lite forskning på literacykompetansen til lærlinger og fagarbeidere i bedrifter, noe som har motivert denne undersøkelsen.

Vår studie bygger på data fra en spørreundersøkelse med påfølgende intervju med ansatte i ulike bedrifter som tar imot lærlinger fra teknologi- og industrifag. 22 informanter fra tre fylker deltok, alle svarte på spørreundersøkelsen og 16 av disse deltok på et semistrukturert intervju. De ble rekruttert ut fra en liste over lærlingebedrifter fra fylkeskommunene. Spørreundersøkelsen og intervjuguiden ble utviklet av oss i samråd med Viken fylkeskommunen, Lesesenteret, OsloMet og en referansegruppe bestående av yrkesfaglærere. I studien blir kvantitative data fra spørreundersøkelsen sett i sammenheng med tematiske innholdsanalyser av intervjuene.

Resultatene viser at de fleste bedrifter innen teknologi- og industrifag ønsker en fagspesifikk literacykompetanse hos lærlingene, men at en stor andel av lærlingene ikke har den kompetansen som arbeidslivet etterspør. I tillegg er bedriftene i liten grad bevisste på sitt ansvar for å fortsette lese- og skriveopplæring for lærlinger i bedriftene, og flertallet av informantene sier at de ikke har nok kompetanse til å gi lærlingene denne opplæringa. I våre data ser vi stor variasjon mellom hva ulike bedrifter krever og forventer av lese- og skrivekompetanse, og det er variasjon i hva slags skrive støtte lærlingene tilbys. I et stadig mer tekstbasert yrkesliv øker kravet til literacykompetanse. Dette kommer også til syne i de grunnleggende ferdighetene i LK20. Vår undersøkelse viser at lesing og skriving er noe som bedriftene er opptatte av, men at dette i liten grad blir tematisert i lærlingeløpet. Mye av opplæringen faller på skolen, og derfor er det viktig at yrkesfaglærere har kunnskap om fagspesifikk skriving og lesing. Vi ønsker med denne undersøkelsen å bidra med kunnskap til utdanningsfeltet om hva arbeidslivet krever og forventer av lærlingenes lese- og skrivekompetanse for at de skal kunne mestre jobben som fagarbeider.

Tirsdag

13.30-14.00

Rom: AR Ø-130

Tilbakemeldinger i leseopplæring – en mulighet for elevmedvirkning? En systematisk litteraturgjennomgang.

Authors:

Karianne Megard Grønli karianne.m.gronli@uis.no

Bente Walgermo

Erin McTigue

Per Henning Uppstad

Universitetet i Stavanger

Forskningsemne

Tilbakemeldinger kan ha stor påvirkning på læring. Nyere forskning påpeker at tilbakemeldinger må forstås i lys av spesifikke kontekster og aldersgrupper. Det synes å mangle oppdatert kunnskap om tilbakemeldinger knyttet til lesing, og spesielt om praksisen rettet mot de yngste elevene. Å forstå dette har stor verdi, da tilbakemeldinger kan støtte elevens utvikling av leseferdigheter, påvirke deres selvoppfatning som lesere og forme en tidlig forståelse av hva lesing er. Denne studien beskriver lærernes tilbakemeldingspraksiser i begynneropplæringen, ved å undersøke tilbakemeldinger som gis når eleven leser høyt for læreren. Vi retter spesiell oppmerksomhet mot i hvilken grad ulike grupper av elever får ulike former for tilbakemeldinger og hvordan dette påvirker elevens medvirkning når de lærer å lese.

fTeoretisk rammeverk

Studien bygger på tre teoretiske pilarer. For det første ser vi til konstruktivistiske og sosio-kulturelle teorier om hvordan tilbakemeldinger påvirker læring (Carless, 2016; Hattie & Timperley, 2007; Lipnevich & Smith, 2022; Shute, 2008; Van Der Kleij et al., 2019). Videre forstår vi lesing som en tolkningsferdighet der forståelse oppstår gjennom en hermeneutisk prosess. Leseren bruker detaljer og større deler av teksten, og ser dem i lys av hverandre (Tønnessen & Uppstad, 2015). For å undersøke hvordan lærerens tilbakemeldingspraksiser påvirker elevens muligheter for medvirkning tar vi utgangspunkt i Vaughn et al.s (2018; 2020) teoretiske rammeverk for elevmedvirkning i leseopplæring. Dette rammeverket gir innsikt i hvordan elevenes kan påvirke egen læring ved å uttrykke meninger, ta valg og delta i aktiviteter. Vi anerkjenner at læringsmiljøet spiller en vesentlig rolle i å forme mulighetene for elevmedvirkning, og drøfter dette innenfor et økologisk perspektiv på medvirkning som presentert av Biesta og Tedder (2007).

Metode

En systematisk litteraturgjennomgang av empirisk forskning fra 1995 til 2022 identifiserte 3772 studier om læreres tilbakemeldinger på elevers høytlesing i begynneropplæringen. 52 studier oppfylte studiens inklusjonskriterier, og blant disse identifiserte vi 65 tilbakemeldingspraksiser.

Funn

Analysene av studiene identifiserte et mønster i tilbakemeldinger knyttet til a) hvordan tilbakemeldinger blir formidlet til elevene og b) hvilke aspekter av leseferdighet som tilbakemeldingen rettes mot.

Eksplisitte tilbakemeldinger er oftere knyttet til avkodning, mens implisitte tilbakemeldinger i større grad rettes mot til forståelse. Et annet mønster er at elever som strever med lesing og flerspråklige elever får flere eksplisitte tilbakemeldinger rettet mot avkodningsferdigheter enn elever som er gode lesere. I tillegg fant vi at muligheter for elevmedvirkning er tettere knyttet til implisitte enn til eksplisitte

tilbakemeldingspraksiser. Elever som strever med lesing og flerspråklige elever får dermed færre muligheter for medvirkning i leseopplæringen. Resultatene viser at lærernes opplevde tilbakemeldingspraksis og de faktiske funnene ikke alltid stemmer overens. Selv om lærere er oppmerksomme på at nyanser i tilbakemeldinger, gjenspeiles ikke denne bevisstheten i undervisningen.

Relevans for forskningsfeltet
Denne studien bidrar med ny innsikt om tilbakemeldingspraksiser rettet mot lesing, spesielt for de yngste elevene. Resultatene kan bidra til å fremheve viktigheten av å balansere tilbakemeldinger rettet mot både avkodning og mening i lesingen. Videre gir studien innsikt i hvordan tilbakemeldinger har potensiale for å styrke elevens medvirkning, og har potensiale for å fremme elevmotivasjon og engasjement i lesingen.

Tirsdag

14.00-14.30

Rom: AR Ø-130

“Struggling reader or not? The answer depends on the reading comprehension test”.

Authors:

Hilde Lowell Gunnerud

hilde.gunnerud@uis.no

Lilla Magyari

Njåt Foldnes

Oddny Solheim

Nasjonalt lesesenter, UiS

While some reading comprehension tests have almost all variance explained by decoding (RC-D tests) others are predicted more highly by comprehension skills (RC-C tests). The suggested explanation for difference in predictive patterns across RC-D and RC-C tests are text length, yet few studies have examined differences in predictive paths across long-passage-tests.

Here we compare predictive paths for decoding and comprehension skills across two RC-C tests and examine if the same students are identified as struggling readers across tests.

Two-hundred-and eighty-eight children (126 males) in Grade 5 were assessed with the Norwegian reading comprehension test (NP) and the Neale Analysis of Reading Abilities (NARA), along with decoding, vocabular, text cohesion vocabular and listening comprehension skills. Predictive paths of decoding and comprehension to the RC-C tests were simultaneously tested in a SEM model. To examine differences in predictive patterns were each parameter constrained equal across the different tests. For each of the RC-C tests we identified garden-variety poor-readers (15%) and poor comprehenders, i.e., students below the 25th percentile in reading comprehension but with 1 SD higher decoding skills (14.8%). The predictive pattern of text cohesion vocabulary was equivalent across tests, but there were small and significant differences on predictive patterns for vocabulary. Listening comprehension predicted NARA-scores, whilst decoding predicted NP-scores. Only a small fraction of the garden-variety-poor readers and the poor comprehenders were identified by both tests. The role of decoding and comprehension differs across RC-C tests which leads to identification of different students as struggling readers.

Tirsdag

13.30-14.30

Rom: AR G-101

(Interaktive posterpresentasjoner)

Kommunikasjon gjennom leikemateriell - Eit sosialemiotisk og multimodalt perspektiv på barn si meningssskaping av materiell i leik.

Author:

Anniken Eidsvik **Høgskulen i Volda**

anniken.eidsvik@hivolda.no

Prosjektet mitt handlar om korleis born skaper mening av materiell når dei leikar, med teori frå ei sosialemiotisk og multimodal tilnærming til tekst og meningssskaping. Eg diskuterer funna frå studien i lys av teoriar om korleis barn tileignar seg literacy.

I rammeplan for barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017) vert det trekt fram at barn skal støttast i å kommunisere og skape mening, samtidig som ein skal anerkjenne barn sine ulike kommunikasjonsuttrykk. Ein skal også la barn delta i aktivitetar som fremjar kommunikasjon. I leik har barn ulike uttrykksmåtar som får fram idear, tankar og kunnskap som er meningsfulle for barna. Kress (1997) argumenterer for at ein må sjå alle måtar for kommunikasjon som meningsfull. Barn blir erfaringar rikare når dei vert kjent med mange måtar å uttrykke seg på undervegs i sin tidlege literacy. Hensikta mi er ikkje å gripe inn i leiken for å utnytte leiken til lese og skrive opplæring, men å bidra til kunnskap om kompetansen barn har i leik. Kress (1997, s. 88) gir uttrykk for at fokuset på literacy hos barn har vore at barn skal bevege seg inn ei eit vakse system. Interesse til barna blir på den måten overskygga av vaksne sine interesse.

Empirien vart samla i ein barnehage i februar 2019, gjennom deltakande observasjon og feltnotatar, samt lydopptak og bilete som støtte. Ut frå dette arbeidet vart det gjort næranalyse av tre leikesekvensar der barna var i alderen 3-6 år. I analysen såg eg på korleis barna i empirien skapte semiotiske ressursar og korleis dei sette saman semiotiske ressursar til multimodale uttrykk for å gi mening.

I forkinga mi fann eg at barn nyttar tilgjengeleg leikemateriell, både definert og udefinert. For å skape mening tok barna i bruk potensialet som dei såg i materialet, verbalspråk, gestar, fargar, kroppslege handlingar og komposisjon. For eksempel designa eit av barna ei trapp ved å legge klossane med langsidede mot kvarandre, tett i tett på rekke. På den måten nyttar ho enkeltklossane som semiotiske ressursar i si meningssskaping. Plasseringa av klossane spelte også ei rolle og kan også seiast å vere ein semiotisk ressurs. Valet av klossar og komposisjonen av dei er motivert ut frå likskapen mellom forma til klossane og trappetrinn. Samspelet mellom desse semiotiske ressursane: klossar, komposisjon og utsjånad, bidreg til at dette mulitmodale uttrykket får meningsinhaldet "trapp". Barna sine design vart også påverka av konteksten barna var ein del av.

I utgangspunktet handlar literacy om å meistre kommunikasjon gjennom skriftsspråk, men det har etter kvart vorte utvida til å gjelde evna til å bruke og tolke ulike semiotiske ressursar (Maagerø & Tønnessen, 2014, s. 14). Mitt prosjekt gir eit utvida forståing i høve korleis ein kan forstå tidleg literacy i barnehagefeltet og bidra til kunnskap om kompetansen barn har i leiken.

Tidleg litterasitetsutvikling i barnehagen

Authors:

Magnhild Selaas **Universitetet i Agder**

Tone Helene Skattør **NLA Høgskolen**

magnhild.selas@uia.no, tonehelene.skattor@nla.no

Forskingsemne

Tidleg litterasitetsutvikling i barnehagen

Teoretisk rammeverk

Vi baserer oss på Burnett, C., & Merchant, G. (2020) si forståing av litterasitet, som vektlegg korleis tekstar, menneske og ting spelar saman og som eit resultat av dette samspelet skaper litterasitet-som-handling. Dei skriv om korleis tekstar, saman med dei som produserer og konsumerer tekstane, inngår i dynamiske, heterogene nettverk. Korleis litterasitet viser seg i augneblikket, heng saman med materielle og semiotiske samanstillingar, og dette spelar ei rolle for korleis ein blir kjenslemessig involvert. I kvart tilfelle er handlinga avhengig av den individuelle koplinga av materialitet, kroppsleggjering og subjektivitet. Ei slik tilnærming utvider kva vi ser på som meiningsfullt i liva til barn, i formelle og uformelle undervisningssituasjonar og utfordrar dermed sjølve litterasitetsprosjektet. Når menneske og ting møtest, skjer det alltid meir enn ein får med seg, og ein bør fokusere meir på relasjonane som blir medierte gjennom meiningsskapinga: nye samarbeid, historier, konseptualiseringar, retningar og intensjonar som oppstår når folk inngår i meiningsskaping.

Burnett og Merchant sitt fokus på litterasitet-som -handling legg vekt på den pågåande forhandlinga mellom det menneskelege og det meir-enn-menneskelege, der ein frigjer seg frå å sjå på litterasitet som avslutta handlingar og i staden ser på det som resultatet av at menneske og ting samhandlar (jf. Bourassa 2002). Dette samspelet mellom menneske og ting kan vere utfordrande å undersøke, men det kan opne for fleire moglegheiter for kva som kan skje.

Metode/forskningsdesign

Materialet er henta inn frå ein barnehage som har ein spesielt god praksis. Det består av observasjonar, intervju, bilde, forteljingar og kommentarar henta inn over ein lengre periode. Vi trur at ved å tenke i terminologien til Burnett og Merchant blir vi betre i stand til både å beskrive og analysere kva vi ser.

Forventa konklusjoner/funn

Vi forventar å finne at ein barnehage der barna så tydeleg har skriftspråklege kunnskapar og medvit, har ein praksis som legg til rette for tidleg litterasitetsutvikling gjennom samtalar og språklæring. Vidare forventar vi at ein i ein slik barnehage vil oppleve at barna, personalet og omgjevnadene spelar saman og at gryande litterasitet viser seg i episodar av litterasitet-som-handling.

Relevans for forskningsfeltet

Tidleg litterasitet er eit felt der praksisen er litt famlande. Den gjennomtenkte praksisen i denne barnehagen viser korleis det går an å arbeide på ein annan måte, der omgjevnadene og menneska inngår i nettverk som får implikasjonar, som gjer at ein blir kjenslemessig involvert, og der potensialet for litterasitet-som-handling ligg i alt som skjer i barnehagen.

Bourassa, A. (2002). Literature, language and the non-human. I Massumi (Red.), A shock to thought. Expression after Deleuze and Guattari (s. 60-76.) Routledge.

Burnett, C., \& Merchant, G. (2020). Literacy-as-event: Accounting for relationality in literacy research. Discourse: Studies in the cultural politics of education, 41(1), 45-56.

Piasta, S. B., Park, S., Farley, K. S., Justice, L. M., \& O'Connell, A. A. (2020). Early childhood educators' knowledge about language and literacy: Associations with practice and children's learning. Dyslexia, 26(2), 137-152.

Examining the effects of language interventions for second language (L2) learners under the age of eight: A systematic review and meta-analysis of barriers to responsiveness

Author:

Merete Haugstad merete.haugstad@uis.no

Co-authors:

Knud Knudsen

Elisabeth Brekke Stangeland

Kari-Anne B. Næss

Research topic

The main objective in this review is to examine the risk factors for low responsiveness in early language interventions for L2 learners under eight. Due to the large heterogeneity in this group of children such information is crucial in gaining a better understanding of L2 learners who truly requires interventions that works, enabling the customization of future interventions to cater needs of this diverse group.

Theoretical framework

The study follows an individual differentiation approach as theoretical framework to examine responsiveness in interventions for L2 learners. Individual factors, emphasizing multilingual child's individual difference and language skills, offers a lens to understand the resistance of individual children's responsiveness in interventions – alternative to examining group averages (Paradis, 2023). Examination of risk factors will include studying internal factors (chronological age at intervention onset, gender, length of L2 education, duration of spoken L2, memory) alongside with external environmental factors (familial risk, socio-economic status (SES), implementation quality, intervention types, delivery agents, type of assessment). This factors are based on the individual differentiation approach alongside insights from studies that has examined outcome factors in intervention studies, e.g., (Donolato et al., 2023; Frizelle et al., 2021; Greenwood et al., 2020; Larson et al., 2020; Snowling et al., 2022).

Methodology/research design

Review is adhered to PRISMA guidelines (Page et al., 2021). Search strategy will be implemented across relevant databases. Inclusion criteria following PICO framework (Petticrew & Roberts, 2006) will focus on intervention studies conducted with L2 learners under eight reporting the effects of language interventions. A broad selection of language outcomes is of interest (e.g., vocabulary, grammar, narratives). The meta-analysis will involve statistical analysis of quantitative data from the included studies, examining impact of different factors that can explain low responsiveness. Subgroup analyses will explore variations in low responsiveness among individuals. Methodological quality assessment tools will be applied to ensure reliability of results. The review is now in the preparatory phase.

Relevance to the research field

The percentage of second language (L2) learners has significantly increased in recent decades, and the previous year represents a historical peak in migration (OECD, 2023). Educators consistently pose the question of how to provide an inclusive framework for multilingual children with limited proficiency in L2, in aiming to improve children's language participation and social participation. L2 learners constitute a remarkably diverse group, from high to low performance. However, as a group L2 learners has limitations in L2 compared to L1 peers. Particularly those with limited exposure to L2, may confront challenges when entering the preschool and school environment where L1 is minority.

Expected conclusions/findings

This review aims to uncover the risk factors influencing responsiveness in early language interventions for L2 learners under eight. The anticipated findings will provide valuable insights into the diverse needs of this heterogeneous group of children. Identifying these risk factors is crucial for tailoring effective interventions, ensuring targeted support for L2 learners who require assistance.

References

- Donolato, E., Toffalini, E., Rogde, K., Nordahl-Hansen, A., Lervåg, A., Norbury, C., & Melby-Lervåg, M. (2023). Oral language interventions can improve language outcomes in children with neurodevelopmental disorders: A systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 19(4), e1368. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/cl2.1368>
- Frizelle, P., Tolonen, A. K., Tulip, J., Murphy, C. A., Saldana, D., & McKean, C. (2021). The Influence of Quantitative Intervention Dosage on Oral Language Outcomes for Children With Developmental Language Disorder: A Systematic Review and Narrative Synthesis. *Lang Speech Hear Serv Sch*, 52(2), 738-754. https://doi.org/10.1044/2020_lshss-20-00058
- Greenwood, C. R., Schnitz, A. G., Carta, J. J., Wallisch, A., & Irvin, D. W. (2020). A systematic review of language intervention research with low-income families: A word gap prevention perspective. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 230-245. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.04.001>
- Larson, A. L., Cycyk, L. M., Carta, J. J., Hammer, C. S., Baralt, M., Uchikoshi, Y., An, Z. G., & Wood, C. (2020). A systematic review of language-focused interventions for young children from culturally and linguistically diverse backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 50, 157-178. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.06.001>
- OECD. (2023). *International Migration Outlook 2023*. <https://doi.org/doi:https://doi.org/10.1787/b0f40584-en>
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, 1-10. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- Paradis, J. (2023). Sources of individual differences in the dual language development of heritage bilinguals. *Journal of Child Language*, 50(4), 793-817. <https://doi.org/10.1017/S0305000922000708>
- Petticrew, M., & Roberts, H. (2006). *Systematic reviews in the social sciences: A practical guide* [doi:10.1002/9780470754887]. Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470754887>

Snowling, M. J., West, G., Fricke, S., Bowyer-Crane, C., Dilnot, J., Cripps, D., Nash, M., & Hulme, C. (2022). Delivering language intervention at scale: promises and pitfalls. *Journal of Research in Reading*, 45(3), 342-366. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/1467-9817.12391>

Digital tools as a pedagogical way of working in Norwegian kindergartens.

Authors:

Gunilla Eide Isaksen

Heidi Sandø

gunilla.e.isaksen@ntnu.no, heidi.sando@ntnu.no

This study focuses on how kindergartens practitioners facilitate exploratory and inclusive practice using digital tools. The study emphasizes the importance of professional digital competence, where the understanding of *what*, *when* and *how* is necessary to develop a wise and good digital practice (Bølgan, 2018; Seger, 2020). The research question is:

What characterizes the digital practice in the kindergarten, and how do the staff themselves perceive their own practice? We have 17 qualitative interviews, at management level and other employees. Our design positions educators as competent, capable and experts, inviting them to engage in reflexive practice in digital practice. Qualitative interviews have some methodological challenges. We believe the participants highlight interesting perspectives on a practice that the kindergartens need knowledge about. Participants were anonymized and free to withdraw at any time, without consequence. The participants are strategically selected and represent kindergartens that we know work with digital tools in their educational work with the children. The research was informed by sociocultural views where language and interaction are highlighted as central elements in children's learning (Vygotsky, 1978). Reflexive thematic analysis was used as a categorization tool (Braun & Clarke, 2019). The preliminary analyses show several interesting findings. The participants highlight the importance of support from key people in the work, the management's role, the need for competence in the staff group and the opportunities for the children to engage in an exploratory learning environment. Digital tools are also recognized to include all children in the community and support the process of reducing social inequalities.

Key words: digital tools, professional digital competence, professional learning

Songsamling i barnehagen: Literacypraksis med 1–3-åringar.

Author:

Hildegunn Hovde, Høgskulen i Volda hildegunn.hovde@hivolda.no

Rammeplan for barnehagen fremmar song i fagområdet hKommunikasjon, språk og tekst i møte med språk, språkformer og dialekter, og seier at personalet skal tilby eit mangfald av songar

(Kunnskapsdepartementet, 2017). Song er ein språkstimulerande aktivitet (Høigård, 2019) der barn i fellesskap med vaksne får ta del i å synge tekstar på rim og rytme som har ein meir komplisert setningsstruktur enn den daglege talen, og som jamleg introduserer dei for nye ord og omgrep. Det å få synge saman med andre barn og vaksne skapar eit fellesskap som er med på å stimulere barn sin musikalitet, og det bidreg til at barn kjenner meistring og glede (Halle, 2023). Barnesongar, saman med rim og regler, er også av dei førte tekstene barn lærer seg etter minnet.

Forskningsemnet tidleg litterasitet, eller hemergent literacy, handlar om korleis barn tileignar seg både talespråk og skriftspråk lenge før dei sjølve kan lese og skrive, og omfattar aldersgruppa 0–8 år (Barton, 2007; Gjems, 2016; Heath, 1982). Sosial praksis rundt tekst blir kalla for literacyhending (Barton, 2007) og song er dermed ein av dei tidlege literacyhendingane barn møter i barnehagen (Vadstein \& Bjørhusdal, 2020).

Observasjon og analyse av samlingsstunder med fokus på song i to småbarnsavdelingar i ein barnehage, og semi-strukturerte intervju med tilsette, dannar datagrunnlaget for ein kvalitativ observasjonsstudie om song i barnehagen. Problemstillinga er: Korleis møter 1–3-åringar i barnehagen song i samling som ei literacyhending? I studien har ein sett på utvalet av songar og bruk av multimodalitet (Kress, 2009) og metodikk i songsamlingar.

Førebels funn i studien viser at songrepertoaret i stor grad samsvarar med tidlegare studie (Hagen \& Haukenes, 2017), men at samlingane er overraskande korte, og at det er liten grad av repetisjon av songar i løpet av songsamlinga, også når ein innfører nye songar for barna. Det er varierende grad av deltaking i barnegruppa, også blant dei eldste, som ein reknar med kan songane godt. Sidan song i barnehagen er ein sentral del av både språkstimuleringa og skriftspråkstimuleringa til barn, kan ein dra parallellar til bruk av repetert lesing (Tønnesen \& Uppstad, 2014), og spørja om manglande repetisjon i bruk av song i barnehagen kan vera ein tapt moglegheit til å stimulere språk- og skriftspråkutvikling hos barna? Er dette eit symptom på tidspresset dei tilsette kjenner på i barnehagen, handlar det om manglande medvit, eller er det eit kulturelt skifte i korleis ein føreheld seg til song i barnehagen?

Kjeldeliste:

Barton, D. (2007). *Literacy. An introduction to the ecology of written language*. (2.utg.). Malden: Blackwell Publishing.

Gjems, L. (2016). *Barnehagens arbeid med tidlig litterasitet – på barns vilkår*. Oslo: Fagbokforlaget.

Hagen, L.A. \& Haukenes, S. (2017). Sangrepertoaret i barnehagen - tradisjon eller stagnering? *Norsk barnhageforskning*, 15 (5), 1–16. <https://doi.org/10.7577/nbf.1792>

Halle, K. (2023).

Sang og sangfelleskap i barnehagen. A.H. Balsnes, L.A. Hagen. \& S. Haukenes (red.). Sangglede og stemmebruk i barnehagen. (s. 29–42). Oslo: Gyldendal.

Heath, S. B. (1982). Protean shapes in literacy events: Ever-shifting oral and literate traditions. I D. Tannen (Red.), *Spoken and written language: Exploring orality and literacy* (pp. 91-118). Ablex

Høigård, A. (2019) *Barns språkutvikling*. (4. utg.) Oslo: Universitetsforlaget. Kress, Gunther (2009). *Multimodality. A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. Routledge.

Kunnskapsdepartementet.(2017). Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Udir. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Tønnessen, F. E., \& Uppstad, P. H. (2014). Leseflyt. In K. Lundetræ \& F. E. Tønnessen (Eds.), Å lykkes med lesing (pp. 172-183). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Vadstein, A. M. V. \& Bjørhusdal, E. (2020). Nynorske literacyhendinger i barnehagen. I G. K. Juuhl, S. J. Helset \& E. Brunstad (red.), Vilkår for nynorsk mellom barn og unge (s. 37–62). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.106>. Lisens: CC-BY 4.0.

Lekende tekster

Author:

Hedvig Flaten Lie, Nord universitet **hedvig.f.lie@nord.no**

Interaktiv postersesjon

Forskningsemne: Skrivedidaktikk, skriving.

Teoretisk rammeverk: Skriveforskning, veiledet lek, literacy event, sosialsemiotikk.

Metode/forskningsdesign: Kvalitativ studie. Basert på videoobservasjon av klasserom, intervju og elevtekstanalyse. Forskningsdesignet som er valgt gir mulighet til å undersøke hvordan skrivingen og tekstene blir brukt i leken, og om leken kan gjenfinnes i tekstene. Det åpner også for å beskrive hvordan undervisningsøker med lek og skriving kan foregå, og synliggjøre elevenes opplevelse og interaksjon med hverandre og med skrivematerialet.

Forventa konklusjoner/funn: Dette doktorgradsprosjektet er i startfasen, så foreløpig er det ikke samlet inn data eller blitt gjort noen analyser. Målet er å undersøke hva som skjer når man kombinerer skriving og veiledet lek tidlig i begynneropplæringen. Veiledet lek innebærer at barna styrer retningen på leken, samtidig som den voksne bidrar med støtte og innspill underveis. Tidligere forskning antyder at veiledet lek kan fungere godt i klasserommet (Weisberg et al., 2015). Selås og Skattør (2023) påpeker at den frie og barneinitierte leken bør inn som en naturlig del av norskfaget, men at det kan være vanskelig å bli enige om hva lek i skolen kan være. Særlig de grunnleggende ferdighetene som skriving, lesing og muntlighet kan få et løft av leken, i tillegg til at det gir rom for å utforske tverrfaglige tema. Leken kan vekke et behov for skriving, som kan være autentisk og knyttes til samhandling og tilgjengelige rekvisitter (Selås og Skattør, 2023b). I forlengelsen av tilpasset opplæring gis det også rom til å differensiere skrivingen hvor elevene kan ha ulike roller, og hvor alle ikke behøver å skrive like mye (Bjerke og Johansen, 2020). I mitt prosjekt ønsker jeg å undersøke disse mulighetene som ligger i kombinasjonen av lek og skriving.

Relevans for forskningsfeltet: Fagfornyelsen legger opp til økt lek i skolen, og det er behov for mer kunnskap om hvordan dette kan foregå (Becher, Bjørnstad og Hogsnes, 2019). Det har eksplisitt blitt etterlyst mer forskning på lek og skriving i skolen, særlig knyttet til literacy og fagspesifikke tekstpraksiser (Norsk tidsskrift for utdanning og praksis, 2022). Solheim og Falk (2021) påpeker også at det mangler forskning på de yngste skriverne i skolen, særlig når det kommer til funksjonell skriving og «en skrivedidaktikk som fremjar forståing for kvifor og korleis ein kan ta skrivinga i bruk» (Solheim og Falk, 2021, s. 205). Hos de yngste elevene skapes ofte motivasjonen av selve funksjonen teksten har i en gitt sammenheng, heller enn innholdet og formen på det som skrives (Evensen, 1997, referert i Solheim og Falk 2021). Da er det interessant å nettopp undersøke hvordan tekster og skriving kan ha en funksjon rammet inn av lek for de yngste elevene.

Referanser

- Becher, A. A., Bjørnstad, E. \& Hogsnes, H.D. (2019) Lek i begynderopplæringen. Universitetsforlaget
- Bjerke, C. \& Johansen, R. (2020). Begynderopplæring i norskfaget (Johansen, Red.; 2. utgave). Gyldendal.
- Norsk tidsskrift for utdanning og praksis (2022, 24. juni). Call for paper: Nye perspektiver på literacy i barnehage, skole og høyere utdanning. Utdanning og praksis. Call for paper: Nye perspektiver på literacy i barnehage, skole og høyere utdanning | Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis
- Selås, M., \& Skattør, T. H. (2023). Leiken og skulen I M. Selås \& T. H. Skattør. Leik i norskfaget (1. utgåve, s. 17-36). Fagbokforlaget.
- Selås, M., \& Skattør, T. H. (2023b). Leik, danning og litterasitet. I M. Selås \& T. H. Skattør. Leik i norskfaget (1. utgåve, s. 17-36). Fagbokforlaget.
- Solheim, R., \& Falk, D. Y. (2021). Skrivarutvikling og skrivekompetanse. I L. Jølle, A. S. Larsen, H. Otnes \& L. I. Aa (red.) Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden (p. 199).
<https://doi.org/10.18261/9788215050997-2021-11>
- Weisberg, D. S., Kittredge, A. K., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R. M., \& Klahr, D. (2015). Making play work for education. Phi Delta Kappan, 96(8), 8-13. <https://doi.org/10.1177/0031721715583955>
-

Tirsdag

13.30-14.30

Rom: AR V-209

(Interaktive posterpresentasjoner)

Læse- og skriveteknologi i engelskundervisningen på mellomtrinnet i grundskolen

Author:

Anja Bols Slåttvik

absl@edu.au.dk

Læse- og skriveteknologi i engelskundervisningen på mellomtrinnet i grundskolen
Anja Bols Slåttvik, lektor og ph.d.-studerende ved VIA University College og Aarhus Universitet
Denne posterpresentasjon tager utgangspunkt i et igangværende ph.d.-prosjekt som kombinerer viden om dyslektikers læsning og skrivning og viden om kompenserende læse- og skriveteknologi (her etter LST) med viden om sprogfagsdidaktik. Prosjektet er en lingvistisk etnografisk undersøgelse af, hvordan LST anvendes af ni elever med dysleksi i engelskundervisningen i fire 5. klasser i den danske grundskole. Det afdækker desuden de ni elevers og deres engelsklæreres overvejelser over anvendelsen. Prosjektet har relevans i en dansk kontekst, idet der allerede findes meget forskning i dyslektiske elevers læsning og skrivning i dansksproget undervisning, men markant mindre i engelskfaget og andre fremmedsprogfag. Prosjektet her adresserer samtidig en inklusionsutfordring i engelskfaget. I en behovsundersøgelse af engelskfaget foretaget af VIAUC og Det Nationale Center For Fremmedsprog i 2020 giver engelsklærere på tværs af det danske uddannelsessystem udtryk for, at det er vanskeligere at differensiere i det store spenn mellom fagligt meget dygtige og fagligt meget svage elever i engelskundervisningen. Her bliver elever med læse- og skrivevanskeligheter spesifikt nævnt som en del af utfordringen.

Teoretisk er projektet forankret i lærerkognition, idet det tager udgangspunkt i Simon Borgs model for fremmed- og andetsproglærers viden, erfaringer, holdninger og overbevisninger om sprogundervisning. I denne sammenhæng suppleres dette med et særligt fokus på elever med dysleksi og anvendelsen af LST i undervisningen. Målet er at gøre lærerens daglige praksis med eksplicite og implicite beslutninger tydelig for på længere sigt at kunne skabe grundlag for forandringer (Henriksen, Fernández, Leth Andersen & Frstrup, 2020). I et elevperspektiv tager det afsæt i Norton og Tooheys (2011) motivationsteori om elevers investering i, ønske om og dedikation til at ville lære et andet sprog.

Projektet falder i tre overordnede faser: 1) videoobservationer inkl. feltnoter af praksis i engelskundervisningen i de fire klasser. 2) Interviews med lærerne på baggrund af observationerne, samt think-aloud interviews med eleverne, hvor skærm og lyd optages, mens de sætter ord på deres faglige overvejelser i forbindelse med at arbejde med LST i en engelskopgave. 3) Den samlede viden fra fase et og to fører i et samarbejde med de deltagende engelsklærere til udvikling af pejlemærker for god LST-sensitiv og inkluderende engelskundervisning.

Posterpræsentationen fokuserer på empirisk materiale fra projektets fase et og to og præsenterer en foreløbig analyse af, hvilke strategier eleverne anvender i læse- og skrivearbejdet i engelskundervisningen, samt hvilke overvejelser både lærere og elever har om dette arbejde. Analysen peger på dels elevernes alternative strategier med sprogarbejdet, når de ikke har hensigtsmæssige LST-færdigheder og ikke udnytter LST's muligheder for kompenserende støtte; og dels strategier, når de anvender LST.

Præsentationen lægger op til overvejelser i forhold til at benytte, understøtte og udvikle dyslektiske elevers egne valg i forbindelse med at arbejde med læsning og skrivning med digitale teknologier i engelskfaget.

Teachers' and students' perspectives about the factors that can enhance or undermine engagement in reading fiction in L1 Norwegian at upper secondary school

Author:

Ann-Charlotte Aksnes Universitetet i Stavanger

ann-charlotte.aksnes@uis.no

Stipendiat i Utdanningsvitenskap ved Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

Reading fiction has occupied a central role in the L1 Norwegian subject (Utdanningsdirektoratet, 2020), but the premise has changed in the last ten to fifteen years. Studies show that young people's reading habits in Norway are changing with fifty percent reporting that they never read for pleasure (Roe, 2020), (SSB, 2023). Reading skills are declining notably (Jensen et al., 2019), (Bjørkeng & Lagerstrøm, 2014). In a time where adolescents are exposed to a range of multimodal and entertaining texts competing for the student's attention, it takes more to engage adolescents in traditional fiction reading. Furthermore, we know that engagement is important in learning in general and in reading development specifically (Lee et al., 2021). The engaged learner remains an active participant in his or her own learning, over time. In the current situation, it is a pressing matter to develop knowledge on how to influence students' engagement, as well as to support L1 teachers in enabling their students to be engaged learners who participate actively in their own learning.

The aim of the doctoral thesis is to create knowledge on teachers' and students' perspectives about the factors that can enhance or undermine engagement in reading fiction in L1 Norwegian at upper secondary school, preparatory program. In the present study I will investigate the perspective of both teachers and student on what enhances and stimulates reading engagement, and on the contrary, what undermines and diminishes engagement in reading fiction in L1 Norwegian at upper secondary school, preparatory program. To do this we will conduct three studies. First, we will interview L1 teachers from upper

secondary school in focus groups on their perspective on what enhance and undermine engagement in reading fiction. Secondly, through a survey, we will map students` perspective on what enhance and undermine engagement in reading fiction in L1, and how this relates to reported reading engagement and background information. Finally, we will do follow-up studies with participants recruited from the survey and interview them for a deeper understanding of the findings in the survey. The result of the project will both contribute to the broader discussion on how to engage adolescents in reading fiction in L1, and, more specifically, point towards implications for the L1 instruction in upper secondary school.

Videregåendeelevers arbeid med samtaleroboter i norskfagets skriveopplæring - fra passive til aktive brukere?

Authors:

Morten Oddvik

Agnete Andersen Bueie

agnete.bueie@usn.no, morten.oddvik@usn.no

Temaet for denne presentasjonen er kunstig intelligens (KI) og skriveopplæring. Formålet med studien som presenteres, er å utvikle kunnskap om hvordan samtaleroboter kan brukes i skriveopplæringen. Studiens deltakere er elever fra én klasse i videregående skole og deres norsklærer. I arbeid med en tverrfaglig refleksjonsoppgave skal elevene først bruke samtalerobot med ulike føringer for ledetekster som kan stilles. Deretter skal de vurdere resultatene av interaksjonen med roboten. Dette arbeidet ligger til grunn for neste fase, der elevene skriver tekster selv, uten tilgang til samtalerobot eller Internett.

Studien forankres i teori om epistemiske praksiser (Aagaard & Lund, 2020). Skriveopplæring og forståelsen av skriving som fenomen settes under press i møte med kunstig intelligens. Mens det å ha en skriftkyndighet på et relativt høyt nivå er ansett som sentralt for å fungere godt i vårt skriftbaserte samfunn, aktualiseres spørsmål som hva er gyldig kunnskap, hvordan – og med hvilke ressurser kommer vi til kunnskap i møtet med digital teknologi som på kort tid kan generere tekster for oss.

Studien er inspirert av pedagogisk designforskning, der forskere og lærere samarbeider om å utvikle praksis gjennom å systematisk undersøke prosesser knyttet til utvikling og utprøving av undervisningsopplegg (van den Akker m.fl., 2006). Studiens empiri består av klasseromsobservasjon, intervjuer med lærer og utvalg av elever, i tillegg til tekster generert gjennom samtaler mellom elever og samtaleroboten og tekster skrevet av elevene selv. Kvalitative analyser av denne empirien vil gi grunnlag for å besvare følgende forskningsspørsmål:

- Hvordan vurderer elever samtaleroboters innspill, og hvordan ser samtaleroboten ut til å bidra i elevenes skriveprosess?

- På hvilke måter og i hvilken grad ser arbeidet ut til å stimulere til kritisk tenking, språkbevissthet og KI literacy?

Studien er i en innledende fase, men analyser og funn vil være klare til konferansen. Tiltakets design har til formål å utvikle kritisk tenkning, språkbevissthet og KI literacy knyttet til skriving, og dermed er det også forventet at prosjektet bidrar til dette. Vi forventer likevel at det vil være variasjoner i elevgruppen, der noen vil utvikle språkbevissthet og bruke teknologien kreativt inn i skrivearbeidet, vil andre elever kunne bli pasifisert i møte med samtaleroboten, ved at de ikke benytter seg av mulighetene for språklig interaksjon, men snarere bestiller tekst fra roboten.

KI og generative språkmodeller ble kommersielt tilgjengelig i november 2022, og har siden preget læringsarbeidet og vurderingsarbeidet i skolen. Norskfaget er spesielt interessant som et ferdighetsfag hvor elevene produserer mye tekst, vurderes med tre karakterer, og teknologien har potensial til å undergrave vurderingsinstitusjonen. Teknologien eksisterer like fullt, og elever må lære seg å bruke KI på en hensiktsmessig og kritisk måte. Det er et behov for kunnskap om hvordan dette kan gjøres. Studien bidrar til forskningsfeltet med innsikt om hvordan et bestemt pedagogisk design ser ut til å fungere i pedagogisk arbeid med KI. Dette kan gi grunnlag for å utvikle skriveidaktikken og hvordan norsklærere kan ta i bruk KI, samt hvordan de didaktisk kan tilrettelegge for nettopp en kritisk bruk samtidig som inviterer til en språklig bevissthet hos elevene.

Van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S., \& Nieveen, N. (Eds.). (2006). Educational design research. Routledge.

Aagaard, T., \& Lund, A. (2020). Digital agency in higher education: Transforming teaching and learning. Routledge Focus

Effects and Characteristics of Mathematics Interventions for Children with Co-Occuring Difficulties in Mathematics and Reading: A Systematic Review and Meta-Analysis.

Author:

Ellinor Waaland

ellinor.waaland@uis.no

Co-authors:

Vibeke Rønneberg

Dieuwer ten Braak

Teoretisk rammeverk: Det finnes en høy forekomst av elever som strever med både lesing og matematikk (Landerl \& Moll, 2010; Willcutt et al., 2013). Felles underliggende kognitive risikofaktorer blir foreslått å være årsaken til den høye forekomsten av sammenfallende vansker (Jöbstl et al., 2023; Pennington, 2006; Slot et al., 2016; Snowling et al., 2021; Willcutt et al., 2013). Utover dette har forskning og vist at elever

med sammenfallende vansker presterer annerledes enn elever med matematikkvansker på matematiske oppgaver (Geary et al., 2000; Hanich et al., 2001; Jordan et al., 2002). På bakgrunn av slike funn kan det tenkes at elever med sammenfallende vansker trenger en annen type støtte enn elever med matematikkvansker for å utvikle gode matematiske ferdigheter (Fuchs et al., 2013).

Metode/forskningsdesign: Det er planlagt å gjennomføre en systematisk oversikt med meta-analyse for å undersøke effekt og kjennetegn på matematikkintervensjoner for elever som strever med både matematikk og lesing. Den systematiske oversikten skal og frembringe kunnskap om hvordan elever med sammenfallende vansker har blitt identifisert i disse studiene. Det blir gjennomført et systematisk søk for å identifisere all tilgjengelig og utilgjengelig litteratur relevant for studien. PICOS rammeverket blir brukt for å etablere inklusjons- og eksklusjonskriterier til screening av litteraturen. Det er planlagt dobbel-screening av tittel/abstrakt og full tekst. Den inkluderte litteraturen vil bli kodet og syntetisert. EPPI vil bli brukt som programvare i screening, koding og syntetisering av litteraturen. Statistikkprogrammet R vil bli brukt til å beregne effekter og heterogenitet.

Forventa konklusjoner/full: Vi forventer at matematikkintervensjoner fører til en forbedring i matematikkprestasjoner for elever med sammenfallende matematikk- og lesevansker. Vi forventer også at effektiviteten av intervensjonene vil være avhengig av variabler som matematisk innhold, varighet og hvem som gjennomfører intervensjonene. I tillegg forventer vi at elevene i disse studiene stort sett blir identifisert med sammenfallende vansker gjennom individuelle tester i matematikk og lesing.

Relevans for forskningsfelt: Det finnes mye kunnskap om hvordan vi best kan hjelpe elever som strever med lesing (Rogde et al., 2019) eller matematikk (Powell et al., 2020). Imidlertid har vi lite kunnskap om hvordan vi best kan støtte utviklingen til elever som strever med både lesing og matematikk. Fuchs et al. (2013) finner at elever med matematikkvansker har en annerledes respons på matematikkintervensjoner enn elever med sammenfallende matematikk- og lesevansker. Det er derfor nødvendig å få mer kunnskap om effekt og hva som kjennetegner matematikkintervensjoner for elever med sammenfallende vansker. Målet er at denne systematiske oversikten og meta-analysen skal bidra med å tette dette kunnskapshullet.

Kilder finnes i vedlegget.

Ikke dysleksi, men upræcis og langsom ordlæsning

Author:

Henrik Balle Nielsen, VIA UC, Læreruddannelsen i Aarhus **hn@via.dk**

Denne poster-præsentation introducerer til og diskuterer en netop påbegyndt effektundersøgelse af undervisning i automatiseret ordlæsning og flydende læsning på 4. klassetrin i dansk skole. Eleverne i indsatsgruppen er defineret ved upræcis og langsom ordlæsning, uden at der er tale om dysleksi. Eleverne klarer sig over grænsen for dysleksi i nationalt definerede og standardiserede redskaber til at identificere markante vanskeligheder med skriftens lydprincip, dvs. dysleksi. Typisk placerer eleverne i denne indsatsgruppe sig mellem 8- og 20-percentilen i disse test. Disse elever risikerer, at deres udfordringer med automatiseret ordlæsning fører til ringere tekstforståelse end deres klassekammeraters.

Designet giver mulighed for at iagttage effekter af såvel indhold i den eksperimentelle undervisning som af undervisningsorganisering på ordlæsning og tekstforståelse. Forskerne definerer undervisningens

indhold, som lærerne i forsøgsgruppe 1 gennemfører på små hold (4-5 elever), og lærerne i forsøgsgruppe 2 kan involvere i den differentierede læseundervisning i hele klasser. Kontrolgruppen består af elever med tilsvarende udfordringer, men som ikke møder den forskerdefinerede indsats – hverken på små hold eller i differentieret helklasseundervisning. Fremgangen i ordlæsning og tekstforståelse kan således sammenlignes mellem forsøgsgruppe 1 og 2 (effekt af organisering) og forsøgsgruppe 1-2 og kontrolgruppen (effekt af undervisningsindhold).

Forsøgsundervisningen bliver piloteret og fokuserer på: (1) Skriftens lydprincipper, særligt principper for udtaler, der er betinget af bogstavfølger, idet elevgruppen ifølge forudgående ordafkodningstest ikke er i markante vanskeligheder med standardudtaler af bogstaver (princippet for enkeltbogstaver), (2) fonologiske og ortografiske ordlæsningsstrategier, (3) morfologiske ordlæsningsstrategier som endnu et bidrag til at opnå ortografiske identiteter med henblik på automatiseret ordlæsning, (4) flydende læsning, ikke mindst gennem gentaget læsning af samme tekst og makkerlæsning, (5) læseforståelsesmonitorering, så læsehastigheden afpasses med den løbende etablering af en mental model over det læste tekststykke.

Undervisningen finder sted 1-2 lektioner om ugen gennem 14-16 uger.

Der forventes en mellemstor effekt af undervisningsindhold og en mindre effekt af organiseringen af undervisningen.

Det forventes desuden, at forsøgsundervisningen efterfølgende kan implementeres som en ressource for læseundervisningens praksis generelt.

Projektet finansieres af Børne- og Undervisningsministeriet og gennemføres i samarbejde mellem Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og professionshøjskolen VIA University College.

Tirsdag

16.00-16.30

Rom: AR G-001

Læsevejledere og videncirkulation i professionelle læringsfællesskaber

Author:

Karina Kiær

Co-authors:

Kristian Appelquist

Thomas Albrechtsen , UCSYD

krju@ucsyd.dk, kaki@ucsyd.dk, trsa@ucsyd.dk

Forskningsemne:

Læsevejledning, literacy i folkeskolen, videncirkulation, professionelle læringsfællesskaber

Læsevejledere har en vigtig funktion i at støtte elevers læsning og skrivning i de danske folkeskoler. Læsevejlederes viden er også afgørende i læsevejledningssituationer med lærerkolleger. Det drejer sig bl.a. om deling af evalueringsviden, forskningsviden, teorier om literacy, erfaringsbaseret viden samt viden om læremidler (Kiær, 2020; Kiær & Albrechtsen, 2020). Vi ved stadig ikke meget om, hvordan læsevejledere samarbejder på tværs, får viden om læsning og skrivning til at cirkulere og lærer af hinanden. I projektet Læsevejledning i Netværk (LIN), som løber fra 2023-2025, undersøger vi, hvordan viden cirkulerer blandt læsevejledere, når de organiseres i professionelle læringsfællesskaber (PLF). Vores forskningsspørgsmål lyder: Hvordan cirkulerer viden i PLF for læsevejledere?

Forskning har vist, at PLF er betydningsfuld for videndeling og videnskabelse blandt professionelle (Albrechtsen, 2013; Bates \& Morgan, 2018; Marsh et al., 2015; Spillane et al., 2016). Endnu findes begrænset viden om, hvordan det foregår i praksis blandt læsevejledere. Hvad der sker i PLF, og hvordan denne viden fra PLF forbinder sig til læsevejledernes praksis er afgørende for udvikling af læreres undervisning og i sidste ende elevens læring.

Teori

Undersøgelsen bygger på et sociomaterielt perspektiv, som er optaget af, hvordan forskellige aktører i netværk påvirker og interagerer med hinanden, og hvor artefakter også tilskrives en afgørende betydning (Fenwick \& Edwards, 2014). Dette perspektiv giver begreber til at undersøge, hvordan viden materialiserer sig som fx læremidler, bøger, rapporter, teknologier og forskningsviden, og som indgår i læsevejlederes videnskabelse specifikt og læsevejledningen generelt.

Metode

Vi undersøger, hvordan viden cirkulerer mellem kommunale PLF'er og læsevejledningspraksisser på skoler gennem observationer af fire årlige PLF-møder for læsevejledere, observationer på en skole og interview af en læsevejlederkonsulent, som koordinerer det lokale PLF (Czarniawska, 2007).

Foreløbige fund

De foreløbige empiriske fund viser, hvordan viden cirkulerer i læsevejledernes PLF på følgende måder: Vi ser brugen af organisatorisk viden, der viser sig som testrutiner, som både er bestemt nationalt, defineres i kommunen og udvikles af hver enkelte skole. Den kommunale læsekonsulent arbejder på en skole med at skabe bedre overgange i viden. Vi ser, hvordan læsekonsulenten har en opmærksomhed rettet mod, hvordan viden fra test rejser i overgange fra børnehave til skole, mellem skolens afdelinger og mellem skole og ungdomsuddannelse. Cirkulationen af viden om læremidler er centralt. På PLF for læsevejledere præsenterer læsevejledere aktuelle læremidler for hinanden. På skolen taler de også om mang-lende viden om teknisk og didaktisk brug af læse- og skriveteknologier (LST). I PLF for læsevejledning arbejder de desuden med at sætte deres viden i spil i forhold til en ny teknologi, som alle skal arbejde med kaldet Udviklingsplanen. Udviklingsplanens hensigt er at samle samt standardisere viden og kommunikation mellem skole og hjem. Vi ser, hvordan viden fra policy-niveaue (kommunen) cirkulerer side om side med læsevejledernes faglige viden om literacy og udgør et spændingsforhold.

Relevans

Undersøgelsen giver nye indsigter i, hvordan viden cirkulerer blandt læsevejledere organiseret som et PLF.

Tirsdag

16.30-17.00

Rom: AR G-001

Når teori og praksis byr opp til dans. Om samskaping av leseundervisning i partnerskap

Authors:

Jorunn Aske

Marit Aasen

Torunn Reistad Skurtveit

zorunn.aske@hvl.no, marit.aasen@uis.no

Forfattere: Marit Aasen, Lesesenteret, Jorunn Aske, HVL, Torunn Reistad Skurtveit, skoleleder

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling (DEKOMP) er utdanningsmyndighetenes tilskuddsordning for videreutvikling av kvalitet i skole og i lærerutdanning (Meld. St. 21 (2016-2017)). Ordningen innebærer et avtalebasert og formalisert partnerskap mellom skoleeier, universitets- og høyskolesektoren (UH) og skolen som praksisfelt. Viktige forutsetninger for å lykkes er å legge til rette for gjensidig interesse for alle parter, felles mål, samskaping og samarbeidsprosesser er (Coburn et al., 2013). Forskning har imidlertid vist at det er komplekse prosesser å etablere gjensidige og vedvarende partnerskap (Cooper et al., 2020).

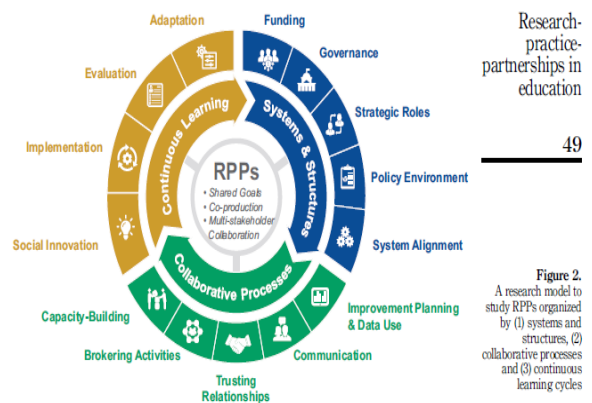
Vår studie er en enkeltkasus-studie av et konkret DEKOMP-samarbeid der «inkluderende leseundervisning» var utviklingsområde. Det aktuelle DEKOMP-samarbeidet ønsket å ta på alvor de utfordringene som forskningen peker på. Derfor la prosjektgruppen vekt på å organisere, gjennomføre og evaluere med tanke på å gi partene opplevelse av å delta i et gjensidig og likeverdig partnerskap i utvikling av inkluderende leseundervisning.

I denne studien er det praksisfeltets opplevelser og erfaringer gjennom lærernes stemmer som gis oppmerksomhet. Materialet består av et semistrukturert gruppeintervju ved oppstart av samarbeidet og tilsvarende ved prosjektets avslutning etter to år, samt referat fra evalueringer midtveis og ved avslutning. Vi arbeider ut fra problemstillingen: *Hva verdsetter lærere i et konkret kompetanseutviklingsprosjekt om lesing?* Problemstillingen er videre konkretisert gjennom to forskningsspørsmål:

1: *Hvilke forventninger hadde lærerne ved oppstart av prosjektet?*

2: *Hvilke erfaringer løfter lærere frem etter prosjektets slutt?*

Teoretisk støtter vi oss til Coburn et al. (2013) sin defensing på “Research-practice-partnership” (RPP). De sier at et velfungerende partnerskap kjennetegnes av «long-term, mutualistic, collaborations between practitioners and researchers that are intentionally organized to investigate problems of practice and solutions for improving district outcome” (Coburn et al., 2013, s. 2). Videre bruker vi Cooper & Shewchuk (2020) sin forskningsmodell for å forstå og studere profesjonsutvikling i partnerskap (Cooper & Shewchuk, 2020). Modellen sammenfatter hvilke forutsetninger som har vist seg å være viktige for å lykkes med å

Research-practice-partnerships in education

49

Figure 2. A research model to study RPPs organized by (1) systems and structures, (2) collaborative processes and (3) continuous learning cycles

etablere bærekraftige partnerskap. Forventede funn er lærernes verdsetting av frikjøpt undervisningstid til deltakelse i prosjektet og likeverdighet i samarbeidsprosessene. Et annet funn er lærerne i oppstart definerte seg selv som mottakere av kunnskap, mens de etter endt prosjekt posisjonerte seg mer som deltakere og kunnskapsutviklere. Studien presenterer en organiseringsform av kompetanseutvikling i partnerskap som legger til rette for intensjonen om likeverdighet og samskaping i DEKOMP.

Referanse:

Coburn, C.E., Penuel, W.R. and Geil, K.E. (2013), Research-Practice Partnerships: A Strategy for Leveraging Research for Educational Improvement in School Districts, *William T. Grant Foundation, New York, NY*. [ED568396.pdf](#)

Cooper, A., McGregor, S. & Shewchuk (2020). A research model to study research-practice partnerships in education. *Journal of Professional Capital and Community*. 6(1), 44-63.

Meld. St. 21 (2016–2017). *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen*. Kunnskapsdepartementet. [Meld. St. 21 \(2016–2017\) - regjeringen.no](#)

Tirsdag

17.00-17.30

Rom: AR G-001

Elevers metasproglige repertoire om skrivning i førstesprogsfaget i 5. og 8. klasse

Authors:

Kristine Kabel, DPU, Aarhus Universitet

Mette Vedsgaard Christensen, VIA University College

Lise Olsen

Morten Tannert

Sanne Floor Bendixen

sabe@via.dk, mvc@via.dk

Vi presenterer de foreløbige fund fra en undersøgelse af elevers metasproglige repertoire i forbindelse med skrivning af tekster i forskellige genrer i førstesprogsfaget. Formålet med undersøgelsen er at forstå de mere specifikke sammenhænge mellem tekstkvalitet og elevers metasproglige viden, og derfor spørger vi: Hvilke skriftsproglige valg trækker elever frem i tekstsamtaler om egne tekster, hvilket metasprog tager de i brug, og hvordan begrunder de konkrete skriftsproglige valg? Vores teoretiske udgangspunkt er socialsemiotisk (Halliday, 1978) og vi er særligt interesserede i at undersøge, hvordan elevernes valg kan forstås i relation til den multidimensionale skrivesituation, skolens skriveopgaver sætter dem i, og altså hvordan engagement i indhold, skriveformål og modtagerretethed kommer til udtryk i tekstsamtaler. Projektet er kvalitativt, data er elevtekster, observationer af skriveundervisning og tekstinterviews fra elever i 5. og 8. klasse. Vi har kodet interviews med udgangspunkt i tidligere teoretiske definitioner og empiriske undersøgelser af metalinguistic understanding (fx Myhill et al., 2012) og

reflection (Watson \& Newman, 2017), samt i Liberg, af Geijerstam og Folkeryds (2011) begreb om text movability. Vores forskningsdesign giver mulighed for at se på tværs af skrivning i forskellige genrer og skrivning og metasproglige repertoire på både mellemtrin og i udskolingen. Vi vil præsentere de vigtigste foreløbige fund fra analyserne af tekstsamtalerne, som viser, at eleverne kan være engagerede i skrivning og tekster, optaget af at skrive til deres forestillede modtager, og ikke mindst af at udvikle deres egne stemmer som skrivere i forskellige genrer og situationer. Eleverne trækker også på mange forskellige videnskilder - fra undervisningen over eget kulturforbrug og forældre – som de bruger i deres egne tekster. Vores fund viser også, at deres formelle metasproglige repertoire især synes at være knyttet til teksters genrer og opbygning, men også at eleverne udtrykker sig mere subjekt om erfaringer med tekster og skrivning. Vores fund er relevante for udviklingen af en bredere forståelse af, hvad elever finder meningsfuldt i skolens skriveundervisningen og i sidste ende, hvad der kan være veje frem i både undervisning i tekster og skrivning og udviklingen af elevernes metasproglige repertoire.

Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.

Liberg, C., af Geijerstam, Å., \& Folkeryd, J. (2011). *Scientific Literacy and Students' Movability in Science Texts*. In, Linder, C., Östman, L., Roberts, D.A., Wickman, P., Ericksen, G., \& MacKinnon, A. (Eds.). *Exploring the landscape of scientific literacy*. Routledge.

Myhill, D., Jones, S., Lines, H., \& Watson, A. (2012). *Re-thinking grammar: The impact of embedded grammar teaching on students writing and students' metalinguistic understanding*. *Research Papers in Education*, 27, 139–166. <https://doi.org/10.1080/02671522.2011.637640>

Watson, A. M. \& Newman, R. M. C. (2017) *Talking grammatically: L1 adolescent metalinguistic reflection on writing*, *Language Awareness*, 26:4, 381-398, doi: 10.1080/09658416.2017.1410554

Tirsdag

16.00-16.30

Rom: AR V-101

Faglighet, følelser og fornuft - Norskfaglig essaysjanger i forandring?

Authors:

Randi Farstad, ILU, NTNU

Yvonne Albrigtsen, ILU, NTNU

randi.farstad@ntnu.no, yvonne.albrigtsen@ntnu.no

Med LK20 kom essayet tilbake som sjanger i læreplanen norsk for vg3 (SF Flere norsklærere tok til orde for at sjangeren åpner for utforskning og kritisk tenkning (Sæther et al., 2019). Essayet ble en erstatning av den noe omdiskuterte hkreativ tekst (f.eks. Blikstad-Balas \& Solbu, 2019). Ifølge kompetansemålet skal elevene “skrive essay som utforsker og reflekterer over innhold i tekster” (Kunnskapsdepartementet, 2019). Læreplanen sier imidlertid lite om hvordan det skal arbeides (Bakken, 2019). Den er også lite konkret på hva som kjennetegner essayet slik det nå er gjeninnført som eksplisitt sjanger.

Vi vil undersøke hvordan det jobbes med norskfaglige essaytekster i vgs. etter innføringen av Kunnskapsløftet 2020. I denne studien ønsker vi å skaffe oss innsikt i hvordan lærerne tilrettelegger

skrivearbeidet, lesing av tekster, tekstvalg, og hva de mener kjennetegner essaysjangeren. Det kan være en fare for at pedagogisk forenkling av sjangernormer medfører at skrivingen blir normativ og oppskriftsmessig, og dermed mindre kreativ og utforskende (Iversen & Otnes, 2021). Problemstilling vår er som følger: Hvordan jobbes det med essaysjangeren i norskfaget på vgs. etter LK20? Videre har vi konkretisert ned fire forskningsspørsmål: Hvordan øver elevene på å skrive essay gjennom de tre årene på vgs.? Hvilke essayoppgaver blir gitt av lærerne? Hvordan knyttes lesing av litteratur til skriving av essay? Hva vektlegger elevene og lærerne i essayskrivingen?

I studien har vi en åpen tilnærming som utgangspunkt. Vi vil benytte både kvantitative og kvalitative metoder, da vi ønsker at materialet skal lede oss mot relevante analytiske og teoretiske perspektiv. Dette gjør vi i løpet av januar og februar 2024: 1) Anonym spørreundersøkelse til norsklærere på vgs. i en storby. 2) Analyse av oppgavetekster og elevbesvarelser i essaysjangeren. 3) Forskningsintervju med et utvalg lærere. Det er lite forskning på essayskriving etter LK20, men noen masteroppgaver kan være relevante for vår undersøkelse (f.eks. Betten, 2023; Eriksen, 2021; Mokhtar, 2021).

Elevene utsettes i dag for massiv påvirkning via sosiale medier, mer underholdning og mindre lesing av faglige tekster (jf. bl.a. Blikstad-Balas, 2019). Vi ser for oss at essayet, med krav om lesekompetanse, selvstendig og kreativ refleksjons- og uttrykksevne, er spesielt krevende for elevene. Kunstig intelligens kan også ha en påvirkning på skriving og lesing. På en annen side kan essaysjangerens forventning om kobling mellom erfaringer og tekstmøter, fremme elevenes egne innganger til tekstskaping (Saxegaard, 2019). Essayet kan også legitimere lesingen av skjønnlitteratur i norskfaget. Essaysjangeren har en stor tilpasningsevne og er spesielt egnet til å la skriveren gå i dialog med andre tekster (Melberg, 2013). Slik sett vil sjangeren formes i takt med samfunnet og elevgruppene som uttrykker seg gjennom den.

Våre forventninger til funn i studien er å få en oversikt over essaysjangeren i norskfaget på vgs. i 2024. Er det for eksempel tydelige spor av utforskende litteraturarbeid i sammenheng med essayskrivingen, hvilken rolle spiller kompetansemål og eksamen, og hvordan forholder elevene seg til digital teknologi? Vi vil også få kunnskap som kan brukes i undervisning av lærerstudenter.

Litteratur

Bakken, J. (2019). Hva er nytt i det fornyede norskfaget? I M. Blikstad-Balas & K. R. Solbu (Red.), Det (Nye) Nye Norskfaget (s. 27-46). Fagbokforlaget.

Betten, C. (2023). Skrivarene og essayet. Ein studie av fire elevar på Vg3 som skriv og samtalar om essay. [Masteroppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. NTNU Open. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/3084661>

Blikstad-Balas, M. (2019). Literacy i skolen. Universitetsforlaget.

Blikstad-Balas, M. & Solbu, K. R. (Red.) (2019). Rekviem for kreativ tekst – Ett norskfaglig drama i åtte scener. I Det (Nye) Nye Norskfaget (s. 205-217). Fagbokforlaget.

Eriksen, O. (2021). «Essay - begynner vi å få en litt sånn vag forståelse av hva det handler om?» En kritisk diskursanalyse av sjangerforståelsen av essayet i en 10. klasse. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. DUO vitenarkiv. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/88291?show=full>

Iversen, H. M. & Otnes, H. (2021). Å lære å skrive. Tekstkompetanse i norskfagets skriveopplæring (2. utg.). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2019). Læreplan i norsk (NOR01-06). Fastsatt som forskrift. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.

Melberg, A. (2013). Essayet: Utvalg og introduksjon ved Arne Melberg. Universitetsforlaget.

Mokthar, J. H. (2021). Essayet i skolen. En kvalitativ studie av norsklærers oppfatning, aktualisering og vurdering av essayet i videregående skole. [Masteroppgave, Universitetet i Oslo]. DUO vitenarkiv. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/88290>

Saxegaard, J. (2019). Essay i klasserommet. I Norsklæreren, 19 (3), 40-47.

Sæther, V., Hernesvold, B., Brendehaug, I., Solbu, K., Voie, E. M., Nyhus, J. Ø., Kalleberg, K., Ellingsen, L., Valand, S. S. & Eyde, B. (2019, 24. Juni). Ungdommen trenger essayet. I Dagsavisen. Ungdommen trenger essayet – Dagsavisen

Tirsdag

16.30-17.00

Rom: AR V-101

Läromedel för svenska som andraspråk förklarar utredande text

Author:

Pia Cederholm, Uppsala universitet

pia.cederholm@edu.uu.se

I likhet med många andra länder präglas svenska klassrum i dag av språklig mångfald. Lärarens uppgift att anpassa undervisningen efter varje elevs förkunskaper och behov blir en didaktisk utmaning. Särskilt synlig blir denna utmaning i övergången från gymnasiets studieförberedande program till högskolestudier, där man förväntas kunna både läsa och skriva akademiska texter.

I gymnasiets tredje kurs i svenska ska undervisningen förbereda eleverna inför det nationella provets skrivuppgift: en utredande text av vetenskaplig karaktär. Resultatet från denna skrivuppgift har stor betydelse för slutbetyget och därmed för elevens möjligheter att studera vidare efter gymnasiet. Även om mötet med denna nya texttyp innebär svårigheter för alla elever kan sådan high literacy vara särskilt krävande för flerspråkiga elever som ska skriva på sitt andraspråk (Langer, 2001). Den här studien undersöker det potentiella stöd inför skrivandet av utredande text som finns att tillgå i läromedel riktade till elever som läser svenska som andraspråk.

För att kartlägga hur läromedel för gymnasiets svenska som andraspråk introducerar texttypen och förbereder eleven inför skrivandet av utredande text analyseras här språkliga resurser i sex olika läroböcker. Syftet är att undersöka läromedlens meningserbudanden till eleven (Englund, 1997). I ett första steg presenteras de huvudsakliga teman om att skriva utredande text som framkommit genom en tematisk innehållsanalys av läromedlen (Braun & Clarke, 2022). Bland dessa teman ingår exempelvis uppmaningar till eleven att använda en formell, saklig och vetenskaplig stil, liksom råd om hur man genom en god citat- och referatteknik förhåller sig till sina källor när man skriver.

Resultaten från den tematiska innehållsanalysen ligger till grund för nästa steg. Här utgör den systemisk-funktionella lingvistik ett teoretiskt ramverk i undersökningen av de lexikogrammatiska val som ligger bakom läromedlens formuleringar. Det handlar om två olika typer av språkliga resurser. Dels resurser som genom lexikal eller konjunktiv kohesion förklarar hur eleven ska göra för att lyckas med en utredande text, dels resurser som genom olika former av tilltal eller värderande språkbruk – appraisal – tycks syfta till att engagera eleven i skrivandet (Halliday & Matthiessen, 2014; White, 2015).

Analysen visar hur samma teman om skrivande av utredande text löper genom alla sex läroböckerna men kommuniceras på olika sätt, genom skiftande språkliga resurser. Till sist diskuteras dessa resursers potential att begripliggöra texttypens krav och engagera den flerspråkiga eleven inför skrivuppgiften. Synliggörandet av hur valet av språkliga resurser kan påverka skrivundervisningen torde ha betydelse för såväl teori som praktik, både det skrivdidaktiska forskningsfältet och de dagliga utmaningarna i klassrummet.

Nyckelord: skrivande, svenska som andraspråk, läromedel, SFL

Referenser

- Braun, V. & Clarke, V. (2022). Thematic analysis. A practical guide. Sage Publications.
- Englund, T. (1997). Undervisning som meningserbudande. I Uljens, M. (red.) Didaktik. Studentlitteratur.
- Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). Halliday's introduction to functional grammar, 4th edition. Routledge.
- Langer, J. A. (2001). Beating the Odds: Teaching Middle and High School Students to Read and Write Well.
- White, P. R. R. (2015). Appraisal Theory. The International Encyclopedia of Language and Social Interaction. John Wiley & Sons.

Tirsdag

17.00-17.30

Rom: AR V-101

Chattespråkets kvaliteter - Repertoar og refleksivitet i digital sosial skrivning blant ungdommer på det sentrale Østlandet

Author:

Helle Nystad, Høgskulen på Vestlandet heny@hvl.no

Hva gjør ungdommer med språket når de tekster? Tidligere forskning viser at ungdommers språkbruk i digital sosial skriving (Androutsopoulos, 2011; Hårstad, 2021) er prega av refleksiv, selv-bevisst og kreativ språkbruk (Cutler \& Røyneland, 2018; Deumert, 2014). I Norge vet vi også at dialektskriving er vanlig i mange områder, men at dette antas å være lite utbredt på det sentrale Østlandet (Røyneland \& Vangsnes, 2021). Ut over en del masteroppgaver er det gjennomført relativt lite forskning på ungdommers frivillige, digitale skrivepraksiser i Norge, og utviklinga av ungdommers medievaner og språkpraksis går også så fort at kunnskap fra et tiår tilbake ikke lenger nødvendigvis er beskrivende for dagens situasjon. I denne presentasjonen vil jeg utforske ungdommers chattespråk med utgangspunkt i data fra en gruppe 9.-klassinger på det sentrale Østlandet. Hvilke språklige trekk er i bruk, hva er motivasjonen bak bruken av ulike trekk og hvordan forhandler ungdommene om normer i digitale sosiale rom?

Gjennom det forskningsrådsfinansierte forskningsprosjektet MultiLit – Multilektal skrivekunne i opplæringa, er det samla inn ikke-sensitive, private tekstmeldinger fra totalt ca. 400 9.-klassinger fra tre steder på henholdsvis Vestlandet, Nord-Norge og Østlandet. Som en del av feltarbeidet på Østlandet, gjennomførte jeg også 10 fokusgruppeintervju med ungdommer på 9.-trinn. Tekstmeldingene og fokusgruppesamtalene brukes som grunnlag for å diskutere forskningsspørsmåla nevnt over. Tekstmeldingene viser bruk av et bredt skriftspråklig repertoar, med forekomster av talemålsnær skriving, andre ikke-standard stavemåter, engelske trekk og grafemiske tegn. Samtaledataene gir innsikt i hva som ligger bak den språkbruken som finnes i deres digitale sosiale skriving, og hvordan de forholder seg til språklige valg i disse skrivepraksisene. Analysen viser at ungdommene utøver stor refleksivitet (se f.eks. Agha, 2006) i skriftspråkspraksisene sine, og at de er svært bevisste på hvordan egne og andres språklige stil kan ha ulike og sammensatte forklaringer. De tilpasser seg den de snakker med, og de tilpasser seg den fysiske situasjonen de sjøl og samtalepartneren er eller kan være i. Holdninger til ulike trekk synes derfor å være kontekstavhengige: For eksempel kan det å enten skrive korrekt eller feil bokmål tolkes som uttrykk for å ha dårlig tid, å være usikre skrivere eller å ha bestemte språkideologier, noe ungdommene er bevisste på og åpne for.

Presentasjonen gir innsikt i ungdommers digitale sosiale skrivepraksiser, som kan være til nytte for norsklærere og for skoleinstitusjonen som sådan. Flere skriveforskere understreker viktigheten av å anerkjenne elevenes fritidspraksiser i norskfaget (Blikstad-Balas, 2023; Juuhl \& Michelsen, 2020), og denne presentasjonen tilbyr i så måte oppdatert kunnskap om hvordan disse praksisene kan se ut – i en omskriftelig tid – blant en generasjon ungdommer som er oppvokst med sosiale medier.

Litteraturliste

- Agha, A. (2006). *Language and Social Relations* (Vol. 24). Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511618284>
- Androutsopoulos, J. (2011). From variation to heteroglossia in the study of computer-mediated discourse. *Digital discourse: Language in the new media*, 277, 298.
- Blikstad-Balas, M. (2023). *Literacy i skolen* (2. utgave. ed.). Universitetsforlaget.
- Cutler, C., \& Røyneland, U. (2018). *Multilingual youth practices in computer mediated communication*. Cambridge University Press.
- Deumert, A. (2014). *Sociolinguistics and mobile communication*. Edinburgh University Press.
- Hårstad, S. (2021). Digital skriving under den sosiolingvistiske lupen: Har det skjedd en språklig revolusjon? In *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden* (pp. 21-45). Universitetsforlaget.
- Juuhl, G. K., \& Michelsen, M. (2020). Forsking på barn og ungdoms tekstar og tekstpraksisar på fritida, med eit nordisk fokus. *Nordic journal of literacy research*, 6(3), 4-26. <https://doi.org/10.23865/njlr.v6.2093>
- Røyneland, U., \& Vangsnes, Ø. A. (2021). Joina du kino imårgå? Ungdomars dialektskriving på sosiale medium. *Oslo studies in language*.

Tisdag

16.00-16.30

Rom: AR Ø-120

Språkpedagogen leder språkutveckling i en förändringsprocess – en longitudinell intervention med språket i fokus

Authors:

Therése Haglind: Utvecklingsstrateg Jönköpings kommun \& affilierad forskare vid Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping.

Emma Simonsson: Verksamhetsutvecklare, Jönköpings kommun.

Forskningsämne: Språkutveckling

Den här presentationen kommer att visa de första resultaten från ett flerårigt följeforskningsprojekt kring ett kommungemensamt språkutvecklande förändringsarbete. Syftet med arbetet är att stärka undervisningens kvalitet och öka utbildningens likvärdighet vad gäller alla barns och elevers språk-, läs- och skrivutveckling i kommunens förskolor och skolor. Kommunen har tagit fram en språkplan som alla skolor ska arbeta med samt tillsatt femton språkpedagoger som på utvalda skolor F-1 skolor som ska driva språkutvecklingsarbetet på skolan i två år. Efter två år utvärderas arbetet och språkpedagogen kan flyttas vidare till en ny skola. Fokus i den här presentationen kommer att vara vad som möjliggör och begränsar språkpedagogernas förändringsarbete.

Forskningsdesignen läsåret 2022-2023 bygger på två enkätundersökningar på fyrtiotvå skolor samt arton intervjuer med rektorer, språkpedagoger och lärare. Enkäterna bygger på upplevelse av olika företeelser och syftar framförallt till att skapa nulägesbilder. Intervjuerna är inspelade och semitranskriberade och möjliggör fördjupad förståelse. Alla kommunens F-1 skolor genomförde en enkätundersökning i november/december och i maj/juni. Tre skolor hade i förväg valts ut utifrån olika kriterier och där fördjupades följeforskningen med intervjuer i januari och maj. Med utgångspunkt i ett praktikarkitektursperspektiv (Kemmis 2009, Kemmis et al 2014) analyseras skolornas implementering av språkplanen, språkpedagogernas arbete samt de förändringsprocesser som framträtt under det första läsåret. De kulturella-diskursiva, materiella-ekonomiska och sociala-politiska arrangemangen synliggör komplexiteten kring en hållbar praktikförändring.

Anställningen av språkpedagoger och framtagandet av en gemensam språkplan ska syfta till att stärka undervisningens kvalitet och öka utbildningens likvärdighet. Genom att använda teorin om praktikarkitekturer synliggörs komplexiteten kring den praktikförändring som verksamheterna står inför för att förändringen ska bli hållbar. För att kunna skapa ny praxis, nya sätt att tänka och agera (och relatera) inom en praktik krävs att arrangemangen, det vill säga praktikens arkitekturer, också förändras (Kemmis 2009, Kemmis et al 2014). Efter det första läsåret har följande strukturer identifierats som centrala vid förändringsarbetet:

Kulturella-diskursiva arrangemang: styrdokument, språkplanen och rådande diskurser,

Materiella-ekonomiska arrangemang: organisationsstruktur, språkpedagogernas uppdrag, arbetet med språkplanen.

Social-politiska arrangemang: lojalitet till gemenskaper, relationer och samarbetsstrukturer.

Exempelvis en stabil organisation möjliggör ett förändringsarbete, hur språkplanen implementeras avgör om den möjliggör eller begränsar arbetet samt lojalitet och relationer mellan språkpedagog och lärare på skolan påverkar förändringsarbetet. Efter det första läsåret ser vi att en förändringsprocess är igång på skolorna, för det flesta handlar det om att organisera arbetet på olika sätt, exempelvis tydliggöra uppdrag och skapa tid och forum. Men, några skolor har kommit lite längre i sitt arbete och börjat implementera stödstrukturer för fortsatt arbete.

Läsåret 2023-2024 utökas studien och fjorton skolor kommer att följas med intervjuer i november 2023 och april 2024. Totalt kommer 84 intervjuer att genomföras. Språkpedagogernas målbilder kring arbetet kommer också att samlas in hösten 2023.

Projektet är en form av longitudinell intervention av språkutvecklande arbete och har därmed relevans för forskningsfältet. Resultaten kommer att relateras till förvaltningsmål, verksamhetsmål och elevmål.

Referenser

Henning Loeb, I., Langelotz, L., & Rönnerman, K. (2019). Att utveckla utbildningspraktiker: Analys, förståelse och förändring genom teorin om praktikarkitekturer. Lund: Studentlitteratur AB.

Stephen Kemmis (2009) Action research as a practice-based practice, Educational Action Research, 17:3, 463-474, DOI: 10.1080/09650790903093284

Kemmis, S., Wilkinson, J., Edwards-Groves, C., Grootenboer, P., & Bristol, L. (2014). Changing Practices, Changing Education. Singapore: Springer.

Rönnerman, K. (2018). Vikten av teori i praktknära forskning: Exemplet aktionsforskning och teorin om praktikarkitekturer. Utbildning & Lärande. Vol 12, nr 1.

Skolverket. (2013). Språk-, läs- och skrivutvecklare. En resurs för ökad kvalitet i undervisning. Skolverket: Stockholm.

Jönköpings kommun (utbildningsförvaltningen), (2022). Plan för att främja språkutvecklande arbete i förskola, förskoleklass, fritidshem och årskurs.

<https://pedagog.jonkoping.se/tema/sprakutveckling/sprakplan>

Tirsdag

16.30-17.00

Rom: AR Ø-120

Digitalisering av byrjaropplæringa - konsekvensar for nynorskelevane

Authors:

Gudrun Kløve Juuhl

Co-authors:

Eivor Finset Spilling

Liv Kristin B. Øvereng

Høgskulen i Volda

liv.kristin.bjorlykke.overeng@hivolda.no, gudrun.klove.juuhl@hivolda.no

Det har skjedd ei rask digitalisering av elevkvardagen i norsk grunnskule. I 2021 hadde 80 % av elevane i 1.–4. klasse personleg digital eining. Fleire aspekt av digitaliseringa har vore studerte, men kva slags konsekvensar digitaliseringa får for den fyrste lese- og skriveopplæringa spesielt for nynorskelevar har det til no ikkje vore publisert noko vitenskapleg om. Derfor er målet for denne studien å undersøke korleis digitalisering i byrjaropplæringa kan bidra, eventuelt ikkje bidra til nynorskelevar si skriftspråkutvikling.

Eksposering, altså det å høyra eller sjå språket, er noko av det aller viktigaste for å læra eit språk, anten det er munnleg eller skriftleg (Vangnes m.fl., 2017). I studien er det tatt utgangspunkt i teoriar som også viser at skriftspråkstimulering skjer gjennom eksposering (Treiman, 2017). Vidare ser vi på digitale skriftspråkhendingar som literacyhendingar som kan skildrast med omgrep som setting, deltakarar, artefaktar og aktivitet (Hamilton, 2000, s. 17). Det er særleg artefaktdimensjonen og sambandet mellom dei tekstlege artefaktane og elevane sine skriftlege produkt – og dermed skriftspråkstileigning – som vert forsøkt skildra og diskutert. Materialet som blir analysert er videoobservasjonar frå fyrste- og andreklasserom der elevane nyttar personlege nettbrett, og intervju med lærarar.

Funna syner at i skriveopplæringa for elevar med nynorsk som hovudmål er fleire av læringsressursane som blir nytta på bokmål, blant anna modelltekstar som elevane kan nytte som førelegg for eiga skiving. Vi finn også at skrivestøtteprogram som stavekontroll og talesyntese ikkje fungerer like godt for nynorsk som for bokmål, og at lærarane av og til ser det naudsynt å be elevane om å slå dei av.

Studien bidreg med kunnskap om korleis nye rammefaktorar som personlege nettbrett verkar inn på skriveopplæringa til nyorskelevane og set såleis søkjelys på skriveopplæring på mindre brukte språk i møte med ny teknologi.

Hamilton, M. (2000). Expanding the new literacy studies. Using photographs to explore literacy as social practice. I D. Barton, M. Hamilton, \& R. Ivanič (red.), hSituating literacies. Reading and writing in context. Routledge.

Treiman, R. (2017). Learning to spell words: Findings, theories, and issues. hScientific studies of reading, 21(4), 265–276.

Vangsnes, Ø. A., Anderssen, M., \& Bentzen, K. (2017). Nynorsk språktileigning i eit tospråksperspektiv. I E. Bjørhusdal \& I. B. Budal (Red.), hNynorsk med dei minste. Samlaget.

Tirsdag

17.00-17.30

Rom: AR Ø-120

Å skrive matematisk i begynneropplæringen. - En utforsking av hvordan nedskrivninger inngår i ‘det å bli matematikkelev’ med en lærers støttestrukturer for deltakelse.

Author:

Julie Hvidsten Kristiansen, Oslo Metropolitan University

juliehvi@oslomet.no

Forskningsemne

Bidraget omhandler skriving som grunnleggende ferdighet, og retter oppmerksomhet mot aktiviteten bak matematiske tekster som utvikler seg i et klasserom på 2. trinn.

Problemstillingen er: Hvilke roller kan nedskrivninger spille for etablering og utvikling av en deltakende kommunikasjonskultur i matematikk?

Lærerens fasilitering for å skrive og tegne matematisk, med vekt på hvordan elevene støttes i aktiviteten, blir belyst. Hendelser som utspiller seg i klasserommet rammes inn av en skrive-tegne-rutine, innlemmet i den planlagte makro-støttestrukturen for sekvensering av læringsmuligheter (Bakker et al., 2015). Rutinen innledes med at klassens maskot, Teddy – med fortid som ansatt på en verdenskjent restaurant – mottar brev fra restaurantsjef, Harry Winston, som jevnlig ber om innspill for å løse problemer restauranten står overfor. Barnas oppdrag er å utforske og presentere løsninger for Harry Winston. I brevene oppfordres de til å lage tegninger, regnestykker, tabeller, oppskrifter, eller andre nedskrivninger som kan være til hjelp for restauranten. Skriveoppdragene er dermed utformet med et tiltenkt kommunikasjonsformål. Arbeidet med hvert oppdrag består av en kreativ fase med ‘utforskende skriving’, etterfulgt av ‘presentasjonsskriving’.

Teoretisk rammeverk

I tillegg til teori om sjangere og diskurser fra matematikdidaktikk (Morgan, 1998), forankrer jeg arbeidet i en funksjonell forståelse av skriving (Evensen, 2010) og bruker skrivehjulet som analysemodell (Berge et al., 2016). Morgan (1998) betegner den profesjonelle matematiske kommunikasjonskulturen som en 'utforskende diskurs'. Det å skrive handler først og fremst om å delta i kommunikasjon, hvor teksten skal tjene et formål relatert til konteksten. Skriftlig klasseromsmatematikk har derimot blitt forbundet med karakteristikk motstridende en utforskende diskurs fordi elevene ofte skriver for vurdering framfor aktivitetens kontekst, for eksempel å skrive hva de gjorde eller lærte av problemløsning (Morgan, 1998).

Forskningsdesign og metode

I prosjektet samarbeider jeg med en lærer på 2. trinn. Hennes klasserom er et spesielt valgt kasus for å undersøke hvordan en deltakende kommunikasjonskultur utvikler seg. For å forstå skrivingens rolle i kulturen, anvendes et longitudinelt forskningsdesign. Jeg samler inn skriftlige elevarbeider og videodata om det samme fenomenet til ulike tidspunkt i løpet av et skoleår. I tillegg gjennomfører jeg videostimulerte intervjuer med læreren for å bringe inn deltakerperspektivet.

Forventa konklusjoner

Resultat av innledende analyser viser at nedskrivningene har flere funksjoner som kan knyttes til en utforskende matematisk diskurs. Dette identifiseres både i klasserommekommunikasjonen mellom elever og lærere, og i kommunikasjonen utad med restaurantsjefen som mottaker. Her viser elevene en villighet til å gå inn i sin rolle i historiekonteksten, og de tar eierskap til matematikken gjennom oppdragene. Det argumenteres for at bruk av skriveoppdrag i matematikk kan fungere som et didaktisk grep for å støtte barna inn i matematiske praksiser.

Relevans for forskningsfeltet

Studien er en del av et PhD-prosjekt situert i to brede temaer: å skrive matematisk i begynneropplæringen og stillasbygging for deltakelse. Det skriftlige aspektet ved matematisk kommunikasjon har fått lite fokus sammenlignet med forskning gjort på muntlighet i faget (Morgan et al., 2014). Bidrag om språk og matematikk som kan øke forståelsen av skrivingens rolle i læring, er med dette etterspurt (Moschkovich, 2021).

Tirsdag

16.00-16.30

Rom: AR Ø-130

Skriver du vad jag säger? En undersökning av hur väl ett tal-till-text-system fungerar för svenska mellanstadiebarn med- och utan läs- och skrivsvårigheter

Author:

Åsa Wengelin, University of Gothenburg

asa.wengelin@gu.se

Co-author:

Sanna Kraft, Linnéuniversitetet

Allt fler mobiltelefoner, surfplattor och datorer innehåller tal-till-text-system (TTS) och många människor har därför möjlighet att tala in sms, minnesanteckningar, hela texter, med mera. Sådana system skapar möjligheter att skriva i nya miljöer, såsom under bilkörning och promenad. Det finns också viss evidens för att de kan underlätta skrivandet för personer med läs- och skrivsvårigheter, genom att de kan skriva utan att behöva oroa sig för stavning. Att reducera kraven på kognitiva resurser för stavning och andra lågnivåprocesser är enligt kognitiva modeller av skrivprocessen, som Hayes och Berningers modell (2014) och Grahams (2018) reviderade Writer(s) Within Communities-modell, samt modeller av skrivutveckling, som t.ex. the Simple View of Writing, en förutsättning för att utveckla och exekvera processer på högre nivåer, som till exempel att formulera sig och skapa röd tråd.

Att tal-till-text-blivit alltmer tillgängligt väcker emellertid frågor om systemens kvalitet. I vilken utsträckning kan vi lita på att de skriver det vi säger? De flesta taligenkänningsystem har idag hög precision men de är inte felfria och kontrolläsning för att upptäcka fel är därför viktigt. Detta innebär utmaningar för alla som av olika skäl har svårt att läsa. Vidare är de flesta tal-till-text-system utvecklade för vuxna röster med typiskt förstaspråksuttal (Shor m.fl. 2019) och det är oklart i vilken utsträckning de fungerar för t.ex. andraspråkstalare, personer med olika dialekter, barn och personer med språkliga svårigheter. Slutligen är tal-till-text-system per definition språkberoende och resultat från ett språk är inte med nödvändighet tillämpbara för andra språk.

I den här studien undersöker vi hur ett svenskt tal-till-textsystem som är inbyggt i många datorer, surfplattor och mobiltelefoner fungerar för mellanstadieelever med och utan läs- och skrivsvårigheter i två olika geografiska områden. Som en del i ett större projekt har vi konstruerat ett test bestående av 18 meningar med varierande språklig struktur, längd och ordfrekvens och låtit 58 elever läsa in dem. I pågående analyser undersöker vi hur väl systemet lyckas, om det finns generella språkliga mönster i systemets misslyckanden, samt i vilken utsträckning faktorer som uttal, geografisk bakgrund, språklig förmåga och kön spelar roll för taligenkänningsystemets resultat. Preliminära analyser av en sydsvensk delmängd av materialet visar att taligenkänningsystemet i medeltal skrev 80,5% av alla lästa ord korrekt men att de felaktiga orden var spridda över meningarna på ett sådant sätt att endast 38,9% av meningarna blev korrekta. Varken barnens kön, ålder eller språkliga förmåga påverkade korrekthetsgraden. Vi gör för närvarande motsvarande analyser för ett mellansvenskt material. Under konferensen kommer vi att rapportera de kvantitativa resultaten för hela materialet, en jämförelse både mellan de geografiska grupperna och mellan grupperna med och utan läs- och skrivsvårigheter, samt en språklig karaktärisering av taligenkänningsystemets olika felskrivningar.

Referenser:

Berninger, V. W., Vaughan, K., Abbott, R. D., Begay, K., Coleman, K. B., Curtin, G., Hawkins, J. M., & Graham, S. (2002). Teaching spelling and composition alone and together: Implications for the simple view of writing. *Journal of Educational Psychology*, 94(2), 291-304.

Graham, S. (2018). A Revised Writer(s)-Within-Community Model of Writing. *Educational Psychologist*, 53(4), 1-22

Hayes J. R., Berninger V. (2014). Cognitive processes in writing: A framework. In Arfé B., Dockrell J., Berninger V. (Eds.), *Writing development and instruction in children with hearing, speech, and language disorders* (pp. 3–15). New York, NY: Oxford University Press.

Shor, J., Lang, D.E.O., Tuval, O., Brenner, M., Cattiau, J. Fernando, V., McNally, M., Charbonneau.T., Nollstadt, M., Hassidim, A., & Matias Y. Personalizing, ASR for Dysarthric and Accented Speech with Limited Data. arXiv preprint arXiv:1907.13511, 2019.

Tirsdag

16.30-17.00

Rom: AR Ø-130

Tekstnær lesing

Author:

Olaug Strand olaug.strand@uis.no

Co-authors:

Margunn Mossige

Ingeborg Margrete Berge

Lesesenteret Universitetet i Stavanger

De siste årene har undersøkelser vist en negativ trend i barn og unges leseprestasjoner (Wagner et al., 2023). Det er en sammenheng mellom leseferdigheter og frafall i videregående skole (Lundetræ, 2010). I tillegg har mange elever i videregående skole ikke nok erfaring med å lese komplekse tekster (Lødding & Aamodt, 2015), og det foregår lite eksplisitt leseundervisning (Aasen et al., 2012). Videre er det en tradisjon for at lærerne bruker mye tid på å formidle fagkunnskap fra tekst til elev (Blikstad-Balas, 2021), men studier tyder på at en slik praksis er lite egnet når eleven skal lese og forstå komplekse tekster selv (Pearson, 2013). I denne studien undersøker vi om tekstnær lesing kan være en undervisningspraksis for å lese og forstå komplekse tekster i videregående skole. Vi stiller følgende spørsmål:

1) Hva er lærernes perspektiver på tekstnær lesing som en undervisningspraksis for å arbeide med komplekse tekster?

2) Hva er elevenes perspektiver på denne undervisningspraksisen?

Teoretisk rammeverk

Tekstnær lesing er forankret i det amerikanske rammeverket «close reading» (Fisher & Frey, 2013), og litteraturteoretisk i nykritikken. Formålet er at elevene skal bli selvstendige lesere, få økt leseforståelse, få erfaring med å jobbe med komplekse tekster og å lære av teksten. Empiriske studier (F.eks., Fisher & Frey, 2014) operasjonaliserer «close reading» gjennom fem elementer: komplekse tekster, gjentatt lesing, annotering, tekstavhengige spørsmål og samtaler.

Metode

Studien er gjort innenfor en design-basert forskningsmetode (Anderson & Shattuck, 2012) som passer til klasseromsforskning ved utprøving og utvikling av ny praksis i samråd med lærere. Designet går over flere faser og ble gjennomført fra høsten 2021 til våren 2023. Utvalget i første og andre utprøving bestod av 13 lærere og 180 elever. Data består av to versjoner av et instruksjonshefte, 21 komplekse tekster med tekstavhengige spørsmål med spredt faglig spenn, spørreskjema til lærere og elever og lærerintervju.

Foreløpige resultater

Samtlige av lærerne var positive til å bruke tekstnær lesing i undervisningen uavhengig av fag og studieretning. Resultatene indikerer økt bevissthet om lesing hos lærerne og at lærerne ble oppmerksomme på elever med lærevansker gjennom tekstnær lesing. Utfordringer var knyttet til at endringer i praksis er både tid og faglig krevende. 67 % av elevene sa de ønsket mer av tekstnær lesing, 61 % forstod teksten bedre og over 50 % husket teksten bedre. 33 % av elevene rapporterte at det var vanskelig, kjedelig og at denne arbeidsmåten krevde konsentrasjon og motivasjon. Instruksjonsheftet egner seg til bruk i praksis på tvers av fag.

Implikasjoner og relevans for forskningsfeltet

Resultatene indikerer at tekstnær lesing er en relevant arbeidsmåte for komplekse tekster. De utfordringene elevene peker på er interessante da de kan være symptom på kognitive ferdigheter knyttet til lesing som elevene trenger å trene mer på.

Sentrale referanser

Anderson, T. & Shattuck, J. (2012). Design-Based Research: A Decade of Progress in Education Research? *Educational Researcher*, 41, 16-25.

Fisher, F. & Frey, N. (2013). Student and Teacher Perspectives on a Close Reading Protocol. *Literacy Research and Instruction*, 25-49. <https://doi.org/10.1080/19388071.2013.818175>.

Tirsdag

17.00-17.30

Rom: AR Ø-130

Leseutholdenhet og -engasjement med internett i lomma?

Author:

Cathrine Krogh Universitetet i Sørøst-Norge, institutt for språk og litteratur

Co-author:

Morten Oddvik Universitetet i Sørøst-Norge

cathrine.krogh@usn.no, morten.oddvik@usn.no

Forskningsemne: leseutholdenhet, -engasjement og -didaktikk i digitale læringsmiljø

Teoretisk rammeverk: Dialogpedagogikk og litteraturdydidaktikk (Mercer, 2013; Mercer, Hennesy & Warwick, 2019; Nystrand & Gamoran, 1991)

Metode/forskningsdesign: Intervjuer med elever som har lest mellom 8 og 11 bøker, de fleste av dem samtidsromaner, som del av norskundervisninga på vg3, og som er blitt vant til å møtes regelmessig til utforskende litterære gruppesamtaler om det de har lest. Analysene har søkt svar langs to akser: Først var vi nysgjerrige på hvordan læringsarbeid i en-til-en-klasserommet – et klasserom der elevene har hver sin digitale enhet – kan arte seg i praksis når læremidlene er romaner. Hvordan påvirker den digitale læringskonteksten elevens arbeid med langlesing og utforskende gruppesamtaler om det de har lest? Fordi mye kunne tyde på at engasjement var et stikkord, ønsket vi også å undersøke dette engasjementet

nærmere. Derfor spurte vi også: Med hvilket engasjement møter elever det å lese og arbeide med hele verk i norsktimene?

Forventa konklusjoner/funn: Læringsaktiviteter, også analoge, er utsatt for det vi har valgt å kalle en digital risiko og at elever på vg3 har mer eller mindre hensiktsmessige selvreguleringsstrategier i møte med digitale forstyrrelser. Videre kan det se ut til at bøker som bryter med forventninger, gir motstand, også ved at de i starten av lesinga framstår utilgjengelige eller vanskelige. Likevel ser det ut til at det som gir motstand, også kan gi et substansielt engasjement. Samarbeidslæring gjennom utforskende gruppesamtaler kan også være en nøkkel til det engasjementet, og derigjennom leseutholdenhet og hensiktsmessige reguleringsstrategier. Til sistnevnte, diskuterer vi om rammeverket for grunnleggende digitale ferdigheter er tilstrekkelig for å understøtte hensiktsmessige reguleringsstrategier og for at dybdelæring gjennom langlesing kan skje i et digitalt læringsmiljø.

Relevans for forskingsfeltet: Flere studier viser at leseengasjementet for fritidslesing og lesing av lange og vanskelige tekster går ned, samtidig som læreplanen sier at elever skal lese hele verk. Hvordan kan en legge opp til en praksis der elever leser langt og engasjeres såpass at de både holder ut og forstår? Med andre ord: hvordan få til at det er boka som forblir oppslått og mobilen som blir ligger musestille i lomma? Her kan samarbeidslæring gjennom problembasert litteraturundervisning (Sønneland, 2019) også i videregående være en nøkkel som i tillegg kan motvirke at et digitalt læringsmiljø ikke bidrar til mer individsentret arbeid.

Litteratur:

Mercer, N. (2013). The social brain, language, and goal-directed collective thinking: A social conception of cognition and its implications for understanding how we think, teach, and learn. *Educational Psychologist*, 48(3), 148–168.

Mercer, N., Hennessy, S. \& Warwick, P. (2019). Dialogue, thinking together and digital technology in the classroom: Some educational implications of a continuing line of inquiry. *International Journal of Educational Research*, 97, 187–199.

Nystrand, M., \& Gamoran, A. (1991). Instructional discourse and student engagement, and literature achievement. *Research in the Teaching of English*, 261-290.

Sønneland, M. (2019). Teksten som problem. Avhandling. Soenneland_Margrethe_PhD.pdf (unit.no)

Tirsdag

16.00-16.30

Rom: HL U-300

Hva motiverer elevene som leser mest? Et utvalg sjetteklassinger i spennet mellom kontroll og autonomi

Authors:

Gro Stavem

Håvard Skaar OsloMet Storbyuniversitetet

Fritidslesing bidrar til leseferdighet, men norske skoleelever leser mindre enn før. Dette fremlegget er basert på intervjuer med elever som går mot denne trenden. De leser mer enn klassekameratene sine. Hvorfor gjør de det? Forskning har pekt på manglende lesemotivasjon som hovedårsak til at elever velger bort lesing (Guthrie, \& Wigfield, 2000). Hvis skolen skal støtte elevenes fritidslesing, bør en styrking av motivasjonen deres stå sentralt. Derfor undersøker vi hvilken type motivasjon disse ivrigste leserne har, og hva motivasjonen betyr for lesevanene deres. Hensikten er å finne ut hvordan skolen på best mulig måte kan fremme elevers fritidslesing.

Det teoretiske utgangspunktet er Ryan \& Deci (2017) skille mellom autonom og kontrollert motivasjon. Autonom motivasjon er basert på en opplevelse av selvbestemmelse, mens kontrollert motivasjon er framkalt av et indre eller ytre press. Forskning har vist at autonomt motiverte leser mer enn kontrollert motiverte (De Naeghel et al., 2012). Da vi gjennomførte en spørreundersøkelse blant sjetteklassinger på åtte skoler i Oslo-området fikk vi bekreftet dette (Stavem \& Skaar, 2023).

Nå har vi gått videre med en nærmere undersøkelse av motivasjonen til de som leste mest. Lærerne i åtte klasser hjalp oss med å plukke ut de to elevene som leste mest i klassene deres. I analysen av intervjuene med disse elevene utviklet vi kategorier for lesevanene deres, og plasserte motivasjonen de hadde langs Ryan og Deci kontinuum fra kontrollert motivasjon via ulike former for autonom motivasjon til indre motivasjon. Elevene beskriver først og fremst autonom lesemotivasjon, men bare noe få beskriver indre lesemotivasjon.

Foreldrenes tilrettelegging for, verdsetting av og eget engasjement i lesing er den viktigste forutsetningen for at disse elevene velger å lese på fritiden. Lærere, bibliotekarer og lesekampanjer spiller en mer beskjeden rolle.

Skolen bør derfor involvere hjemmene i sine lesefremmende tiltak, og bygge videre på de emosjonelle bindingene mange foreldre har etablert til lesing i tidlige faser av sine barns liv. Aktive grep knyttet til elevenes bruk av digitale medier kan også bidra til å skape større rom for lesing. Slik kan hjemmet og skolen i felleskap legge til rette for at elevenes motivasjon og lesevaner utvikler seg i autonom retning i et lengre tidsperspektiv.

De Naeghel, J., Van Keer, H., Vansteenkiste, M., \& Rosseel, Y. (2012). The Relation Between Elementary Students' Recreational and Academic Reading Motivation, Reading Frequency, Engagement, and Comprehension: A Self-Determination Theory Perspective. *Journal of Educational Psychology*, 104(4), 1006-1021.

Guthrie, J. T., \& Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, \& R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research*, Vol. 3, pp. 403–422. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Ryan, R. M., \& Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press.

Stavem, G. \& Skaar, H. (2023). Hva får elever til å lese på fritiden? Om lesemotivasjon, sjangervalg og mediebruk på 6. trinn. Billing, Anna Karin; Folkeryd, Jenny Wiksten; af Geijerstam, Åsa; Halleson, Yvonne; Nord, Andreas; Nordberg, Olle (Red.). s. 273-296. Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1789403/FULLTEXT01.pdf>

Tirsdag

16.30-17.00

Rom: HL U-300

Hvordan kan vi styrke elevenes motivasjon for lesing og staving i vurderingssituasjoner?

Authors:

Bente Rigmor Walgermo, Associate professor, University of Stavanger
Per Henning Uppstad, Universitetet i Stavanger

bente.r.walgermo@uis.no

Vurdering påvirker elevenes motivasjon for videre arbeid i fagene. Med denne innsikten burde vi utvikle prøver som i større grad reflekterer engasjerende og motiverende klasseromsundervisning. De fleste studier studerer sammenhenger mellom ferdigheter og motivasjon etter at vurderinger er gjennomført. I denne studien målte vi elevenes interesse og mestringstro før og etter arbeid med 3 ulike oppgavetyper/delprøvene i den nye kartleggingsprøven i lesing for 3. trinn: ordlesing, staving og leseforståelse. Etter hver delprøve, spurte vi også elevene om deres fortsatte interesse for å jobbe med lignende oppgavetyper igjen. Elevenes selvrapportert generelle interesse og mestringstro for lesing og skriving ble kontrollert for i ligningen. De nye kartleggingsprøvene i lesing er utviklet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Utvalget består av norske tredjeklassinger (N=526) med gjennomsnittsalder 8.6 år. SEM-analyser viste at situasjonell interesse før elevene gikk i gang med oppgavene var den viktigste faktoren for fortsatt interesse etter at elevene var ferdige med oppgavene. Kun for delprøven i staving var også mestringstro etter gjennomført delprøve med på å forklare interesse for å jobbe med lignende oppgaver i fremtiden. Samlet viser funn at elevenes rapporterte umiddelbare interesse for å jobbe med oppgavene i prøven var viktig for om de ønsket å jobbe med lignende oppgaver en annen gang. Implikasjoner av disse resultatene er at prøver som skal motivere eleven for videre lesing må inneholde oppgaver og tekster som trigger elevens situasjonelle interesse. Studiens begrensninger og videre implikasjoner av funn for lærere, beslutningstagere og prøveutviklere vil bli diskutert.

Tirsdag

17.00-17.30

Rom: HL U-300

Barns # opplevelser av egne lese- og skriveferdigheter i overgangen barnehage og skole

Authors:

Gunn Helen Ofstad
Inga Kjerstin Birkedal

gunn.h.ofstad@uis.no, inga.k.birkedal@uis.no

Introduksjon

Overgangen fra barnehagen til skolen er forbundet med en stor endring i barns liv og slike vertikale overganger representerer både mulighet til utvikling, men også en trussel og mulighet for brudd i utviklingen (Hogsnes & Moser, 2014). Barns språklige ferdigheter, og da spesielt ordforråd og språklig bevissthet predikerer lese- og skriveutvikling (Lervåg & Aukrust 2010, Walgermo 2018) og barnehagens arbeid med barns språk har betydning for skolens lese- og skriveopplæring (Hofslundengen et.al 2016). Det er imidlertid lite kunnskap om hvordan barn selv opplever egne lese- og skriveferdigheter og spesielt i overgangen fra barnehage til skole. Innsikt i barns opplevelse av egne lese- og skriveferdigheter er viktig i tilrettelegging av språkarbeidet i barnehagen og lese- og skriveundervisningen i skolen.

En kommune har i samarbeid med en av forskerne (Waksvik 2021) utviklet et pedagogisk opplegg «Overgangssekken» med fokus på språk og literacy aktiviteter, samt samspillsaktiviteter. Felles språklige literacyaktiviteter og språklig kunnskap ble vektlagt som en forutsetning for inkludering og læring. Overgangssekken skal støtte barnet i møte med lese- og skriveundervisningen i skolen uavhengig av hvilken barnehage barna kommer fra og hvilken skole de begynner på (Hogsnes, 2019; Ofstad, 2022).

Teoretisk rammeverk

Studien forholder seg til et sosiokulturelt perspektiv (Säljö, 2001) og bruk av artefakter som medierende i møte med nye læringssituasjoner, samt Vygotskys teori (Vygotsky 1986) om den proksimale utviklingen. Overgangssekken sees som et overgangsobjekt og støtte fra det kjente til det ukjente, som overgangen fra barnehagen til skolen er. Literacyperspektivet viser til å skape mening i egne og andres tekster og meningsfull kommunikasjon (Blikstad –Balas, 2023)

Metode/forskningsdesign

For å svare på studiens forskningsspørsmål anvendes en kvalitativ tilnærming. Kvalitative data skapes gjennom barns deltakelse i gruppeintervju (Wibeck, 2000). Utvalget består av barn i henholdsvis barnehage (N:26;14 gutter og 12 jenter), SFO (N:22; 12 gutter og 10 jenter) og skole (N:21;11 gutter og 10 jenter). Det er de samme barna som er intervjuet i barnehage, SFO og skole. Datainnsamlingen er gjennomført våren 2023 og høsten 2023. Data fra intervjuene er analysert ved hjelp av en tilpasset tematisk analyse av gruppeintervjuene. Tematisk analyse er valgt fordi den kan identifisere og kartlegge mønster i datamaterialet som er relatert til forskningsspørsmålet på tvers av mange utsagn (Braun & Clarke, 2006).

Forventa konklusjoner/funn

I denne studien finner vi at barnas erfaringer med lesing og skriving fra barnehagen oppleves som noe de kan eller ikke kan. De forestiller seg at de skal lære å lese og skrive på skolen og gleder seg til det. Når barna er i skolen, er erfaringen med lesing og skriving mer uklar og barna har problemer med å sette ord på ferdighetene de har opparbeidet seg. I barnas literacyerfaringer ligger det et potensial som både kan brukes til å skape en før-forståelse for den nye hverdagen i skolen og som skolen kan bygge videre på i lese- og skriveundervisning. Utfordringen ligger i å utvikle barns literacyferdigheter i barnehagen og anerkjenne og bygge videre på disse i skolen.

Litteraturliste:

Blikstad-Balas, M. (2023). Literacy i skolen (2.utgave). Universitetsforlaget

Braun, V. og Clarke, V. 2006. Using thematic analysis in Psychology. Quality Research in Psychology 3: 77-101.

Hogsnes, H.D., Barns overgang fra barnehage til skole og skolefritidsordning. Samarbeid for sammenheng, Fagbokforlaget, 2019.

Hogsnes, H. D., \& Moser, T. (2014). Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og sfo. Nordisk barnehageforskning, 7. <https://doi.org/10.7577/nbf.62>

Hofslundengen, H., Hagtvat, B.E., og Gustafsson, J. E. (2016). Immediate and delayed effects of invented writing intervention in preschool. Reading and Writing, 29 (7), 1473-1495.

Lervåg, A. \& Aukrust, V. (2010). Vocabulary knowledge is a critical determinant of the difference in reading comprehension growth between first and second language learners. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51(5), 612-620.

Ofstad, G. H. (2022) Språkverdagen på SFO. Cappelen Damm Akademisk

Säljö, R. (2001) Læring i praksis: et sosiokulturelt perspektiv. Cappelen akademisk

Waksvik, G. (2021, 23. oktober). En koffert bedrer overgangen fra barnehage

til skole. Utdanningsnytt.no. <https://www.utdanningsnytt.no/barnehageskolestart/en-koffert-bedrer-overgangen-fra-barnehage-til-skole/300415>

Walgermo, B. R. (2018) Motivation for Reading within the First Year of Formal Reading Instruction. Doktoravhandling, Universitetet i Stavanger. <http://hdl.handle.net/11250/2581009>

Wibeck, V. (2010) Fokusgrupper: Om fokuserte gruppintervjuer som undersøkingsmetode. Hefte – 2010.Akademika.no. (u.å.). Hentet 20. november 2023, fra <https://www.akademika.no/fokusgrupper-om-fokuserte-gruppintervjuer-som-undersokningsmetode/9789144058566>

Onsdag

10.15-12.15

Rom: AR G-001

CritLit-prosjektet: Kritisk tilnærming til tekst i ungdomsskolen

Authors:

Anders Eilertsen

Universitetet i sørøst-Norge

Anne Løvland	Universitetet i Agder
Aslaug Veum	Universitetet i sørøst-Norge
Marthe Burgess	Universitetet i sørøst-Norge
Gunhild Kvåle	Universitetet i Agder
Ingrid Ertzeid	Universitetet i Agder
Kirsten Linnea Kruse	Universitetet i sørøst-Norge

aslaug.veum@usn.no, ingrid.ertzeid@uia.no, marthe.oidvin.burgess@usn.no, kirsten.l.kruse@usn.no, gunhild.kvale@uia.no, anne.lovland@uia.no, anders.eilertsen@usn.no

CritLit-prosjektet (2020-2024) har hatt fokus på kritisk literacy i en global og digital tekstverden, og har vektlagt utarbeiding av gode klasseromsmetoder for kritisk tekstarbeid. Prosjektet har vært et samarbeid mellom Universitetet i Sørøst-Norge, Universitetet i Agder, Australian Catholic University og norsklærere ved seks norske ungdomsskoler. I dette symposiet presenteres sentrale funn fra prosjektet.

Introduksjon til CritLit-prosjektet, inkl. forskningsmetode og design for prosjektet – Aslaug Veum og Gunhild Kvåle

Det overordna formålet med CritLit-prosjektet har vært å utvikle og styrke praksiser for undervisning i kritisk literacy i norskfaget på ungdomstrinnet. I det digitale tekstsamfunnet, med økt tekstkompleksitet, multimodalitet, uklare avsenderforhold og tekster i rask endring, må elevens kritiske tekstkompetanse styrkes (Mills, 2016; Vasques et al., 2013). Teoretisk er prosjektet forankret i en angloamerikansk og tekstorientert forståelse av kritisk literacy (Freebody & Luke, 2003; Janks, 2010). Prosjektet har hatt følgende overordna forskningsspørsmål: 1) Hva kjennetegner den eksisterende opplæringa i kritisk literacy i norskfaget på ungdomstrinnet? 2) Hvordan kan lærere, i samarbeid med forskere, bidra til å styrke den kritiske tekstkompetansen hos elevene? 3) Hvordan kan forskningsbaserte stillaser og verktøy for kritisk tilnærming til tekst integreres i undervisning, både i ungdomsskolen og i lærerutdanninga? Prosjektet har vært organisert i tre steg: Kartlegging av eksisterende kompetanse og undervisningspraksis ble vektlagt på det første steget. Utvikling av undervisningsdesign og verktøy for kritisk tekstarbeid ble gjennomført på det andre steget. På det tredje steget har implementering av den forskningsbaserte kunnskapen i skole og lærerutdanning vært sentralt.

Læringsressursen for lærere på Tekstkritisk.no – Marthe Øidvin Burgess

Et av prosjektets hovedresultater er en digital og åpent tilgjengelig læringsressurs basert på CritLit-modellen for kritisk tekstarbeid i klasserommet. Denne er beregnet på, men ikke begrenset til, lærere i ungdomsskolen. Ressursen har form for et kurs i kritisk tekstanalyse med tanke på klasserommet. I denne delen presenteres ressursen.

Multiple tekster som metode for å utvikle kritisk literacy – Anders Eilertsen

Denne studien utforsker bruk av multiple tekster som metode for å styrke kritisk literacy i norskklasserommet (Freebody & Luke, 2003; Janks et al., 2013). Studien tar utgangspunkt i elever i to klasser på 9.trinn, som leste, analyserte og kritisk vurderte tre tekster som fremstilte samer og samisk kultur på ulike måter. Funnene peker blant annet på viktigheten av stillasbygging og veiledning i denne prosessen.

Kritisk redesign, grønnvasking og digital tekstsaking på ungdomstrinnet – Kirsten Linnea Kruse

Studien utforsker ungdomsskoleelevers kritiske tilnærming til tekster i form av grønnvaska reklame gjennom eget skapende arbeid. I presentasjonen vil vi vise fram analyser av elevens redesigna mottekster, samt videodata og elevrefleksjoner. Funn viser at elevene snur opp ned på maktrelasjoner, og gjennom sine multimodale og digitale komposisjoner inntar de en tydelig kritisk posisjon mot grønnvaska markedsføring.

Utprøving av kritisk tekstarbeid i klasserommet. Nærlys på noen vedvarende utfordringer. – Anne Løvland og Ingrid Ertzeid

Studien ser på utfordringer i kritisk tekstarbeid i klasserommet og anvender aktivitetsteori for å utforske komplekse samspill, som det vi opplevde i klasserommene, som aktivitetssystemer der sammenhenger

og motsetninger mellom individuelle og kollektive handlinger vektlegges (Engeström, 1999). I studien diskuterer vi tre vedvarende didaktiske utfordringer fra utprøvingen av kritisk literacy-undervisning: utfordringen med å få elevene til å forstå at en tekst kan tjene noens interesser, utfordringen med å få elevene til å tolke kritisk og utfordringen med å få kritisk tekstskeping til å bli noe mer enn en morsom aktivitet.

Avrunding og overordna resultater – Aslaug Veum

CritLit-modellen for kritisk tekstarbeid som ble utviklet i prosjektet, ble prøvd ut av lærere i 12 klasserom på 8. og 9. trinn. Modellen bygger både på eksisterende internasjonale modeller for kritisk literacy-undervisning og forskningsbaserte erfaringer fra prosjektet. Et overordnet og sentralt funn i prosjektet er at kritisk tekstarbeid med fordel kan struktureres og organiseres som et undervisningsforløp i flere trinn. I gruppeintervjuer som ble gjennomført i etterkant av intervusjonene ga lærerne uttrykk for at modellen fungerer som en type stillas for kritisk tekstarbeid de hadde savnet, og flere opplevde stillaset som en kvalitetssikring. Erfaringene sammenfaller med internasjonal forskningslitteratur, der det vises til at manglende rammer for kritisk literacy-undervisning kan føre til at lærernes undervisningsmetoder bli individualiserte og enkle (Hsieh & Cridland-Huges, 2022).

Referanser

- Engeström, Y. (1999). Activity theory and individual and social transformation. I Engeström, Y., Mietinen, R. & Punamäki, R-L (Red.). Perspectives on Activity Theory. (s. 19-38). Cambridge University Press
- Freebody, P., & Luke, A. (2003). Literacy as engaging with new forms of life: The 'four roles' model. In G. Bull & M. Anstey (Eds.), The Literacy Lexicon (pp. 52-65). Prentice Hall.
- Hsieh, B., & Cridland-Huges, S. (2022). Teachers enacting critical literacy. In J. Z. Pandya, R. A. Mora, J. H. Alford, N. A. Golden, & R. S. de Roock (Eds.), The Handbook of Critical Literacies (pp. 61-70). Routledge <https://doi.org/https://doi-org.ezproxy2.usn.no/10.4324/9781003023425>
- Janks, H. (2010). Literacy and power. Routledge.
- Mills, K. (2016). Literacy Theories for the Digital Age. Social, Critical, Multimodal, Spatial, Material and Sensory Lenses. Multilingual Matters.
- Vasques, V. M., Tate, S. L., & Harste, J. C. (2013). Negotiating critical literacies with teachers. Routledge.
- strong text

Onsdag

10.15-12.15

Rom: AR V-101

Forskar- og lærarsamarbete för utvecklade klassrumsdialog om komplexa texter

Authors:

Anders Bjørklund, Karlstads kommun

Atle Skaftun, Lesesenteret Universitetet i Stavanger

Eva Hultin, Mälardalens universitet

Gustaf B. Skar, NTNU

Hege Rangnes, Lesesenteret Universitetet i Stavanger

Ingeborg Margrete Berge, Lesesenteret Universitetet i Stavanger

Margrethe Sonneland, University of Stavanger

Marie Wejrums, Karlstads Universitet

Maritha Johansson, Linköpings Universitet

Michael Tengberg, Karlstads Universitet

Åse Kari Hansen Wagner, Lesesenteret Universitetet i Stavanger

aase-kari.h.wagner@uis.no, maritha.johansson@liu.se, marie.wejrums@kau.se,
margrethe.sonneland@uis.no, michael.tengberg@kau.se, eva.hultin@mdu.se, hege.rangnes@uis.no,
atle.skraftun@uis.no, gustaf.b.skar@ntnu.no

Att skapa utrymme för utforskande och undersökande samtalsformer i klassrummet om meningsfulla, ämnesrelaterade problem är ett centralt mål för skolan. I ämnen som norska och svenska utgör texten, i synnerhet den mer utmanande texten, ett sådant problem (Sønneland, 2019). Forskning visar att utforskande och undersökande samtalsformer (definierat som dialogisk undervisning) har stor betydelse för att främja muntligt samarbete i klassrummet, ge elever utrymme för att pröva och kvalificera sitt tänkande samt för att utveckla relevanta ämneskunskaper (Nystrand et al., 1997; Wegerif, 2007). Många lärare upplever dock att detta är en pedagogisk potential som är svår att realisera i praktiken (Hacker & Tenen, 2002; Sedova, 2014) och förekomsten av utforskande och undersökande samtal i skolan är begränsad.

I det här symposiet redovisar vi erfarenheter och preliminära resultat från två forskningsprojekt (ett norskt och ett svenskt), som båda haft som målsättning att samarbeta med lärare och intervjua i klassrumspraktiken i avsikt att ge rum för prövande och konstruktiva samtal om mer krävande texter. I båda projekten har vi försökt balansera dialogiska ideal mot komplexiteten i klassrumsverkligheten, samtidigt som vi håller fast vid värdet av förstahandserfarenhet av meningsfulla problem som ämnesdidaktisk utgångspunkt (Dewey, 1903; Lampert, 1990; Shanahan & Shanahan, 2012). De två projekten skiljer sig emellertid åt på flera punkter när det gäller själva forskningsdesignen. Avsikten med symposiet är därför att, i dialogteoretisk anda, låta de två projekten kontrastera varandra i syfte att bidra till en mer nyanserad förståelse av det studerade fenomenet. Vad kan erfarenheter och preliminära resultat från de två projekten säga om fördelar och begränsningar med olika forskningsansatser? Symposiet kombinerar således resultatredovisning med en reflexiv och granskande blick på forskningsdesignerna.

I forskningsprojektet *Partners in Practice: Establishing a system for educational development* har ambitionen varit att utveckla praktiken med fokus på elevdeltagande i fyra olika ämnen (här fokus på norsklämnet) inom ramen för ett partnerskap mellan UiS och fyra kommuner. Det överordnade målet med projektet är att bidra till hållbar förändring av ämnesspecifika literacy-praktiker, där elever är aktiva och reflekterande meningsskapare kopplat till relevanta ämnesspecifika problem – i norsklämnet «texten som problem». Studien är utformad som en intervention med progression från lärarnas förstahandserfarenheter av ämnesrelaterade problem, via planering för lyssning på gruppsamtal, där det läggs upp för att eleverna ska få liknande förstahandserfarenheter, till lärarens roll i helklassamtalet. Datamaterialet består av intervjuer med rektorer, lärare och elever före och efter interventionen, samt fältanteckningar och ljud- och videospelningar från tolv lärarsamlingar under tre terminer, liksom från textarbete i klassrummet. Projektet har en genomgående kvalitativ design.

Forskningsprojektet *Utforskande och fördjupande textsamtal: Effekter av en intervention för att utveckla kvaliteten på lärarledda samtal om komplexa skönlitterära texter* har som målsättning att bidra till att höja kvaliteten på lärarledda samtal om komplexa skönlitterära texter i högstadiet. Mer specifikt undersöks om kollegial feedback på genomförd undervisning följt av videobaserad gruppreflektion kan fungera som professionsutvecklingsmodell för detta (delvis) ämnesspecifika syfte. Studien är utformad som en läsårslång intervention på sju skolor för att stödja svensklärares implementering av en särskild modell för utforskande och fördjupande textsamtal, "Inquiry Dialogue". Datamaterialet består av videospelade samtal i 23 klassrum före, under och efter interventionen, intervjuer med lärare och ett urval elever, enkäter för att pröva lärares och elevers self-efficacy samt tester av elevers läsförmåga före och efter interventionen. Studiens design kombinerar således kvalitativa och kvantitativa ansatser.

Onsdag

10.15-12.15

Rom: AR Ø-120

Læsepraksisser og læsedidaktik i den digitaliserede skole

Authors:

Cecilie Weyergang

Charlotte Reusch

Dorte Carlsen

Jesper Bremholm

Tove Stjern Frønes

Engblom Charlotte

Jannike Ohrem Bakke

Jens Jørgen Hansen

Maria Rasmusson

Universitetet i Oslo

Nationalt videncenter for læsning

UC Syd, DK

Nationalt Videncenter for Læsning, DK

Universitetet i Oslo

Uppsala Universitet

Universitetet i Sørøst-Norge

Syddansk Universitet

Uppsala Universitet

jjh@sdu.dk, dcar@ucsyd.dk, jbre@kp.dk, jannike.bakke@usn.no, tove.frones@ils.uio.no, charlotte.engblom@edu.uu.se, cecilie.weyergang@ils.uio.no, maria.rasmusson@edu.uu.se, chre@kp.dk

“Læsepraksisser og læsedidaktik i den digitaliserede skole”

Ramme ved Jesper Bremholm, Nationalt Videncenter for Læsning (DK) \& Tove Stjern Frønes, Universitetet i Oslo (NO).

Den måde som elever i skandinaviske skoler møder og gør sig erfaringer med tekster og tekstuelle verdener, foregår i disse år i stadig stigende grad gennem digitale formater i takt med den gennemgribende digitalisering af de skandinaviske skoler. Dette viser sig bl.a. i den store udbredelse af digitale fagportaler med læremidler til alle fag og alle klassetrin (Bremholm et al., i proces).

Digital læsning er anderledes end analog læsning. Det viser både nordisk og international forskning.

Digital læsning er i højere grad en analog læsning præget af diskontinuitet, og stiller større krav til læserens navigationskompetence. Samlet set er det således sværere at opnå god forståelse ved læsning på skærm som ved læsning på papir (Støle et al., 2020; Delgado et al., 2018). Samtidig er der også meget der tyder på, at læsepraksisser ændrer sig, når digitale tekster gør deres indtog i klasserummet, selvom dette kun i begrænset omfang er undersøgt. Dette peger mod forandrede læreropgaver og en skærpet læsedidaktik, når klasserummets tekster bliver digitale.

I regi af Nordplus er vi et skandinavisk netværk af forskere og praktikere tilknyttet grundskolen, der samarbejder om at undersøge læsepraksisser med digitale tekster og udvikle læsedidaktiske tiltag. På symposiet præsenterer og diskuterer vi eksempler på undersøgelser af digitale læsepraksisser fra hver af de tre lande i netværket.

Bremholm, J., Rasmusson, M. \& Frønes, T.S. (i proces). Hvad sker der når lærebogen digitaliseres? Krav til elevernes (kritiske) læsefærdigheder i online fagportaler.

Delgado, P., Vargas, C., Ackerman, R. \& Salmerón, L. (2018). Don't Throw Away Your Printed Books: A meta-analysis on the effects of reading media on reading comprehension, *Educational Research Review*, 25, 23–38.

Støle, H., Mangen, A., \& Schwippert, K. (2020). Assessing children's reading comprehension on paper and screen: A mode-effect study. *Computers \& Education*, 151.

Innlegg 1: Dorte Carlsen, UC Syd (DK) \& Charlotte Reusch, Nationalt videntcenter for læsning (DK)
Designs for digital læsning som fokus for faglæreres arbejde med stilladsering af digital læsning på mellemtrinnet

I et treårigt projekt, Laboratorium for digital læsedidaktik (2023-2025), samudvikler forskere og lærere designs for digital læsning, hvorefter arbejdet med at omsætte disse designs på fire caseskoler følges over et skoleår. Grundlaget for udviklingen af designs for digital læsning er mellemtrinlæreres observerede, aktualiserede undervisningspraksis med digital læsning i fagene på mellemtrinnet og lærernes selvrapporterede udfordringer. Projektet er baseret i living-lab og designs for learning-metodik (Niitamo et al., 2006; Selander, 2021). Vi præsenterer foreløbige fund, der peger på udfordringer vedrørende undervisning i digital læsning som relateret til såvel generisk læseundervisningskompetence som fagspecifik læseundervisningskompetence, og lægger op til diskussion af forestillingen om digital læsning som karakteriseret ved overfladiskhed.

Niitamo, Veli-Pekka \& Kulkki, Seija \& Eriksson, Mats \& Hribernik, Karl. (2006). State-of-the-art and good practice in the field of living labs. Proceedings of the 12th International Conference on Concurrent Enterprising: Innovative Products and Services Through Collaborative Networks.

Selander, Staffan. (2021). Designs in and for learning—a theoretical framework. 10.4324/9781003096498-1.

Innlegg 2: Maria Rasmusson \& Charlotte Engblom, Uppsala universitet (SV).

Den digitala läspraktiken efter en screening med Lexplore

Bedömning av elevers läsutveckling är en viktig del av lärarens kompetens. I vissa skolor används idag digitala screeningsprogram där maskininlärningsalgoritmer som känner igen korrelationer och mönster i ögonrörelsedata avgör läsnivån. Utifrån nivån föreslås sedan läslistor med ord och böcker. I studien observeras den undervisning som sker efter screening i årskurs 1 och årskurs 4. Undervisningen innebär en period med intensivläsning 10 minuter varje dag med syfte att förbättra elevernas avkodning och öka läshastigheten. Studiens övergripande fråga gäller vilka läspraktiker som skapas när elever läser digitala texter och ord som väljs ut utifrån resultatet av en screening.

Innlegg 3: Cecilie Weyergang \& Tove Stjern Frønes, Universitetet i Oslo, (NO).

Elevers faglesing med heldigitale læremidler

På norske ungdomsskoler bruker mange elever heldigitale læremidler, og flere forlag tilbyr egne plattformer med læremidler i alle fag. Lærere rapporterer om mange fordeler med at elevene har en egen skjerm, som bedre tilgang til oppdaterte læremidler, god tilgang på digitale ressurser og muligheter for tilpasning og differensiering. Samtidig krever digitale læremidler nye og varierte arbeidsformer, og det er behov for å utvikle en digital didaktikk for eksplisitt leseundervisning. I denne studien observerer vi digital leseundervisning i norsk og naturfag. Vi har gjennom øyeskann også undersøkt forskjeller mellom når elevene leser fagtekster fra læremidler på papir og skjerm.

Innlegg 4: Jens Jørgen Hansen, Syddansk universitet (DK).

Eksplorativ læring og digitale læsestrategier

Denne case knytter sig til eksplorativt projektarbejde i en dansk 8. klasse, og den bestræber sig på at undersøge, hvilke læse- og læringsstrategier to elever i klassen inddrager i projektarbejdet, og hvorvidt deres arbejde er udtryk for "Knowledge telling" eller "knowledge transforming" (Scardamalia \& Bereiter, 1987). Casen vil undersøges på grundlag af Activity-Centred Analysis and Design (ACAD) (Goodyear et al., 2021) som giver mulighed for at analysere komplekse læringsituationer og læringsforløb. Undersøgelsen vil endvidere søge at give svar på, hvilke læse- og læringsstrategier, som eleverne benytter sig af og hvilke typer af digitale ressourcer, der støtter deres projekt og vidensarbejde.

Diskutant: Jannike Ohrem Bakke, USN (NO)

Onsdag

10.15-12.15

Rom: AR Ø-130

Motivasjon for skriving på mellomtrinn, ungdomstrinn og i videregående opplæring

Authors:

Camilla F. Bergh
Runa E. R. Greiner
Marita B. Johansen
Anne H. Kvistad
Elisabeth Høidal
Gustaf B. Skar
Trude Kringstad
Vibeke Lorentzen

NTNU

camilla.bergh@ntnu.no, gustaf.b.skar@ntnu.no, vibeke.lorentzen@ntnu.no, runa.e.r.greiner@ntnu.no, anne.h.kvistad@ntnu.no, trude.kringstad@ntnu.no, elisabeth.hoidal@ntnu.no, marita.b.johansen@ntnu.no

Symposium:

Motivasjon for skriving på mellomtrinn, ungdomstrinn og i videregående opplæring

Bidragstere:

Skar, Gustaf B., Greiner, Runa E. R., Kvistad, Anne H., Johansen, Marita B., Bergh, Camilla F., Høidal, Elisabeth, Kringstad, Trude & Lorentzen, Vibeke. (alle ved Skrivesenteret, NTNU)

Diskutant:

Bente R. Walgermo, Lesesenteret, UiS

Innledning

Motivasjon kan sies være en del av skrivekompetanse (Skar & Aasen, 2021) og ifølge den teoretiske modellen writers-within-communities (Graham, 2018) vil skriveaktiviteter elever delvis være avhengig av elevens motivasjon for skriving. Denne antagelsen støttes av empiriske undersøkelser som har vist en positiv sammenheng mellom tekstkvalitet og motivasjon for skriving (Pajares, 2003; Skar et al., 2023). Motivasjon kan defineres som «prosessen der målrettet aktivitet initieres og opprettholdes» (Pintrich and Schunk, 2002, i Camacho et al., 2021) og en elev som er motivert for skriving kan sies å «verdsette skriving og være villig til å bruke skriving som et fleksibelt verktøy for å uttrykke seg» og være

«realistisk selvsikker på hens evne til å bruke skriving fremgangsrikt» (Boscolo \& Gelati, 2019, s. 54). Selv om motivasjon for skriving er blitt undersøkt internasjonalt, finnes få norske undersøkelser. I dette symposiet presenteres undersøkelser av norske mellomtrinns-, ungdomstrinns- og vgs-elevs nivåer av motivasjon og hvordan disse relaterer til deres skrivekompetanse. Dette er blitt gjort ved å undersøke hvorvidt elever opplever seg i stand til å fullføre skriveprosesser, hvilken selvtillit de har til skriving og hvor godt de skriver på en standardisert skriveoppgave.

Relatert til elevs motivasjon for skriving er lærers motivasjon for å undervise i skriving. Tidligere internasjonal forskning har vist en sammenheng mellom lærers motivasjon for skriveopplæring og den skriveopplæring de tilbyr elever (Graham, 2023, s. 348). To av undersøkelsene i dette symposiet dreier seg om lærers motivasjon.

Internasjonal forskning har notert at vi i dag står overfor det paradoksale at ungdommer er sterkt motiverte for å skrive på fritiden (f.eks. i sosiale medier), men umotiverte for å skrive på skolen (Hidi et al., 2023). Slik trenger det ikke å være. Med dette symposiet ønsker vi å rette søkelyset mot motivasjon som en viktig del av elevs skriveopplæring.

PAPER 1: En undersøkelse av mellomtrinnslærers selvrapporterte praksis i skriveopplæring

Camilla F. Bergh og Elisabeth Høidal

I denne undersøkelsen vil vi se nærmere på hva lærere på mellomtrinnet rapporterer om egen skriveopplæringspraksis og hvordan de forklarer utvikling av elevs skrivekompetanse.

Dette er viktig å undersøke fordi tidligere norsk skriveforskning har vist at det er stor variasjon i elevs skrivekompetanse. Variasjonen er knyttet til kjønn og når på året eleven er født, men også variasjon innen og mellom skoler (Berge et al., 2019; Skar, 2017; Skar et al., 2022). På bakgrunn av denne variasjonen kan man anta at skriveopplæringspraksisen hos den enkelte lærer kan ha konsekvenser for elevs prestasjoner i skriving. En undersøkelse av norsk skriveopplæring på 1.–3. trinn (Graham, Skar, et al., 2021) har dokumentert slik variasjon, liksom en variasjon i lærers oppfatninger av sin egen kompetanse til å undervise i skriving. Tidligere forskning har også vist at det er en sammenheng mellom lærers undervisningsledelse og elevs læringsutbytte og motivasjon (Nordahl, 2012). Gjennom denne undersøkelsen vil vi kunne si noe om hva læreren sier om egen undervisningspraksis i skriving.

Prosjektet er en delstudie av forskningsprosjektet PRE-MOTIVATE (Skar et al., u.å.) som har til hensikt å utvikle kunnskap om og instrumenter for å måle hvordan motivasjon for skriving henger sammen med skrivekompetanse og lærers undervisningspraksis.

Problemstillingen for denne studien er: Hvordan rapporterer lærere egen undervisningspraksis når det gjelder skriveopplæring, og hvilke årsaksforklaringer bruker de for å beskrive hvordan elever utvikler sin skrivekompetanse?

For å undersøke problemstillingen har vi valgt en deskriptiv tilnærming basert på lærers oppfatning av egen undervisningspraksis. Tema vi undersøker knytter seg til skriveopplæringspraksis, lærers mestringstro, lærers syn på elevs formbarhet. Vi bruker et spørreskjema utarbeidet i forbindelse med forskningsprosjektet PRE-MOTIVATE, som baserer seg på skalaer utviklet og brukt av Graham, Wolbers et al., (2021), Bruning et al. (2013), Rogers et al. (2022) og Troia et al. (2012).

Utvalget i studien er lærere på 5.–7. trinn på både fådelt og fulldelt skoler, og undersøkelsen er planlagt gjennomført innen utgangen av februar 2024.

Forventede resultater

På bakgrunn av tidligere forskning på læreres undervisningspraksis (Graham, Skar, et al., 2021), forventer vi å finne at elever skriver mer enn 20 minutter hver dag. Samme studie viser at lærerne bruker mindre tid på å undervise om planlegging og revisjon av tekst, men vi forventer å se at lærere på mellomtrinnet bruker mer tid på å undervise i varierte skrivestrategier deriblant planlegging og revisjon av tekst. Vi har også en forventning om at modellering som tilnærming i undervisningen ikke brukes i like stor grad som annen støtte. Vi vil også anta, basert på henvisning til tidligere forskning, at det vil være stor variasjon mellom de enkelte lærere når det kommer til deres skriveopplæringspraksis.

PAPER 2: Skriveundervisning og motivasjon for skrivning på ungdomstrinnet

Trude Kringstad \& Vibeke Lorentzen

Forskningsemne

Innlegget presenterer en delstudie innenfor forskningsprosjektet PRE-MOTIVATE som undersøker sammenhenger mellom motivasjon, skrivekompetanse og skriveopplæring i skolen. I denne delstudien retter vi oppmerksomheten mot ungdomstrinnet, og det vi undersøker er hvordan læreres syn på og erfaringer med skriveopplæring henger sammen med elevers motivasjon for skrivning. Formålet med studien er å utvikle kunnskap om hvordan lærere kan bidra til elevers motivasjon for skrivning.

Teoretiske perspektiver

Studien tar utgangspunkt i en forståelse av at motivasjon er en katalysator for utvikling av elevers skrivekompetanse (f.eks. Camacho et al., 2021; Hulleman et al., 2008; Lavrijsen et al., 2021; Rege et al., 2021). Motivasjon for å skrive knytter seg til fire relaterte aspekter:

1) mestringstro (f.eks. tiltro til at man kan håndtere en gitt skrivesituasjon), 2) målsetting med skrivning (f.eks. skrive for å lære), 3) interesse (f.eks. om skriveoppgaven er engasjerende for eleven), og 4) hvordan skriveren forklarer sine prestasjoner i skrivning (f.eks. ved å forklare en vellykket tekst med innsats eller medfødte evner) (Camacho et al., 2021; Skar \& Myhill, 2022).

Metode/forskningsdesign

Datagrunnlaget baserer seg på spørreundersøkelser rettet mot elever og lærere i ungdomsskolen. Undersøkelsene består av både prekodete svar og åpne spørsmål. I tillegg inneholder elevundersøkelsen en fagovergripende skriveoppgave som elevene besvarer. For å få en systematisk oversikt over meningsinnholdet i spørreundersøkelsene, har vi gjort tematiske innholdsanalyser inspirert av Braun og Clarke (2006). I tillegg har vi analysert elevtekstene med fokus på innhold, tekststruktur og språklige konvensjoner.

Forventede funn og konklusjoner

Studien bygger på en hypotese om at økt motivasjon for skriving fører til økt kompetanse i skriving. Foreløpige analyser av spørreundersøkelsen til lærerne tyder på at utdanningen i liten grad har rustet dem til å bli skrivefaglære. Flere av lærerne anser seg ikke som skrivefaglære dersom de ikke underviser i språkfag. I elevundersøkelsen forventer vi å finne positive relasjoner mellom elevers motivasjon for skriving og deres skriveprestasjoner.

Relevans for forskingsfeltet

Det er et uttalt mål i norsk skole at opplæringa skal gi elevene motivasjon, lærelyst og tro på egen mestring (LK20). Samtidig viser elevundersøkelser de senere årene at motivasjon for læring er synkende utover i grunnskolen, og at elevenes motivasjon er lavest på 10. trinn. Våren 2024 skal regjeringen legge fram en stortingsmelding om 5.-10. trinn (Regjeringen.no, u.å.). Hovedmålet for meldingen er å utforske og beskrive hvordan skolen i større grad kan ivareta og fremme elevers motivasjon, mestring, læring og utvikling. I skolen er skriving et viktig verktøy for læring, identitetsutvikling og kommunikasjon med andre (Graham \& Harris, 2018). Samtidig er det flere elever som strever med skriving, og som opplever skriving som komplekst, krevende og kjedelig. I Norge finnes det lite forskning på sammenhenger mellom skriving og motivasjon. Vår studie er et bidrag til økt kunnskap om hvordan lærere kan bidra til å øke elevers motivasjon for skriving i ulike fag og sammenhenger på ungdomsskolen.

PAPER 3: Skriveferdigheter og motivasjon blant elever på yrkesfaglige og studieforbereidende utdanningsprogram i videregående skole

Skar, Gustaf B., Graham, S., Troia, G., Greiner, R. E. R., Kvistad, Anne H., Johansen, M. B.

I denne studien har vi undersøkt skriveferdigheter og motivasjon for skriving hos elever på yrkesfaglige og studieforbereidende utdanningsprogram. Det har vist seg at yrkesfaglærere i Norge fokuserer lite på skriveopplæring (Hellne-Halvorsen, 2018). Samtidig trekker yrkesfaglærere frem manglende lese- og skriveferdigheter som et hinder for elevenes faglige utvikling. Dette er brukt som en av forklaringene på frafall fra yrkesfag (Blixen \& Hellne-Halvorsen, 2022). Noen studier (for eksempel Hegna et al., 2012) tyder på at studenter på yrkesfag er mindre motiverte til å delta i de mer teoretiske delene av opplæringa (f.eks. skriving i norskfaget). Vi har imidlertid lite kunnskap når det kommer til om manglende fokus på skriveopplæring og lav motivasjon for teoretisk undervisning viser seg i forskjell i skriveferdigheter og motivasjon for skriving. Derfor ønsket vi å undersøke om det var mulig å avdekke forskjeller i skriveferdigheter og motivasjon for skriving mellom elever på yrkesfag og elever på studieforbereidende utdanningsprogram.

Deltakerne i studien var 369 elever på yrkesfag (50,1 \% gutter) og 422 elever på studieforbereidende (42,4 \% gutter). Gjennomsnittsalder var 17,5 år (SD = 1,1). Elevene svarte på en skriveoppgave oversatt fra Wechsler Individual Achievement Test 2 (WIAT-II; Johnson, 2011) og tok stilling til påstander knyttet til egen mestringstro for skriving (Bruning et al., 2013), tro på formbarhet av skriveferdighet (Limpo \& Alves, 2014) og forklaringsmodeller for skriving (Troia et al., 2013). Vi benyttet multilevel approach for å estimere regresjonsligninger.

Resultatene viste at yrkesfagelevne hadde signifikant lavere skår på tekstkvalitet og skrev betydelig kortere tekster enn elever på studieforbereidende, etter å ha kontrollert for klassetilhørighet, kjønn og motivasjon for skriving. Videre var det signifikante forskjeller mellom elever på yrkesfag og

studieforberedende når det gjaldt konvensjoner og selvregulering. På disse områdene indikerer funnene at yrkesfagselever har lavere mestringstro. Det var ingen forskjeller mellom elever på yrkesfag og studieforberedende når det gjaldt de resterende målene for motivasjon: Formbarhet, forklaringsmodeller for skriving og mestringstro for innholdsgenerering.

Det at yrkesfagselever viser lavere skriveferdigheter og indikerer at de føler at de har lavere mestringstro på enkelte områder, er problematisk med tanke på at skriving er en nøkkelferdighet for å mestre deltakelse i både utdanning, samfunns- og yrkesliv. I vår presentasjon vil vi diskutere resultatene og mulige veier for videre forskning.

Nøkkelord: skriveferdighet, motivasjon, yrkesfag, videregående skole

Referanser

Berge, K. L., Skar, G. B., Matre, S., Solheim, R., Evensen, L. S., Otnes, H., & Thygesen, R. (2019). Introducing teachers to new semiotic tools for writing instruction and writing assessment: Consequences for students' writing proficiency. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*, 26(1), 6–25. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2017.1330251>

Boscolo, P., & Gelati, C. (2019). Motivating writers (S. Graham, C. A. MacArthur, & M. Hebert, Red.; s. 51–79). The Guilford Press.

Bruning, R., Dempsey, M., Kauffman, D. F., McKim, C., & Zumbrunn, S. (2013). Examining dimensions of self-efficacy for writing. *Journal of Educational Psychology*, 105(1), 25–38. <https://doi.org/10.1037/a0029692>

Camacho, A., Alves, R. A., & Boscolo, P. (2021). Writing Motivation in School: A Systematic Review of Empirical Research in the Early Twenty-First Century. *Educational Psychology Review*, 33(1), 213–247. <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09530-4>

Graham, S. (2018). A Revised Writer(s)-Within-Community Model of Writing. *Educational Psychologist*, 53(4), 258–279. <https://doi.org/10.1080/00461520.2018.1481406>

Graham, S. (2023). Writer(s)-within-Community Model of Writing as a Lens for Studying the Teaching of Writing. I R. Horowitz (Red.), *The Routledge International Handbook of Research on Writing* (2. utg., s. 337–350). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429437991-27>

Graham, S., & Harris, K. R. (2018). Evidence-Based Practices in Writing. I S. Graham, C. A. MacArthur, & M. Hebert (Red.), *Best practices in writing instruction* (3. utg., s. 3–29). The Guilford Press.

Graham, S., Skar, G. B., & Falk, D. Y. (2021). Teaching writing in the primary grades in Norway: A national survey. *Reading and Writing*, 34(2), 529–563. <https://doi.org/10.1007/s11145-020-10080-y>

Graham, S., Wolbers, K., Dostal, H., & Holcomb, L. (2021). Does Teacher Self-Efficacy Predict Writing Practices of Teachers of Deaf and Hard of Hearing Students? *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 26(3), 438–450. <https://doi.org/10.1093/deafed/enab012>

Hidi, S. E., Magnifico, A. M., & Ann Renninger, K. (2023). Students Developing as Writers. I R. Horowitz (Red.), *The Routledge International Handbook of Research on Writing* (2. utg., s. 477–492). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429437991-40>

Hulleman, C. S., Durik, A. M., Schweigert, S. A., & Harackiewicz, J. M. (2008). Task values, achievement goals, and interest: An integrative analysis. *Journal of Educational Psychology*, 100(2), 398–416. <https://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.100.2.398>

Lavrijsen, J., Vansteenkiste, M., Boncquet, M., & Verschueren, K. (2021). Does motivation predict changes in academic achievement beyond intelligence and personality? A multitheoretical perspective. *Journal of Educational Psychology*. <https://dx.doi.org/10.1037/edu0000666>

Pajares, F. (2003). Self-efficacy beliefs, motivation, and achievement in writing: A review of the literature. *Reading & Writing Quarterly*, 19(2), 139–158. <https://doi.org/10.1080/10573560308222>

Rege, M., Hanselman, P., Solli, I. F., Dweck, C. S., Ludvigsen, S., Bettinger, E., Crosnoe, R., Muller, C., Walton, G., Duckworth, A., & Yeager, D. S. (2021). How can we inspire nations of learners? An investigation of growth mindset and challenge-seeking in two countries. *American Psychologist*, 76(5), 755–767. <http://dx.doi.org/10.1037/amp0000647>

Regjeringen.no. (u.å.).

<https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/grunnopplaring/innsiktsartikler/arbeidet-med-stortingsmelding-om-ungdomstid-og-5.-10.-trinn/id2923898/>

Rogers, P. M., Marine, J. M., Ives, S. T., Parsons, S. A., Horton, A., & Young, C. (2022). Validity evidence for a formative writing engagement assessment in elementary grades. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 29(2), 262–284. <https://doi.org/10.1080/0969594X.2022.2054942>

Skar, G. B. (2017). *The Norwegian National Sample-Based Writing Test 2016: Technical Report*. Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning.

Skar, G. B., Graham, S., & Huebner, A. R. (2023). Efficacy for writing self-regulation, attitude toward writing, and quality of second grade students' writing. *Frontiers in Psychology*, 14, 1265785. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1265785>

Skar, G. B., Lei, P.-W., Graham, S., Aasen, A. J., Johansen, M. B., & Kvistad, A. H. (2022). Handwriting fluency and the quality of primary grade students' writing. *Reading and Writing*, 35(2), 509–538. <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10185-y>

Skar, G. B., & Myhill, D. (2022). Utforskning av perspektiver på tidlig skriveutvikling. I K.-A. B. Næss & H. Hofslundsengen (Red.), *Skriveutvikling og skriveansker* (1. utg., s. 15–33). Cappelen Damm Akademisk.

Skar, G. B., \& Aasen, A. J. (2021). School writing in Norway: Fifteen years with writing as key competence. I J. V. Jeffery \& J. M. Parr (Red.), International Perspectives on Writing Curricula and Development. A Cross-Case Comparison (s. 192–216). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003051404-10>

Troia, G. A., Shankland, R. K., \& Wolbers, K. A. (2012). Motivation Research in Writing: Theoretical and Empirical Considerations. Reading \& Writing Quarterly, 28(1), 5–28. <https://doi.org/10.1080/10573569.2012.632729>

Onsdag

10.15-10.45

Rom: HL U-300

Kreativa textuniversum i yngre och äldre åldrar

Authors:

Björn Kindenberg

Anna-Maija Norberg

Co-authors:

Ann Ohlsson

Deni Beslagic

Lusia Maurer

Maria Ovendal

Janina Skeppström

Victoria Steen

Helena Åström

Presentationen beskriver erfarenheter från Skönlitterära textuniversum, ett pågående undervisningsutvecklande, litteraturdidaktiskt lärar- och forskarkollaborativt projekt med syfte att främja elevers läsning av skönlitteratur. I det förändrade och föränderliga fiktionens landskap ungdomar idag möter sker ofta omgestaltningar av skönlitterära ursprungsberättelsers innehåll i andra medieformer, såsom film, spel, TV-serier och digitala framställningsformer (Lundström \& Svensson, 2017). Idén med projektet är att tillvarata den didaktiska potentialen i att låta läsning ske inbäddat i ett sammanhang av kreativt och/eller digitalt gestaltande.

Den teoretiska grundvalen för projektet utgörs av teorier om transmedialt berättande och textuniversum men under projektet har också skett teorigenerering i form av didaktisk modellering (Wickman et al., 2018) av undervisning som rör skönlitteratur. Metodologiskt utgår projektet alltså från en designbaserad forskningsansats (Cobb et al., 2003), där lärares praktikerfarenheter underbyggs av teorier, men också mynnar ut i handlingsteorier. Detta sker genom en iterativ process av undervisningsplanering, - genomförande, datagenerering, analys och undervisningsrevidering.

I projektet deltar lärare i förskolan, vars elever omskapar barnbokslitteratur genom filmskapande, elever på mellanstadiet som omgestaltar berättelsen om Robin Hood i filmad dockteater samt elever på gymnasiet som arbetar med omskapande av litterära verk till brevform. Det material som genererats består i inspelade elevsamtal, lärares planeringsdokument och lektionsreflektioner samt elevernas fysiska och digitala omgestaltningar av skönlitterära berättelser. För att spåra förändringar i elevernas

tolkninger av det skönlitterära innehållet har projektet använt Langers (2017) teori om föreställningsvärldar och läsarpositioner som analysverktyg.

Under presentationen ges jämförande inblickar i den studerade undervisningen och resultat i form av förändringar i elevers tolkningar. Särskilt fokus i presentationen läggs vid moment som framstått som betydelsefulla i den omskapande processen, nämligen de moment där elever sinsemellan jämför tolkningar samt moment där elevernas omgestaltningar ställs i kontrast till den ursprungliga kärnberättelsens tolkningsmöjligheter.

Projektets perspektiv på läsning som en kreativ och gestaltande tolkningsprocess, i digitala såväl som analoga miljöer, gör projektet relevant för forskning kring läsning i en föränderlig värld.

Referenser

Cobb, P., Confrey, J., DiSessa, A., Lehrer, R., & Schauble, L. (2003). Design experiments in educational research. *Educational researcher*, 32(1), 9–13.

Langer, J.A. (2017). *Litterära föreställningsvärldar: litteraturundervisning och litterär förståelse*. (Andra upplagan). Daidalos.

Lundström, S., & Svensson, A. (2017). Ungdomars fiktionsvanor. *Forskning om undervisning och lärande*, 2(5), 30–51.

Wickman, P. O., Hamza, K., & Lundegård, I. (2018). Didaktik och didaktiska modeller för undervisning i naturvetenskapliga ämnen. *NorDiNa: Nordic Studies in Science Education*, 14(3), 239–249.

Onsdag

10.45-11.15

Rom: HL U-300

Et lokalt bærekraftsdilemma som utgangspunkt for skriving av nyhetsartikler på 7. trinn

Authors:

Maren Fredagsvik

Marthe Lønnum

Ragnhild Lyngved Staberg NTNU

marthe.lonnum@ntnu.no, ragnhild.i.staberg@ntnu.no, maren.fredagsvik@ntnu.no

Forskningsemne og teoretisk rammeverk

Vi lever i et raskt voksende informasjonssamfunn, der «fake news» og tekster skrevet av chatboter er en del av informasjonsstrømmen. Behovet for kompetanse i kritisk literacy er økende i takt med framveksten av det digitale tekstsamfunnet (Mills, 2015), og det blir viktig at elevene i skolen utvikler evnen til å vurdere informasjonen de møter på en kritisk måte. Samtidig viser studier at norske elever ikke er spesielt dyktige på å vurdere kilder (Frønes, 2017; Undrum & Veum, 2018; Weyergang & Frønes, 2020). En sentral del av kritisk literacy er at elever leser, er åpne for og forholder seg kritisk til ulike aktørers syn på en sak. I denne studien undersøker vi hvordan en gruppe lærere planlegger og gjennomfører tverrfaglig undervisning rettet mot at elevene skal skrive nyhetsartikler om et autentisk og lokalt bærekraftsdilemma: «Bør deler av byens skogsområde asfalteres for å lage rullerløype?». Undervisningsopplegget setter søkelyset på at elevene

skal utforske og belyse ulike perspektiver på en sak, som senere skal gjøre de i stand til å ta en velinformert beslutning i saken.

Metode/forskningsdesign

Studien er en case-studie der vi følger et team av 7. trinns lærere i deres planlegging og gjennomføring av et tverrfaglig undervisningsopplegg om et lokalt bærekraftsdilemma. En sentral del av opplegget handler om at elevene leser og forholder seg kritisk til ulike aktørers syn på saken. Innhenting av ulike perspektiver munnner ut i skriving av nyhetsartikler. Datagrunnlaget består av planleggingssamtaler mellom lærere, klasseromsobservasjoner og elevtekster, og analysen følger stegene til kvalitativ innholdsanalyse (Patton, 2002).

Studien er en del av et større forskningsprosjekt, CriThiSE (Critical Thinking in Sustainability Education). Lærerne planla undervisningen med hjelp av et planleggingsverktøy utviklet i CriThiSE. Verktøyet er basert på norsk læreplan samt sentrale kritiske teorier, som Faciones (1990) ferdigheter og disposisjoner og Abrami m.fl. (2015) sine kategorier for effektiv undervisning i kritisk tenkning: autentisitet, veiledning/mentorering og dialog.

Forventa konklusjoner/funn

Vi forventer at lærerne bruker planleggingsverktøyet aktivt og diskuterer hvordan de kan omsette teoretiske perspektiver til god undervisning i klasserommet. Vi tror at undervisninga vil hjelpe elevene med å sette seg inn i saken og se dilemmaet de blir presentert for, fra flere sider. I og med at elevene har fått tilbud om støttestrukturer, som tekster, kart, skriverammer og modelltekster, har vi tro på at elevene greier å skrive nyhetsartikler som belyser flere aktørers syn på saken, samtidig som vi ikke blir overrasket over om elevtekstene blir ganske like når det kommer til både form og innhold.

Relevans for forskningsfeltet

Tidligere forskning på kritisk literacy er gjort på eldre elever (Davies \& Barnett, 2015), og denne studien er et bidrag til hvordan lærere på mellomtrinnet kan samarbeide om å designe tverrfaglig undervisning for elever på mellomtrinnet.

Referanser

- Abrami, P. C., Bernard, R. M., Borokhovski, E., Waddington, D. I., Wade, C. A. \& Persson, T. (2015). Strategies for teaching students to think critically: a meta-analysis. *Review of educational research*, 85(2), 275–314. <https://www.jstor.org/stable/24434258>
- Davies, M. \& Barnett, R. (2015). Introduction. I M. Davies \& R. Barnett (red.), *The Palgrave handbook of critical thinking in higher education* (s. 1–25). Springer.
- Facione, P. (1990). *Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instruction (The Delphi Report)*. The California Academic Press.
- Frønes, T. 2017. *Å lese og navigere på nettet. En studie av elevers navigasjonsstrategier*. Thesis for Philosophiae doctor, University of Oslo 2017.
- Mills, K. A. (2015). *Literacy Theories for the Digital Age. Social, Critical, Multimodal, Spatial, Material and Sensory Lenses*. <https://doi.org/10.21832/9781783094639>
- Patton (2002). *Qualitative research \& evaluation methods* (3rd ed.). Sage.
- Undrum, L. V. M., \& Veum, A. (2018). Kritisk literacy i den digitale tekstkulturen. Unges selvrefleksjon over kommunikasjon i sosiale medier. I K. Kverndokken (Red.), *101 litteraturredaktiske grep - om å arbeide med skjønnlitteratur og sakprosa* (s. 132-151). Fagbokforlaget.
- Weyergang, C. \& Frønes, T. S. (2020). *Å lese kritisk: Elevers vurderinger av teksters troverdighet og pålitelighet. I: Like muligheter til god leseforståelse. 20 år med lesing i PISA*.

Onsdag

11.15-11.45

Rom: HL U-300

Stedsbasert lesing i gamma: Høytlesing av sørsamiske eventyr for elever på 7. trinn

Authors:

**Anne Kathrine Hundal, Nord universitet
Haakon Halberg**

haakon.halberg@nord.no, anne.k.hundal@nord.no

Rapporten fra PIRLS 2021 (Wagner et al., 2023) peker på en negativ utvikling i norske elevers leseprestasjoner og dessuten manglende leseglede. Tidligere studier av resultatene fra PIRLS har også tydeliggjort at det er store kjønnsforskjeller i lesing. Gutter som presterer lavt i lesing, skiller seg fra tilsvarende gruppe jenter ved at de ikke liker det de leser, og at de heller ikke synes at læreren gir dem interessante tekster å lese (Solheim og Gourvenec, 2017). Samtidig har studier vist at et bredt utvalg av elever kan vise stort engasjement i samtaler om skjønnlitterære tekster hvis de får delta i undersøkende litteraturundervisning (Steffensen og Gissel, 2021) og stedsbasert litteraturundervisning (Pjedsted, 2020). I vårt prosjekt utforsker vi hvordan stedsbasert lesing av sørsamisk litteratur kan foregå. Prosjektet er et samarbeid mellom Nord universitet og en universitetsskole der formålet er å utvikle nye undervisningsopplegg om samisk i norskfaget. Vi har prøvd ut et opplegg med masterstudenter i lærerutdanningen og 4 elevgrupper på 7. trinn. Studentene gjennomførte selve opplegget som en lesestund med et utvalg sørsamiske eventyr (Birkeland, 1986). Stedet for opplegget er ei tradisjonell sørsamisk gamme (derhvie-gåetie) som er satt opp på campus Levanger for bruk i undervisning om sørsamisk tradisjonskunnskap (Kolberg og Sem, 2022). Empirien vår består av 1) observasjonsnotater, 2) elevtekster, 3) studentenes refleksjonstekster og 4) notater fra muntlig evaluering av opplegget. Resultatene viser at guttene deltar mest aktivt i alle fire elevgrupper. Guttene ser ut til å bli kollektivt engasjerte. Blant jentene er det enkeltelever som er aktive, men som gruppe framstår de mer passive. I presentasjonen vil vi bl.a. diskutere om det var spørsmålstypen (åpne spørsmål), sjangeren (sørsamiske eventyr), konteksten («gamma som sted») eller andre faktorer som bidro til å skape en lesehendelse som appellerte bredt, men spesielt til guttene. Lesesituasjonen i vårt prosjekt representerer en markant forskjell fra de lesehendelsene elevene til vanlig deltar i. Prosjektet er derfor aktuelt i diskusjoner om engasjement i litteraturarbeid og viser noe av potensialet i å lese samisk litteratur i en autentisk kontekst.

Kilder

Birkeland, K. (1986). Staloer tror at månen er et bål: 25 sør-samiske eventyr. Cappelen.

Gissel, S. T., & Steffensen, T. (2021). Undersøg litteraturen! : engagerende undervisning i æstetiske tekster. Akademisk Forlag.

Kolberg, A., & Sem, L. (2022). Experiencing the magic? The Saami turf hut as a cradle of stories, myths, and learning: South Saami traditional knowledge in teacher education. *AlterNative: An International Journal of Indigenous Peoples*, 18(1), 147-154. <https://doi.org/10.1177/11771801221088733>

Pjedsted, P. D. M. (2020). Det er som om man er med i bogen: Når elever sanser litterære steder Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, Aarhus Universitet.

https://www.ucviden.dk/ws/portalfiles/portal/124426137/Ph.d._afhandling_Pernille_Damm_M_nsted_Pjedsted.pdf

Solheim, O. J., & Gourvennec, A. F. (2017). 10 Gutte- og jentelesere i topp og bunn. En utforsking av leserprofiler. I Gabrielsen, E. (Red.): Klar framgang: Leseferdighet på 4. og 5. trinn i et femtenårs perspektiv (s. 186–203). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215030258-2017-11>

Wagner, Å. K., Strand, O., Støle, H., Knudsen, K., Hovig, J., Huru, C. & Hadland, T.: PIRLS 2021 Norske tiåringers leseforståelse. Kortrapport. Lesesenteret. Universitetet i Stavanger. https://www.udir.no/contentassets/8528b7f40b9f47b086e781cfc49ae011/20230515_endelig_pirls_rapport_2021_nettsversjon-1.pdf

Onsdag

10.15-10.45

Rom: HL U-301

Att ”rita en bild till texten” Socialsemiotiska verktyg för analys av multimodala textkompositioner i årskurs F-3

Authors:

Charlotte Engblom	Uppsala Universitet
Oscar Björk	Luleå University of Technology
Sofia Hort	Mälardalens universitet
Maria Westman	Uppsala universitet

charlotte.engblom@edu.uu.se, oscar.bjork@ltu.se, sofia.hort@mdu.se

Skrivande i och utanför skolan utgör idag en mångfacetterad och multimodal praktik. Detta innebär att barn som ska lära sig skriva behöver kunna navigera, interagera och vara medskapare i multimodala textvärldar av olika slag. Mot bakgrund av att textskapande i tidiga skolår framför allt varit inriktat mot skrivande och läsande av verbaltext, ställer dagens multimodala textvärldar krav på ett breddat perspektiv på skolskrivande och en utökad förståelse för vad skrivutveckling kan innebära. Dessutom ställs krav på lärares metaspråkliga förmåga att tala om elevers hela textkompetenser. I denna studie är syftet att utforma och pröva ut textanalytiska verktyg för analys av F-3-elevers multimodala textskapande. Ett sådant analytiskt ramverk utgör grunden för ett metaspråk som kan användas av lärare i den didaktiska praktiken, och som därmed också bör utgöra ett innehåll i lärarutbildningen. Studiens frågeställningar är:

- Vilka socialsemiotiska textanalytiska verktyg kan bidra med ökad förståelse för F-3-elevers multimodala textskapande?

- Hur används och samspelar olika modaliteter i en beskrivande text skrivna av elever i årskurs 1? I studien riktas således särskilt fokus mot hur olika modaliteter samspelar i elevernas textkompositioner, utifrån en i grunden socialsemiotisk förståelse av språk och språkande (Archer, 2015; Kress & van Leeuwen, 2001; Unsworth, 2008). Detta innebär att val av språkliga resurser, så som användande av olika modaliteter, alltid förstås i relation till dess kontexter (Christie, 2012; Halliday, 2014). Språkanvändaren förstås vidare som både deltagare i och medskapare av den språkliga praktiken. I studien analyseras 100 textkompositioner skrivna av elever i årskurs 1. Texterna utgör beskrivningar av vad eleverna tycker om att göra på rasten och inkluderar både skrift och bild. Det preliminära resultatet pekar på att texternas modaliteter uttrycker ideationella, relationella och textuella metafunktioner på olika sätt. Detta skapar

varierede intermodala relationer inom textkompositionerna (exv. utvecklande, motsägande, fördjupande, konkretiserande, utsmyckande), vilket diskuteras som exempel på intern multimodal dialogism (Bakhtin, 1981). Det textanalytiska ramverket öppnar upp för en bredare förståelse för och ett sätt att tala om elevers breda textkompetenser, exempelvis i termer av intermodala relationer, vilket utgör ett viktigt didaktiskt bidrag.

Referenser

Archer, A. (red.). 2015. *Multimodality in writing: the state of the art in theory, methodology and pedagogy*. Leiden: Brill Academic Pub.

Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination: four essays*. Austin: Univ. of Texas P.

Christie, F. (2012). *Language Education Throughout the School Years: a functional perspective* (Language Learning Monograph Series). Chichester, West Sussex: Malden.

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *An introduction to functional grammar*. [4. Uppl.] London: Arnold.

Kress, G. & van Leeuwen, T. 2001. *Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication*. London: Arnold.

Onsdag

10.45-11.15

Rom: HL U-301

"Det bedste er at skrive sammen med andre". Børns skriveoplevelser i forfatterskoler i fritiden – og hvorfor skolen bør interessere sig for dem.

Author:

Stine Heger, Aarhus University

stine.heger@edu.au.dk

I skolens praksis ses en stigende interesse for skrivelyst. Det kommer bl.a. til udtryk i læremiddeludgivelser, der handler om, hvordan man som lærer kan skabe skrivelyst i undervisningen (fx Rise & Michaelsen 2023). I skriveforskning er det anerkendt, at aspekter som glæde, engagement, motivation og interesse er afgørende for udviklingen af skrivekompetencer (Clark & Terravainen 2017, Cremin & Myhill 2012, Krogh 2012); men viden om, hvilken skriveundervisning eller skrivepraksis, der kan understøtte disse aspekter, er til gengæld begrænset (Young & Ferguson 2021, Camacho, Alves & Boscolo 2020, Nolen 2007). Forskningsmæssigt er termen 'skrivelyst' teoretisk vanskelig, og samtidig er der en bemærkelsesværdig mangel på viden om, hvad børn selv oplever, at skrivelyst kan være for dem (Heger 2020, Healey 2019, Healey & Merga 2017). Dette paper er motiveret af ovenstående forhold og viser resultater fra en empirisk undersøgelse af skrivende børns konkrete skriveoplevelser i forfatterskoler for børn i Danmark. I en forfatterskole går børn til skrivning i fritiden og får undervisning af en professionel skønlitterær forfatter, som bl.a. lærer børnene om skriveproces, om at opbygge plot og karakterer og om at bruge sproget kreativt. Undersøgelsen bygger på en antagelse om, at erfaringer fra forfatterskoler, hvor nogle børn kommer frivilligt, kan bruges til at forstå og skabe lyst til skrivning for flere børn i skolen (Skyggebjerg 2016). Teoretisk er undersøgelsen forankret i et retorisk blik på skrivepraksis og skriveundervisning (Fleming 2016, Kock 2013, Matthisen 2013) samt i barndoms- og børnelitteraturstudier og tilgange herfra til undersøgelse af børns oplevelser og perspektiver (Spyrou 2018, Gubar 2013). Den empiriske metode er kvalitativ og eksplorativ. Et længerevarende etnografisk feltarbejde er udført i tre forfatterskoler, hvor jeg har observeret undervisningen, deltaget i skrivning og skriveoplevelser og haft

løbende samtaler med de deltagende barn (Bundgaard et al. 2018, Spradley 2016, 1979). Det konkrete etnografiske materiale består av lydoptagelser og utførlige etnografiske feltnoter (Bundgaard & Dalsgård 2023, Emerson, Fretz & Shaw 2011). Analyser av materialet er foretaget via episodiske læsninger (Hoek 2014) og en antropologisk tilgang til anvendelse og konstruksjon av teori (Cerwonka & Malkki 2007). På bakgrunn av konkrete eksempler fra feltarbeidet og det etnografiske materialet vil jeg vise, hvordan en dypere forståelse for barnenes skriveopplevelser i forfatterskolene kan være relevant som inspirasjon for skriveundervisning i skolesammenheng. Et sentralt resultat av denne empiriske undersøgelse er, at selve fællesskabet, som de deltagende barn oplever om skrivning, har stor betydning for deres glede ved og lyst til at skrive. Paperet leverer på denne bakgrunn en empirisk basert og teoretisk reflekteret karakteristik av et skrivefællesskab, som har potensiale til å inspirere og understøtte gode skriveopplevelser også i skolesammenheng.

Onsdag

11.15-11.45

Rom: HL U-301

Språksamtaler og skriftutforskning med sjuåringer

Authors:

Mari Nygård

Randi Solheim **NTNU**

randi.solheim@ntnu.no, mari.nygard@ntnu.no

Denne studien springer ut av forskningsprosjektet Funksjonell skriving i de første skoleårene (FUS), en stor mixed-methods intervensjonsstudie med mål om å bedre elevenes skriveferdigheter gjennom første og andre trinn. Kvantitative analyser av data fra prosjektet viste ingen gruppeeffekt av intervensjonen (Skar mfl., 2023). Dette gjør det ekstra interessant å gå tettere på enkeltelevers kompetanser og potensial.

Temaet for studien er språk- og skrivekompetanse hos ti enkeltelever fra 2. trinn på en av FUS' prosjektskoler. Vi har rike data fra elevene, samlet gjennom hele intervensjonen, noe som både gir bakgrunnskunnskap om skrivekompetansen deres og kontekstkunnskap om undervisninga. Mer konkret undersøker vi elevenes språkkompetanse, slik den kommer til uttrykk gjennom tilrettelagte samtaler med utgangspunkt i tekster de nylig har skrevet. Samtalene blir ledet av en voksen som stimulerer til utprøving av skriftspråket ved å fokusere eksplisitt på variasjonsmuligheter og effekter. Målet er å undersøke hvilke språklige kompetanser elevene innehar, og hvordan de gjennom samtalesekvensene kan bli bevisst disse og stimuleres til videre utforskning. Vi reiser følgende problemstilling: Hvordan kommer et utvalg førstetrinnselevers språkkompetanse til uttrykk gjennom utforskende samtaler om språket i egne tekster?

I analysene legger vi vekt på hvordan kunnskap om og bruk av ulike språklige strukturer kommer til uttrykk gjennom samtalene. Vi relaterer også dataene til ulike nivåer av språklig og metaspråklig bevissthet (jf. f.eks. Chen & Myhill, 2016). Vi legger til grunn at språklig kompetanse må forstås som sammensatt. En studie av et større utvalg tekster fra FUS-prosjektet viser eksempelvis at de unge skriverens grammatiske kompetanse består av flere delkompetanser: repertoar, kompleksitet, variasjon og retoriske valg (Nygård & Hundal, under vurdering). I motsetning til tradisjonelle tilnærminger, ser vi ikke på (skrift)språklig utvikling som lineær, der evnen til å ta språklige valg følger etter utviklingen av språklig repertoar. Snarere

legger vi til grunn at bevissthet om formål og retoriske språkvalg gjør seg gjeldende tidlig. Dette kan både motivere til skriving og hjelpe elever til å se seg selv som skrivere (jf. Solheim \& Falk, 2021).

Foreløpige funn, koblet til tilgrensende delprosjekter, viser at elevene viser bevissthet om språkstrukturelle fenomener som tematisering og utbygging av fraser. De utforsker og oppdager også retoriske effekter som utløses av ulike språkvalg. Tett samspill med en lærer som stiller målrettede utforskingsspørsmål, ser ut til å være en utløsende faktor. Den bevisstgjøringa og de oppdagelsene som skjer i språksamtalene, gir med andre ord innsikter som kan danne grunnlag både for videre språklig utforsking og utvikling av skrivekompetanse. Slik kan studien bidra både med metodologisk, teoretisk og didaktisk innsikt om feltet tidlig skriving og språkbevissthet.

Litteratur

Chen, H. \& Myhill, D. (2016). Children talking about writing: Investigating metalinguistic understanding. *Linguistics and Education*. Vol. 35 (p. 100-108). <https://doi.org/10.1016/j.linged.2016.07.004>.

Nygård, M. \& Hundal, A.K. (in progr.) Syntactic competence in early writing. NTNU \& Nord University.

Skar, G. B., Graham, S., Huebner, A., Kvistad, A. H., Johansen, M. B., \& Aasen, A. J. (2023). A longitudinal intervention study of the effects of increasing amount of meaningful writing across grades 1 and 2. *Reading and Writing*. <https://doi.org/10.1007/s11145-023-10460-0>

Silverstein, M. (1985). Language and the culture of gender. At the intersection of structure, usage and ideology. I E. Mertz \& R. Parmentier (red.), *Semiotic Mediation* (p. 219–59). New York: Academic.

Solheim, R. \& Falk, D. Y. (2021). Skrivarutvikling og skrivekompetanse. Funksjonelle og formålsretta perspektiv på den første skriveopplæringa. [Writer development and writing competence. Functional and purpose-oriented perspectives on early writing]. In Jølle, L., Larsen, A. S. \& Aa, L. I. (eds.). *Morsmålsfaget som fag og forskningsfelt i Norden*. Universitetsforlaget

Onsdag

11.45-12.15

Rom: HL U-301

Spontan interaksjon under individuell skriving på 1. trinn

Authors:

Iris Hansson Myran

Marit Riis-Johansen **NTNU**

iris.h.myran@ntnu.no, marit.riis-johansen@ntnu.no

I denne studien undersøker vi hva som skjer når førsteklasinger under skriving av individuelle tekster får mulighet til spontan samhandling med andre elever. Vi forstår skriving som både det å mestre tekniske ferdigheter, å komponere tekster, og å kommunisere med andre gjennom tekst. Studien er forankra i sosiokulturell skriveteori som vektlegger at skriving innebærer å delta i skrivefellesskap, der enkeltpersoners kunnskap og ferdigheter kan være ressurser også for de andre deltakerne (Graham, 2018; Myhill & Chen, 2020). Datamaterialet består av feltnotater og videooptak fra 27 skriveøkter fra to forskjellige klasserom.

Gjennom analysearbeidet fant vi at elevenes samhandling eller spontane interaksjon kan deles inn i følgende fem kategorier: kopiering, uoppfordrede råd, hjelpelærer, likeverdig interaksjon og avviste initiativer. Disse interaksjonsmønstrene ga ulike muligheter og begrensninger for elevenes skriveøving og -utvikling. Ett overordnet funn er at elevene var i stand til å hjelpe og støtte hverandre i skrivinga. Gjennom samhandling oppsto det samtaler der elevene tok i bruk sitt metaspråk om skriving, og der de utviklet tekstene, både med tanke på innhold og form. Samtidig så vi også at spontan samhandling og uønsket skrive støtte kunne gjøre elevene sårbare. Uoppfordrede råd kunne være irrelevante og i liten grad være tilpasset de unge skrivernes behov. Kopiering kunne gjøre at elevene ikke tok i bruk egen kunnskap, men var imidlertid også en måte å komme i gang med skriving på og det bidro til deltagelse i skrivefellesskapet. Videre fant vi at elevene ofte tok i bruk samme strategier som læreren gjør, for eksempel å skrive ned ord som medelever kan kopiere til sin egen tekst.

Denne studien kan bidra til å rette søkelyset mot hva spontan interaksjon under skriving kan bety for elevenes utvikling og identitet som skrivere. Studien viser at elevene interesserte seg for hverandres tekster og lurte på hva de andre skrev. Slik fungerte de ofte som inspiratorer, publikum og lesere for hverandre. Funnene understreker betydningen av å jobbe med klassen som et skrivefellesskap der elever kan støtte seg på hverandre og der skrivinga kan være en aktivitet som bidrar til å bygge fellesskap. Det er behov for videre forskning som undersøker om kategoriene for interaksjon er gyldige i andre skoleskrivingskontekster.

Graham, S. (2018). A Revised Writer(s)-Within-Community Model of Writing, *Educational Psychologist*, 53(4): 258–279. <https://doi.org/10.1080/00461520.2018.1481406>

Myhill, D. & Chen, H. (2020). Developing writers in primary and secondary school years. In Chen, H., Myhill, D. & Lewis, H. (Eds.), *Developing writers across the primary and secondary school years: Growing into writing*. Routledge.

Riis-Johansen, M. O., & Myran, I. H. (2023). Patterns in naturally occurring interactions in early writing instruction. *Journal of Early Childhood Literacy*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/14687984231213475>

Onsdag

13.15-13.45

Rom: AR G-001

Quality in L1 instruction. A systematic literature review

Authors:

Aslaug Fodstad Gourvenec	University of Stavanger
Erin McTigue	University of Stavanger
Michael Tengberg	Karlstad University

aslaug.f.gourvenec@uis.no

What is quality? The concept of instructional quality is at the core of educational research, being it through explicit investigation of what instructional practices enhance students' learning outcome; theoretical discussions about the concept; or through implicit notions of what instructional quality is and what society wants to achieve through education. In fact, much effort has been made to identify high-quality instruction, instructional excellence, best practices, or effective teaching practices across subjects (e.g. Hattie, 2009; Kyriakides et al., 2013; Seidel & Shavelson, 2007). Attempts to characterize high-quality instruction have also been made within the international L1 (Language arts) field Grossmann et al. 2013, 2015). However, internationally there exists no systematic overview of high-quality teaching targeting the entire L1 subject in secondary school, nor even of how quality is conceptualized within this research field. Instead, questions of quality are often fractured into many sub-fields. To support dialogue between the L1-related research sub-fields and between research and the L1 teachers responsible for this complex subject, the purpose of this study is to synthesize the current research base in secondary L1 education to determine how instructional quality is defined in the literature and what kind of measurement strategies are used.

To identify relevant research publications, we established the search terms: we began with four main categories of terms (quality, instruction, L1, secondary school), and identified related concepts and synonyms for these terms. Second, we created search strings using a combination of the identifiers. To test out our coding frame and dimensions of fit from the corpus of identified studies, we (three researchers) initially conducted a pilot study resulting in 203 studies, in which we coded at the full text level on a large number of characteristics. Based on the results, and considering the accuracy of results, we revised the combination of search terms. Third, literature searches were performed in the international databases ERIC and Scopus, where we limited our searches to peer reviewed research journal articles published in English in the period between January 2000 and June 2023. The identified records were exported to the EPPI reviewer 6 web-based software program, where 912 unique publications were screened at title and abstract level, resulting in 179 included for screening at full-text level.

Preliminary results show that the concept of quality is rarely explicitly stated. However, concepts of quality are implicitly communicated through the measures applied. Most studies rely on concepts and measures of quality of instruction tied to particular L1 sub-disciplines or skills (e.g. literature, argumentation, assessment, reading- or writing strategies). In the manner of gestalt psychology, although insight into these individual fields is important for high-quality L1 instruction, it must be acknowledged that the knowledge structure of the L1 subject – as a whole – is integrative in ways that individual components are not, as the gestalt has specific properties not possessed by the parts. Such integrative knowledge is crucial for well-targeted decisions regarding future teacher professional development (TPD), teacher education and policy.

References

- Grossman, P., Cohen, J., & Brown, L. (2015). Understanding Instructional Quality in English Language Arts: Variations in PLATO Scores by Content and Context. In T. J. Kane, K. A. Kerr, & R. C. Pianta (Eds.), *Designing Teacher Evaluation Systems* (1. utg., s. 303–331). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781119210856.ch10>
- Grossman, P., Loeb, S., Cohen, J., & Wyckoff, J. (2013). Measure for Measure: The Relationship between Measures of Instructional Practice in Middle School English Language Arts and Teachers' Value-Added Scores. *American Journal of Education*, 119(3), 445–470. <https://doi.org/10.1086/669901>

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Kyriakides, L., Christoforou, C., \& Charalambous, C. Y. (2013). What matters for student learning outcomes: A meta-analysis of studies exploring factors of effective teaching. *Teaching and Teacher Education*, 36, 143–152. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.07.010>

Seidel, T., \& Shavelson, R. J. (2007). Teaching Effectiveness Research in the Past Decade: The Role of Theory and Research Design in Disentangling Meta-Analysis Results. *Review of Educational Research*, 77(4), 454–499. <https://doi.org/10.3102/0034654307310317>

Onsdag

13.45-14.15

Rom: AR G-001

Når sidemållæreren er ein robot! Ei utforsking i kva grad digitale omsetjingsverktøy kan vere digitale læringsartefaktar

Authors:

Petter Bjellås

petter.bjellas@usn.no

Co-author:

Audhild Norendal

Universitetet i Sørøst-Noreg

Når sidemållæreren er ein robot! Ei utforsking i kva grad digitale omsetjingsverktøy kan vere digitale læringsartefaktar

Forfattarar

Audhild Norendal og Petter Bjellås. Begge er førstelektorar i norsk ved lærarutdanninga ved Universitetet i Sørøst-Noreg.

Forskingsemne

Forskingsemnet er didaktisk bruk av digitale verktøy. Apertium er eit omsetjingsprogram som ligg ope på nettet, og det er laga for omsetjing mellom nærliggande språk. Tidlege reaksjonar frå norsk lærarar var at Apertium hjelpte elevar til å fuske ved sidemålsoppgåver. Prosjektet vårt har difor vore å undersøke korleis sidemålsdidaktikken kan utviklast og utvidast ved bruk av omsetjingsprogramvare, og i kva grad Apertium ikkje berre er eit verktøy, men òg ein digital læringsartefakt.

Teori

Prosjektet byggjer på teoriar om bruk av digital omsetjing som språkverktøy, og spesifikt om Apertium-programmet (Armentano-Oller et al., 2005; Trosterud & Antonsen, 2020), og om digital omsetjing som ein didaktisk ressurs på ulike utdanningsnivå (Urlaub & Dessein, 2022; Askeland, 2021; Fredholm, 2019). Vårt særlege bidrag har vore å undersøke korleis artefakt- omgrepet kan bidra til å utvikle kunnskapen på feltet, ved å sjå digital omsetjingsressurs i kontrast til 'verktøy' og i samanheng med 'affordans' (Aagaard & Lund, 2020; Munthe et al., 2023).

Metode og forskingsdesign

Informantane var fyrsteårsstudentar på GLU 1-7 og 5-10. Studentgruppa talde 39 studentar, og ni av dei deltok i kvalitative, semistrukturerte intervju. Med open intervjugaid ynskte me å kunne fange opp ulike erfaringar og refleksjonar, og med gruppeintervju ville me opne for sosial interaksjon for at informantane skulle kunne utvikle innspela sine og ved det gi oss rikare og djupare innsikt enn om informantane hadde svart kvar for seg (Brandt, 1996; Rabiee, 2004).

Før intervjuja gjennomførde me eit undervisningsopplegg der eitt av måla var å utvikle nynorskerfdigheitene til studentane. Parallelt fekk studentane undervisning i grammatikkteori og -didaktikk. Deretter leverte studentane fyrsteutkastet til eit arbeidskrav der målforma var nynorsk, og på dette fekk dei undervegs vurdering bl.a. på nynorskkompetansen.

Studentane blei ved oppstart av prosjektet informert om at undervisningsopplegget hadde som mål både å undersøke om det bidrog til at dei utvikla nynorskkompetansen sin, og å setje dei i stand til å reflektere over læringseffekten av bruk av Apertium. Med konvensjonell innhaldsanalyse (Hsieh & Shannon, 2005) braut me dette opp i tre meir konkrete spørsmål basert på førehandsbestemt koding.

Funn og konklusjonar

Eit sentralt funn er at digitalt omsetjingsprogram som Apertium ikkje kan stå aleine som undervisningsressurs, og difor ikkje kan reknast som ein læringsartefakt. Det må vere del av eit større undervisningsopplegg – dette gjeld særleg om studentane har låg kompetanse i målspråket. Andre funn er at tradisjonelle undervisningsformer, som grammatikkundervisning og undervegs vurdering av tekst, framleis har stor læringseffekt.

Relevans for forskingsfeltet

Prosjektet vårt er relevant ved at det granskar utviklinga av automatisering av tradisjonelle arbeidsoppgåver i skulen. Erfaringane er at elevar tok i bruk Apertium før lærarane blei kjent med programmet, og lærarane oppfatta dette som fusk. Dette mønsteret gjentok seg med KI- skrivning (ChatGPT). Med prosjektet vårt vil me bidra til å modernisere skrivedidaktikken, og særleg sidemålsdidaktikken, og vise korleis omsetjingsprogram kan nyttast didaktisk.

Kjelder som det er referert til i abstraktet:

Armentano-Oller, C., Corbí-Bellot, A.M., Forcada, M.L., Ginestí-Rosell, M., Bonev, B., Ortiz- Rojas, S., Pérez-Ortiz, J.A., Ramírez-Sánchez, G. & Sánchez-Martínez, F. (2005). *An Open-Source Shallow-Transfer Machine Translation Toolbox: Consequences of Its Release and Availability*. In *Workshop on open-source machine translation*, 23–30, Phuket, Thailand.

Askeland, N. (2021). *Å utvikle menneskehandta på toppen. Apertium som læringsressurs i norskfaget i lærarutdanninga*. Nynorsksenteret: <https://nynorsksenteret.no/uploads/images/Artikkel-Askeland-jan2021.pdf>

Brandt, B. (1996). Gruppeintervju: Perspektiv, relasjonar og kontekst. I H. Holter & R. Kalleberg (Red.), *Kvalitative metoder i samfunnsforskning* (s. 145–165). Universitetsforlaget.

Fredholm, K. (2019). *Effects of Google Translate on lexical diversity: Vocabulary development among learners of Spanish as a foreign language*. *Revista Nebrija de Lingüística Aplicada a La Enseñanza de Lenguas*, 13(26), 98–117. <https://doi.org/10.26378/rnlael1326300>

Hsieh, H.-F. & Shannon, S.E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>.

Munthe, E., Erstad, O., Njå, M. B., Forsström, S., Gilje, Ø., Amdam, S., Moltudal, S. & Hagen, S. B. (2022). *Digitalisering i grunnopplæring: kunnskap, trender og framtidig kunnskapsbehov*. Kunnskapscenter for utdanning. https://www.uis.no/sites/default/files/2022-12/13767200%20Rapport%20GrunDig_0.pdf

Rabiee, F. (2004). Focus-group interview and data analysis. *Proceedings of the Nutrition Society*, 63(04), 655–660. <https://doi.org/10.1079/PNS2004399>

Trosterud, T. & Antonsen, L. (2020). Hva er viktig for forståelse? Om maskinoversetting fra nordsamisk. I K. Hagen, A. Hjelde, K. Stjernholm & Ø.A. Vangsnes (Red.), *Bauta: Janne Bondi Johannessen in memoriam*, *Oslo Studies in Language* 11(2): 489–501.

Urlaub, P. & Dessein, E. (2022). Machine translation and foreign language education. *Front. Artif. Intell.* <https://doi.org/10.3389/frai.2022.936111>

Aagaard, T. & Lund, A. (2020). *Digital Agency in Higher Education. Transforming Teaching and Learning*. Routledge.

Onsdag

14.15-14.45

Rom: AR G-001

Elevtekster som empirisk materiale i studenters analyser. En kartlegging av norskfaglige og norskdidaktiske masteroppgaver fra 2006 til 2022.

Authors:

Anne Kristine Øgreid

Kristin Torjesen Marti OsloMet

kritoma@oslomet.no, annekr@oslomet.no

Dette innlegget presenterer en kartlegging av hvordan masterstudenter i lærerutdanningene for ulike trinn og skoleslag med fordypning i norsk eller norskdidaktikk bruker elevtekster som empirisk materiale i masteroppgavene sine. Ved hjelp av metoden systematisk kartleggingsoversikt ("scoping review", Arksey & O'Malley, 2005) analyserer vi 194 masteroppgaver fra perioden 2006 til 2022 fra 13 ulike lærerutdanningsinstitusjoner.

Masteroppgaven i lærerutdanningene skal være profesjonsrettet, praksisorientert og relevant for arbeidet i skolen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Et av områdene som har fått økt oppmerksomhet de siste tiårene, er elevenes skriving, der norskfaget står i en særstilling i arbeidet med å utvikle elevenes generelle skriveferdighet. Vi vet en del om hvilke områder som har vært i fokus i forskning på elevers skriving siden

1980-tallet og hvilke analytiske innganger som er anvendt i studier av elevtekster (Berge et al., 2005; Bremholm et al., 2022; Harstad \& Aa, 2023; Smidt, 2010). Det finnes imidlertid lite systematisk kunnskap om hvordan masterstudenter bruker elevtekster som empirisk materiale i sine masteroppgaver.

Resultatene viser at et flertall av masterstudentene samler inn elevtekster selv, ofte i tillegg til annet datamateriale, og at tekstene inngår i kvalitative småskalastudier som er nært knyttet til undervisningssituasjoner. Det er stor variasjon i typer elevtekster som studeres, men et fåtall av studentene studerer tekster i et multimodalitets- eller flerspråklighetsperspektiv.

I dette innlegget vil vi først presentere resultat fra kartleggingsstudien. Deretter vil vi løfte fram og diskutere noen metodiske utfordringer ved denne typen kartlegging av masteroppgaver. Disse utfordringene kan særlig knyttes til at studentene må forstås som underveisskrivere, der for eksempel studentenes sjangerforståelse og bruk av tekstanalytisk og metodisk rammeverk ser ut til å være uklart. Til slutt vil vi diskutere noen implikasjoner for rammer rundt og veiledning av masteroppgaver i lærerutdanningene.

fLitteratur

Arksey, H., \& O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International journal of social research methodology*, 8(1), 19-32.

Berge, K. L., Evensen, L. S., Hertzberg, F. \& Vagle, W. (Red.), (2005). *Ungdommers skrivekompetanse: Norskeksamen som tekst*. Bind 2. Universitetsforlaget.

Bremholm, J., Kabel, K., Liberg, C. \& Skar, G. B. (2022). A review of Scandinavian writing research between 2010 and 2020. *Writing and Pedagogy*, 13(1-3), 7-49. <https://doi.org/10.1558/wap.21637>

Harstad, O. \& Aa, L. I. (2023a). *Elevtekstanalyser : nye tilnærminger*. Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet (2017). *Lærerutdanning 2025 – Nasjonal strategi for kvalitet og samarbeid i lærerutdanningene*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nasjonal-strategi-for-larerutdanningene/id2555622/>

Smidt, J. (2010). Skrivekulturer og skrivesituasjoner i bevegelse – fra beskrivelse til utvikling. I J. Smidt (Red.), *Skriving i alle fag – innsyn og utspill* (s. 11-35). Tapir Akademisk Forlag.

Onsdag

13.15-13.45

Rom: AR V-101

Assessing writing interest and self-beliefs: Does the type of pictorial support affect first and third graders' responses?

Authors:

Aline Alves-Wold

aline.alves-wold@uis.no

Bente Rigmor Walgermo

Njål Foldnes

Universitetet i Stavanger

An array of pictorial supports (e.g., emojis, geometrical figures, animals) is often used in studies assessing young students' writing motivation with Likert scales. However, although these images may influence the students' responses, sufficient rationales for these choices are often absent from the studies. To the best of our knowledge, the present study is the first to investigate two different types of pictorial support (circles vs. faces) in Likert scales assessing first and third graders' writing interest, self-concept, and self-efficacy. The samples consist of 2197 first graders (mean age 6.8 years) and 1740 third graders (mean age 8.4 years). Results show statistically significant differences among the scales indicating that when face-scales are used, first-graders skip motivation items and avoid maximum values more often, and students in both grades avoid the minimum values of the scale more often. Gender differences are also found indicating that when face-scales are used, boys avoid the maximum values more often, and girls avoid the minimum values more often. Differences in the students' skipping behavior and endorsement of maximum and minimum values also seem to be related to the type of motivational construct investigated. These findings suggest that the use of circle-scales compared to face-scales seem more appropriate for both genders, especially for first graders, who seem to be more sensitive to face expressions in scales measuring their writing interest and self-beliefs.

Onsdag

13.45-14.15

Rom: AR V-101

Hva kjennetegner tilbakemeldinger fra lærer som skal inspirere elever i grunnskolen til å utvikle allerede påbegynte tekster innenfor kreativ skriving? - En undersøkende kunnskapsoversikt (scoping review).

Author:

Margunn Mossige

margunn.mossige@uis.no

Co-authors:

Aline Alves-Wold

Bente Walgermo

Per Henning Uppstad

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger

Til tross for en lang historie med kreativ skriving, har vi ikke en klar definisjon av hva som menes med denne praksisen, og av dette skapes det flere dilemma. På den ene siden skapes et rom for den som skriver til å skrive fritt og å uttrykke, på den andre siden utfordres læreren når han skal støtte denne friheten uten å falle tilbake til praksis utviklet i mer formelle skrivesituasjoner. I denne

forskningsoversikten vil vi beskrive typiske trekk ved tilbakemeldinger når elever skriver kreativt i en skolesammenheng.

Blant ulike forsøk på å definere kreativ skiving, bruker vi her Göçens (2019): Kreativ skiving er å skrive om følelser, tanker og inntrykk fra omverdenen ved å bruke fantasi på en original, fri og autentisk måte. Den positive effekten av formative tilbakemeldinger er ikke lenger omdiskutert (Lipnevich \& Panadero, 2021), men spørsmålet blir da om dette også gjelder for kreativ skiving, og i tilfelle ja, hvordan disse tilbakemeldingene ser ut og gis.

Kunnskapsoversikten vil følge PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA-ScR) (Tricco m.fl., 2018). Det gjøres greie for søkestrategi, søkeresultater, utvalgsstrategi med kriterier, fulltekstlesing, å etablere kodingskategorier, koding, bearbeiding av data og presentasjon.

Vi forventer å finne en større variasjon i definisjoner/forståelser av hva kreativ skiving er og at tilbakemelding gitt av læreren avhenger av denne forståelsen.

Det vil ha stor verdi både for forskningsfeltet og praksis å innhente mer kunnskap om tilbakemeldingspraksiser på kreativ skiving, da området er uklart definert og det finnes få eller ingen oversikter fra før.

Referanser

Göçen, G. (2019). The effect of creative writing activities on elementary school students' creative writing achievement, writing attitude and motivation. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, 15(3), 1032–1044. <https://doi.org/10.17263/jlls.631547>

Lipnevich, A. A., \& Panadero, E. (2021). A Review of Feedback Models and Theories: Descriptions, Definitions, and Conclusions. *Frontiers in Education*, 6, 720195. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.720195>

Tricco AC, Lillie E, Zarin W, O'Brien KK, Colquhoun H, Levac D, et al. (2018) PRISMA Extension for Scoping Reviews (PRISMA ScR): Checklist and Explanation. *Ann Intern Med*. 2018;169:467–473. doi: 10.7326/M18-0850.

Onsdag

13.15-13.45

Rom: AR Ø-120

LÄSNING PÅ ENGELSKA I EN FÖRÄNDERLIG TID

Authors:

Anette Svensson

Cajsa Grenner

Linda Hamberg

Malmö universitet
Staffanstorps kommun

cajsa.grenner@mau.se, anette.svensson@mau.se

Barn och ungdomars minskade läsintresse får stort och frekvent utrymme i massmedia idag. Det har även varnats för att det minskade läsintresset kan leda till en minskad läsförmåga, speciellt för pojkar som läser i mindre omfattning än flickor (SOU 2012:65). Samtidigt visar rapporter att barn och ungdomar är masskonsumenter av olika sorters texter (Statens medieråd, 2021). Framförallt lägger ungdomar en stor del av sin fritid på berättelser i film, tv-serier och datorspel (Lundström \& Svensson, 2017). I projektet

ligger fokus på medieöverskridande och på kreativt åter- och omskapande av berättelser. Således utgör transmedialt berättande (Jenkins, 2006) teoretiskt ramverket för projektet. Transmedialt berättande bör ses som ett sätt att i förflyttning av innehåll från ett medium till ett annat skapa en upplevelse genom att expandera berättelsen (Jenkins, 2006). Eftersom en stor del av dessa transmediala berättelser är på engelska undersöks i projektet på vilket sätt det minskade läsintresse påverkar barns och ungas inställning till, och läsintresse på, engelska.

Vikten av läsning av längre sammanhängande texter har varit, och är fortfarande, föremål för såväl svenskämnesdidaktisk som litteraturredidaktisk forskning (t.ex. Persson, 2007; Persson, 2012). Skönlitteratur lyfts fram som ett redskap för att utveckla läsares identitet (Pettersson, 2015), gynna värdegrundsfrågor (Persson, 2007) och en demokratisk fostran (Pettersson, 2015). Därför är det viktigt att alla elever får chans att utvecklas till läsande individer och att de får utveckla både sin berättelseförståelse och sin berättarförmåga. Vikten av läsning generellt och läsning av skönlitteratur specifikt i skolan och på fritiden är väl beforskad när det gäller svenskämnet, men läsningens funktion när det gäller engelskämnet är inte lika tydlig och inte heller lika väl beforskad. Således ämnar föreliggande projekt besvara ytterligare en fråga: Hur kan engelskundervisning stimulera mellanstadieelevers läsintresse, samt uppmuntra till utveckling av berättelseförståelse och berättarförmåga?

Mot bakgrund av det minskade läsintressets eventuella påverkan på engelskämnet är syftet med det föreliggande projektet att utarbeta och pröva en undervisningsdesign med fokus på elevers berättelseförståelse och berättarförmåga för att bidra med kunskap om hur engelskundervisning som sätter transmedialt berättande i centrum kan stimulera mellanstadieelevers språkutveckling i ämnet engelska.

Frageställningar som ligger till grund för projektet:

- På vilket sätt påverkar barns och ungas minskade läsintresse och den ökade exponeringen och användandet av engelska på fritiden deras inställning till och förmåga att läsa på engelska?
- Hur kan engelskundervisning som sätter transmedialt berättande i centrum möjliggöra och synliggöra mellanstadieelevers språkutveckling med fokus på läsande?

Projektet tar sin utgångspunkt i designbaserad forskning (DBR) – en metod som möjliggör utveckling av praktisknära forskning (Anderson & Shattuck, 2012). I linje med DBR är målet att skapa ett kollaborativt samarbete och överföringsbara designprinciper (Anderson & Shattuck, 2012). Undervisningsdesignen har planerats av forskare och lärare i samarbete och har genomförts av lärare i tre klasser i åk 4 under åtta veckor.

Studiens förväntade resultat är att undervisningsdesignen där flera estetiska och mediala uttrycksätt används är givande för alla elever, inklusive de språkligt kämpande. Undervisningsdesignen främjar elevers berättelseförståelse och berättarförmåga, samt synliggörande och möjliggörande av språklig kompetens med fokus på läsning i ämnet engelska i mellanstadiet.

Referenser

- Anderson, T., & Shattuck, J. (2012). Design-Based Research: A Decade of Progress in Education Research? *Educational Researcher* 41(1), 16-25.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture. Where Old and New Media Collide*. NYUniversity Press.
- Lundström, S., & Svensson, A. (2017). Ungdomars fiktionssvanor. *Forskning om undervisning och lärande*, 17(2), 30–51.
- Persson, M. (2007). Varför läsa litteratur? *Studentlitteratur*.
- Persson, M. (2012). *Den goda boken: samtida föreställningar om litteratur och läsning*. Studentlitteratur.

Pettersson, T. (2015). Inledning: Fiktionslitteraturens ställning och läsforskningens möjligheter. I: Pettersson, T., Nilsson, Skans K., Wennerström Wöhrne, M. & Nordberg, O. (red.), Litteraturen på undantag? Unga vuxnas fiktionläsning i dagens Sverige. Macadam, 13–42.
SOU 2012:65 (2012). Litteraturutredningen. Läsandets kultur: slutbetänkande. Fritzes.
Statens medieråd. (2021). Ungar & Medier 2021. Statens medieråd.

Onsdag

13.45-14.15

Rom: AR 0-120

Likheter och skillnader i nordiska högstadielärares skönlitteraturundervisning: En enkätstudie

Author:

Anna Nissen **Karlstad university** **anna.nissen@kau.se**

Co-authors:

Thomas Illum Hansen	UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole,
Heidi Höglund	Åbo Akademi
Camilla Gudmundsdatter Magnusson	Universitetet i Oslo
Birna Svanbjörnsdóttir	Háskólinn á Akureyri

Skönlitteratur har traditionellt sett haft en stark ställning i de nordiska ländernas förstaspråksundervisning, och skönlitterära texter framhålls fortfarande som viktiga i dessa länders läroplaner (Gourvenec m.fl., 2020). I en studie baserad på video-observationer drog Nissen m.fl. (2021) slutsatsen att arbete med skönlitterära texter utgör en betydelsefull del av undervisningen i svenska, norska, finska och isländska högstadielärsrum. De fann även att skönlitteraturen fyllde olika funktioner i lärarnas undervisning. Den användes bland annat för att utveckla elevernas läsförståelse och för att ge dem positiva läsoplevelser.

Syftet med föreliggande studie är att bidra med utökad kunskap om hur nordiska lärare använder skönlitteratur i sin undervisning. Jämförande studier är värdefulla eftersom de sätter nationella praktiker i ett vidare perspektiv. De kan hjälpa både forskare och verksamma lärare att få syn sådant som de själva tar för givet, men som kanske inte alls är lika självklart i en annan nationell kontext. Den här studien bygger på en enkätundersökning där svenska, norska, danska, finska och isländska lärare fick beskriva hur de arbetar med skönlitterära texter på högstadiet. Enkäten bestod av frågor med fasta svarsalternativ på en Likertskala och besvarades av 701 lärare. Studien ger svar på följande forskningsfrågor: 1) Varför använder nordiska högstadielärare skönlitteratur i undervisningen? 2) Vilka skönlitterära genrer låter de sina elever läsa? 3) Hur får eleverna arbeta med dessa texter?

Lärarnas svar har analyserats med hjälp av SPSS. I samband med analyserna framträdde både gemensamma mönster och signifikanta skillnader mellan länderna. En viktig likhet var att nästan samtliga lärare ansåg att det är viktigt att använda skönlitteratur i undervisningen eftersom detta kan bidra till att

utveckla elevernas läsförståelse och språkliga kompetens. Dessutom rapporterade en stor del av lärarna i samtliga länder (Island undantaget) att de ofta använder skönlitterära texter i samband med att de undervisar om genrer, genredrag och litterära verkningsmedel. Detta var särskilt vanligt i Finland. Vidare avslöjade lärarnas svar att elever i alla fem länderna huvudsakligen får möta narrativa texter. Allra vanligast är det att de får läsa noveller, även om detta förefaller vara något mindre vanligt i Sverige och Island än i de övriga länderna. Enligt lärarnas svar är läsning av tonårsromaner vanligast i danska klassrum, medan norska elever är de som oftast får läsa lyrik. Vidare rapporterade lärare från samtliga länder att de vanligaste arbetsätten i deras skönlitteraturundervisning var att låta eleverna svara på frågor eller diskutera texter i grupp eller helklass efter läsningen.

Gourvennec, A. F., Höglund, H., Johansson, M., Kabel, K., & Sønneland, M. (2020). Literature education in Nordic L1s: Cultural models of national lower-secondary curricula in Denmark, Finland, Norway and Sweden. *L1-Educational Studies in Languages and Literature*, 20, 1-32. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2020.20.01.07>

Nissen, A., Tengberg, M., Svanbjörnsdóttir, B., Gabrielsen, I. L., Blikstad-Balas, M., & Klette, K. (2021). Function and use of literary texts in Nordic schools. *L1 - Educational Studies in Languages and Literature*, 21, 1-22. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2021.21.02.10>

Onsdag

14.15-14.45

Rom: AR Ø-120

Dialekt i digital kommunikasjon: språkbruk og oppfatninger blant norske 14-åringer

Author:

Anya Vinichenko, UiT Norges Arktiske Universitet
anna.vinichenko@uit.no

I stedet for å velge mellom bokmål og nynorsk, foretrekker stadig flere ungdommer å skrive dialekt i privat digital kommunikasjon (Røynealand & Vangsnes, 2020). Selv om dette fenomenet har eksistert i mange tiår (jf. «polfarernorsk», Lundeby, 2002), har det blitt særlig populært med framgangen av SMS og senere sosiale medier, hvor det vektlegges rask skrivning og aksept for mer uformelt språk (Kemp, 2010). «Dialektskriving» har ingen faste regler, selv om mange opplever en forskjell mellom akseptabel og uakseptabel dialektskriving (Folkvord, 2020). Det er også uklart hva som er nødvendig for at teksten skal oppfattes som «skrevet på dialekt».

I denne studien undersøker vi bruken av dialektskriving i private meldinger, samt hvordan denne typen språk oppfattes av 14-åringer fra tre steder i landet: en nynorsk kommune på Vestlandet (hn=148), en bokmålskommune på det sentrale Østlandet (hn=143) og en bokmålskommune i Nord-Norge (hn=197). Alle deltakerne fylte ut en spørreundersøkelse som inneholdt bakgrunnsspørsmål, samt spørsmål om språkbruk i forskjellige kontekster. Et utvalg av deltakerne delte private meldinger, som ble utforsket med tanke på språklige og ortografiske valg. Dessuten deltok nesten alle deltakerne i to bedømmelseseksperimenter (i) der de måtte bestemme om teksten var skrevet på dialekt eller på standard norsk og (ii) der de måtte bedømme hvor dialektal eller hvor standard hver setning var på en Likert-skala fra 1 til 5.

Som forventet peker de selvrapporterte bakgrunnsdataene på eksistensen av tre distinkte språkbrukerprofiler: «monolektale» språkbrukere på det sentrale Østlandet, som hovedsakelig bruker bokmål, «bilektale» språkbrukere i Nord-Norge som skriver omtrent like mye bokmål som dialekt, og «trilektale» språkbrukere på Vestlandet, som bruker både nynorsk, bokmål og dialekt i skrift. Foreløpig analyse av språkbruk i private meldinger stemmer overens med selvrapportert språkbruk. Resultatene fra de to bedømmelseseksperimentene viser at slike trekk som ikke-standard tegnsetting, bruk av engelske ord og emoji ikke er tilstrekkelig for at teksten blir bedømt som skrevet på dialekt. Setningene som ble vurdert som de mest «dialektale» inneholdt fonetiske og leksikalske trekk som er typiske for norske dialekter. Det er også en forskjell i vurderinger mellom deltakernes egen dialekt og dialekter fra andre regioner i Norge: Mens deltakerne fra Vestlandet vurderte andre dialekter som mer «dialektale» enn sin egen, mente deltakerne fra de to andre gruppene at deres egen dialekt var den mest «dialektale». I tillegg hadde deltakerne fra Nord-Norge og Østlandet vanskeligheter med å skille vestnorsk dialekt fra nynorsk. Dette kan knyttes til liten kunnskap om nynorsk i disse områdene og dermed usikkerhet om hva som er standard og ikke-standard nynorsk.

Disse resultatene viser hvor fremtredende dialektskriving har blitt i privat kommunikasjon og hvor vanskelig det kan være for noen ungdommer å skille mellom standard og ikke-standard norsk.

Referanser:

Folkvord, M. (2020). hNormer i et ikke-normert skriftspråk – en studie av talemålnær skriving på Facebook Messenger blant trondheimere. [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Kemp, N. (2010). Texting vs. txtng: Reading and writing text messages, and links with other linguistic skills. *Writing Systems Research* 2. 53-71.

Lundeby, E. (2002). «Polfarernorsk». *Språknytt* 30(2). 19-22.

Røyneland, U. & Vangsnes, Ø. A. (2020). Joina du kino imårgå? Ungdommars dialektskriving på sosiale medium. *Oslo Studies in Language* 11(2). 357–392.

Onsdag

13.15-13.45

Rom: AR Ø-130

Læremiddelbrug og literacyforståelser i naturfag: En landsdækkende kortlægning af naturfagslæreres brug af læremidler i dansk grundskole

Authors:

Bettina Buch, University College Absalon

Jesper Bremholm, National Centre for Reading, Denmark
Martin Krabbe Sillasen, VIA University College

jbre@kp.dk, bbu@pha.dk

I Danmark og i de øvrige nordiske lande er systematisk viden om naturfagslæreres brug af læremidler meget sparsom. En sådan viden er værdifuld af flere grunde. Der er solidt forskningsmæssigt belæg for, at læremidler har en stærk indflydelse på undervisning både generelt (Warren, 2000) og specifikt i naturfagene (Sanchez \& Valcárcel, 1999). Undersøgelser viser ligeledes, at læremiddeltekster i naturfagene stiller særligt store krav til elevernes læsefærdigheder på grund af deres sproglige og multimodale kompleksitet (Bremholm, 2014). Endvidere peger den omfattende digitalisering af både skoler og læremidler i særdeleshed i Danmark, men også i de øvrige skandinaviske lande (Fougt et al., 2020) på behovet for viden om, i hvor høj grad de digitale læremidler faktisk bliver brugt af lærerne i forskellige fag, herunder naturfagene.

I dette paper præsenterer vi en netop færdiggjort undersøgelse, der bidrager med systematisk viden om danske naturfagslæreres brug af læremidler. Undersøgelsen er udført som en spørgeskemaundersøgelse foretaget blandt naturfagslærere i dansk grundskole (1. til 9. klasse) i december 2022. Formålet med undersøgelsen har været at kortlægge danske naturfagslæreres brug af læremidler, herunder blandt andet hvilke læremidler der anvendes, hvor meget, og hvordan de bruges. Hvad det sidste angår, har vi især interesseret os for lærernes forståelse af literacy, og deres måder at understøtte tekstarbejdet i undervisningen. Rent metodisk er undersøgelsen en stikprøveundersøgelse med brug af et stratificeret klyngedesign (Lehtonen \& Djerf, 2008). Det endelige sample omfatter i alt 92 skoler og 707 naturfagslærere. I dansk grundskole er naturfag opdelt i fire forskellige fag, natur/teknologi (1. – 6. klasse), fysik/kemi, biologi og geografi (7. – 9. klasse). For at styrke både validiteten og repræsentativiteten i undersøgelsen har vi anvendt et distribueret design, hvor hver deltagende lærer modtog et individualiseret spørgeskema målrettet et specifikt naturfag og klassetrin.

I præsentationen vil vi dels give en kort redegørelse for det metodiske design og dels fremlægge udvalgte resultater fra undersøgelsen med fokus på naturfagslærernes literacyforståelse og tekstdidaktiske arbejdsmåder. Afslutningsvis diskuterer vi undersøgelsens resultater i et disciplinært og literacydidaktisk perspektiv.

Referencer

- Bremholm, J. (2014). *Veje og vildveje til læsning som ressource: Teksthændelser i naturfagsundervisning med og uden læseguide – et interventionsstudie om literacy i naturfag i grundskolen*. Ph.d.-afhandling. Aarhus University.
- Fougt, S.S., Bremholm, J. \& Buch (2020). What learning materials reveal about Danish L1 as a school subject. Background, methods, and results from a collaborative mixed methods study on learning materials in Danish L1 education. *L1 - Educational Studies in Language and Literature*, 20, 1-23. doi.org/10.17239/L1ESLL-2020.20.02.04.
- Lehtonen, R., \& Djerf, K. (2008). *Survey sampling reference guidelines: Introduction to sample design and estimation techniques*. Office for Official Publications of the European Communities.
- Sanchez, G., \& Valcárcel, V.M. (1999). Science teachers' views and practices in planning for teaching. *Journal of Research in Science Teaching*, 36(4), 493–513. doi.org/10.1002/(SICI)1098-2736(199904)36:4<493:AID-TEA6>3.0.CO;2-P.
- Warren, L. L. (2000). Teacher planning: A literature review. *Educational Research Quarterly*, 24(2), 37–42.

Onsdag

13.45-14.15

Rom: AR Ø-130

Hva forteller eksamensoppgavene gitt til muntlig eksamen i norsk 2023 om skjønnlitteraturens plass og rolle i ungdomsskolen?

Author:

Torbjørn Andersen, Høgskulen på Vestlandet

tob@hvl.no

Forskningsemner

Muntlig eksamen og skjønnlitteratur i norskfaget i ungdomsskolen

Forskningsspørsmål: Hva forteller tekstvalg og eksamensoppgaver om skjønnlitteraturens plass og rolle i norskfaget?

Teoretisk rammeverk

De skjønnlitterære tekstene som er representert i eksamensoppgavene, vil utfylle bildet som tegnes av ungdomsskolelæreres valg og bruk av tekster i Kjelen (2013) og andre nyere studier som Gabrielsen \& Blikstad-Balas (2020) og Grütters \& Myren-Svelstad (2022).

For å undersøke hvilken plass og rolle skjønnlitteraturen har i faget, vil oppgavene drøftes videre i lys av læreplanens kjerneelementer og det Jon Smidt (2018, s. 75) kaller seks «umistelige dimensjoner» i norskfaget, og som han først og fremst knytter til arbeid med skjønnlitteratur: det kollektive, sjangrer, historiene og det historiske, det skapende og det svarende, det metaspråklige og, til sist, det estetiske og kroppslige.

Metode/forskningsdesign

Jeg har undersøkt oppgavene gitt til muntlig eksamen våren 2023 ved 16 skoler, til sammen 50 oppgaver. Materialet er samlet inn ved direkte henvendelse til skoler i fire fylker og består av den skriftlige oppgaveinstruksjonen gitt til elevene ved starten av forberedelsestiden 24 timer før selve eksaminasjonen.

Forventede konklusjoner/funn

22 av 50 oppgaver fokuserer helt eller delvis på skjønnlitteratur. Når det gjelder eksplisitte referanser, vises det til et relativt lite antall skjønnlitterære tekster. Filmatiseringer utgjør en betydelig andel av tekstene. Lyrikk er nærmest fraværende.

Det er svært få gjengangertekster. Slik sett gir dette materialet lite grunnlag for å si at det finnes en uformell kanon i ungdomsskolen. Samtidig viser litteraturutvalget i likhet med bl.a. Gabrielsen og Blikstad-Balas (2020, s. 91) at tekstene ofte – ikke overraskende – er hentet fra læreverk og tilhørende tekstsamlinger.

Det mest slående ved oppgaveformuleringene er hvor lite styrende instruksene er. Dette gjelder både hvilke tekster som skal benyttes og hva elevene forventes å bruke dem til. Sjangerdimensjonen er absolutt til stede, men «det skapende og det svarende» er kanskje den av Smidts kategorier som best fanger opp det store flertall av åpne oppgaver med stor valgfrihet. Dette gir i alle fall elevene mulighet til å vise det Smidt (2018, s. 84) kaller «kreativ tekstkompetanse».

Relevans for forskningsfeltet

Muntlig eksamen er et lite kartlagt område, jf. konklusjonen til eksamensgruppen til Utdanningsdirektoratet (2020) om at «vi har lite systematisk kunnskap om muntlig eksamen». Vi har også begrenset kunnskap om hvilke skjønnlitterære tekster som faktisk leses i ungdomsskolen (Gabrielsen \& Blikstad-Balas, 2020, s. 89).

En må anta at tekstene som er valgt ut til muntlig eksamen, ikke bare sier noe om hvilke tekster lærerne har gode erfaringer med, men også hvilke tekster de oppfatter som sentrale eller spesielt relevante. På et mer overordnet nivå vil oppgavene gi en indikasjon på hvilke dimensjoner av faget som vektlegges, ikke minst hvilken plass og rolle skjønnlitteraturen har.

Litteratur

Gabrielsen, I. L. \& Blikstad-Balas, M. (2020). Hvilken litteratur møter elevene i norskfaget? En analyse av hvilke skjønnlitterære verk som inngår i 178 norsktimer på åttende trinn. Edda. Nordisk tidsskrift for litteraturforskning.

Grüters, R. \& Myren-Svelstad, P. E. (2022). Kanontekster i norskundervisningen – fra skjult til dynamisk kanon. Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk, 8. <https://doi.org/10.23865/ntpk.v8.3594>

Kjelen, H. A. (2013). Litteraturundervisning i ungdomsskolen. Kanon, danning og kompetanse. Ph.d.-avhandling, Noregs teknisk-naturvitenskaplege universitet. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmllui/handle/11250/244244>

Smidt, J. (2018). Norskfaget mellom fortid og framtid. Scene og offentlighet. Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2020). Vurderinger og anbefalinger om fremtidens eksamen. [Eksamensgruppens sluttrapport.] <https://www.udir.no/eksamen-og-prover/eksamen/vurderinger-og-anbefalinger-fremtidens-eksamen/>

Onsdag

14.15-14.45

Rom: AR Ø-130

Motstandere og hjelpere i et omskiftelig leselandskap. Et leseprosjekt i to klasser på niende trinn

Authors:

Cathrine Krogh

Marianne Furumo, Universitetet i Sørøst-Norge

cathrine.krogh@usn.no, marianne.furumo@usn.no

I prosjektet hLeseløp jobber vi med lesing av hele verk med elever på ungdomstrinnet. Det skal danne grunnlag for en digital undervisningsressurs. I samarbeid med en norsklærer på 9. trinn, utvikler vi tre ulike leseløp der elevene leser henholdsvis bildeboka hSølvmånen (Horndal, 2019), julefortellingen hStargate (Rishøi, 2021) og kortromanen hForvandlinga (Kafka, 2016) i Jon Fosses oversettelse til nynorsk. I klasserommene har vi prøvd ut tilnærminger til tekst- og tolkningsarbeid, med særlig henblikk på å bidra til et trygt og åpent tolkningsfellesskap, der elevenes litterære kompetanse utvikles.

En utfordring i lesedidaktikk er hvordan læreren kan arbeide for at elever skal utvikle utholdenhet når det gjelder lesing av lengre tekster. I læreplanen i norsk heter det etter 2020 at elever etter 10. trinn skal «sammenlikne og tolke romaner, lyrikk og andre tekster med utgangspunkt i litteraturhistorisk kontekst og egen samtid.» Dette innebærer at elevene skal lese hele romaner, noe som representerer en endring, og

en didaktisk utfordring. På den ene siden kan romanen i seg selv oppleves som en motstander for elevleseren, både med tanke på utholdenhet og tolkningskompetanse. Klassens læringsmiljø er viktig i alle didaktiske sammenhenger, men i arbeidet med litterær forståelse er dette kanskje særlig avgjørende, da et trygt tolkningsfellesskap kan bidra til mer kompetente lesninger gjennom deltakelse i felles utforsking. Et utrygt tolkningsfellesskap kan derimot også oppleves som en motstander, som kan komme til uttrykk gjennom at elever inntar en tilskuerrolle framfor en deltakerrolle. Problemstilling: Hvordan kommer elevers litterære kompetanse til uttrykk i klasserommet? Vi kommer til å operasjonalisere problemstillinga i forsknings spørsmål når vi har samlet inn alt materialet.

Det teoretiske grunnlaget for leseløpene er Skjervheims begrepspar 'deltaker' og 'tilskuer' (Skjervheim, 1996, s. 71-87), der en målsetting er den treledda relasjonen mellom den andre, jeg-et og saken. Videre har vi lagt vekt på at tekstarbeidet skal bidra til å utvikle elevenes litterære kompetanse (Torell, 2011), noe som ofte forbindes med begrepet 'engasjement' (Nystrand og Gamoran, 1991). Vår tolkning av det substansielle engasjementet hos Nystrand og Gamoran ser vi i sammenheng med Skjervheims idé om deltakelse.

Materialet vi bygger på er observasjonsnotater fra undervisning, lydopptak av gruppesamtaler, spørreskjema, semistrukturerte elev- og lærerintervjuer og skriftlig forberedelsesmaterieell til tekstarbeid.

Forventede funn: Når elever i et heterogent læringsmiljø blir overlatt til seg selv og/eller utforskende tekstarbeid, er fallhøyden stor. Tekstarbeidet blir akkurat så godt som de respektive elevenes forutsetninger, noe vi også ser har sammenheng med et omskiftelig lese miljø. Samtidig registrerer vi også mye tekstforståelse. Vi forventer å finne at elevers litterære kompetanse, engasjement og deltakelse tydeligst kommer til uttrykk når elever møter stort rom for tolkning, både i teksten og i tekstarbeidet. Men når lese miljøet er omskiftelig, kan det også se ut til at elevers selvstendige utforsking av tekst blir vanskelig å realisere, på tross av lærerstøtte. Et slikt funn er relevant for forskningsfeltet, der elevers egen utforsking lenge har vært fremhevet som en didaktisk nøkkel til litterær kompetanse.

Horndal, Sissel (2019). hSølv månen. CálliidLágádus.

Kafka, Franz (2016). hForvandlinga og andre forteljingar. Skald forlag.

Nystrand, M., & Gamoran, A. (1991). Instructional discourse and student engagement, and literature achievement. *Research in the Teaching of English*, 261-290.

Rishøi, Ingvild (2021). hStargate. En julefortelling. Oslo: Gyldendal

Skjervheim, Hans (1996). «Deltakar og tilskodar». I: Skjervheim, H. hDeltakar og tilskodar og andre essays. Oslo: Aschehoug.

Torell, Örjan (2001). «Literary competence beyond conventions.». hScandinavian journal of educational research, 2001. Vol. 45

Onsdag

13.15-13.45

Rom: HL U-300

Dialogisk læsning af billedbøger som udgangspunkt for udvikling af børnehavebørns handlekraft og sprog for bæredygtighed

Authors:

Anna Skyggebjerg, Nationalt Videncenter for Læsning

Anne Maj Nielsen, Associate Professor

Marie Kolmos, Post doc

makol@edu.au.dk, aks@kp.dk, amn@edu.au.dk

Forskningsemne og problemstilling

Børn vokser i dag op i en klimaforandret verden (Iorio et al., 2017; Lysgaard et al., 2019) og der er kommet fokus på vigtigheden af at bringe bæredygtighed på dagsordenen på daginstitutionsområdet (Wergedahl & Hu, 2023; Ødegaard, 2021). I denne præsentation beskrives det, hvordan dialogiske læseforløb om klima- og biodiversitetskrisen potentielt kan gøre globale klimaproblematikker lokalt tilgængelige og nærværende for børn i børnehaver. Den underliggende tese er, at børns sprog for og fremadrettede handleevne i en klimaforandret verden dermed bliver styrket. Præsentationen beskriver to dialogiske- og kreativt formidlede litteraturforløb i en dansk daginstitution. Begge forløb tager udgangspunkt i fortællinger, hvor hovedpersonen 'redder verden'. Det ene forløb tager udgangspunkt i billedbogen Vitello redder verden (Aakeson & Bojesen, 2017) og det andet forløb i fortællingen Kat og verdenshavene (materialet er ikke publiceret), som er skrevet af en pædagog til brug i et specifikt kreativt arbejde med verdensomsorg.

Forskningsspørgsmål:

Hvordan kan børnelitterære fortællinger indgå i dialogisk læsning med fokus på bæredygtighed, og hvordan fortolker konkrete børn de litterære fortællinger gennem kreative aktiviteter?

Teoretisk ramme

Teoretisk inddrages bl.a. stedteori, børnelitteraturteori, økokritik. Bæredygtighedsproblemer, tematiseringer af klimaforandringer og biodiversitetskrise er globale fænomener, som det er vanskeligt at oversætte til det lokale sted i institutionerne, hvor børn har deres liv (Filipova, 2021; Gruenewald, 2003). Børnelitteratur kan understøtte børns forståelse af globale bæredygtighedsproblematikker (Mallan & Bradford, 2011; Goga & Kümmerring-Meibauer, 2017; Langvik, 2023). Litteraturen formidler bæredygtighedstemaer til børn på en måde, som appellerer til følelser og fantasi (Goga et al., 2018). Dermed kan litteratur potentielt være med til at transformere og gøre globale bæredygtigheds- og klimaproblematikker nærværende for børn på et lokalt niveau.

Metode

Præsentationens empiri udgøres af de to ovenfor nævnte stykker børnelitteratur samt feltbeskrivelser, fotografiske feltnoter og interviews. Det empiriske materiale er et udsnit af et større materiale fra et etnografisk feltarbejde (Bundgaard & Dalsgård, 2023; Gulløv & Højlund, 2007). Feltarbejdet er en del af

forsknings- og utviklingsprosjektet 'Green Transition and World-Care in Early Childhood Education and Care' ved DPU, Aarhus Universitet. Teoretisk baseres selve projektet på en syntese af bl.a. relationel omsorgsetik (Tronto, 1994) og en kulturhistorisk helhedstilgang til forståelsen af børns utvikling (Winther-Lindqvist, 2021).

Forventede fund

Som i anden moderne børnelitteratur, som bringer natur og klima på dagsordenen, er de fiktive figurer nogle, som barnene kan identifisere seg med. Gjennom fortellingen opplever de læsende barn en forandret verden og er gjennom identifikasjon med karakterene også med til å redde den. I begge leseforløp har barnene over et par dager fått lest bogen og på dialogisk vis selv vært med til å undersøke og bearbejde bogens innhold kreativt. De eldste barn er blitt understøttet i å utforske deres lokalmiljø og arbeidet med å visualisere deres inntrykk, mens de yngste barn er blitt guidet gjennom en kreativ prosess, hvor fortellingens figurer er blitt gjenopbygd med pap og maling. Begge forløp har materialisert seg i utstillinger på det lokale bibliotek.

Relevans

Emnet er relevant i relasjon til børns læsning, språk og begreper om bæredyktighet /early literacy. Kodeordene er dialogisk læsning, billedbøker, bæredyktighet, handlegraft.

Præsentationssproget er dansk

Onsdag

13.45-14.15

Rom: HL U-300

Lingvistiske landskap som vilkår for tidleg literacy

Authors:

Eli Bjørhusdal, Høgskulen på Vestlandet

Jorunn Simonsen Thingnes, Høgskulen på Vestlandet

eli.bjorhusdal@hvl.no, jorunn.simonsen.thingnes@hvl.no

Temaet er lingvistiske landskap i barnehagen og metadiskursane som formar desse. Studien er basert på etnografisk feltarbeid i to barnehagar i ein kommune der nynorsk er skule- og administrasjonsspråk. Føremålet er å undersøke korleis utforming av språklandsropa tek omsyn til at born som skal ha nynorsk som hovudmål ,på skulen, treng eksponering for nynorsk gjennom barnehagens fysiske landskap. Forskingsspørsmåla er: Korleis førebur dei lingvistiske landsropa borna for nynorsk literacyutvikling, og kva for oppfatningar ligg til grunn for utforminga av desse landsropa? Omgrepet lingvistisk landskap forstår vi som «words and images displayed and exposed in public spaces» (Shohamy \& Gorter, 2009, s. 1), som ofte vert studert med mål om å undersøke «the presence and/or absence of languages in public spaces; the main reason being to identify systematic patterns...» (Shohamy \& Ghazaleh-Mahajneh, 2012, s. 89). Synlegheita til eit språk er altså knytt til statusen til det språket, og såleis også til skriftspråklege val som kjem til uttrykk lokalt. Språklandsropa i barnehagane er

hovudsakleg forma av dei tilsette. Såleis byggjer studien også på innsikter frå forskning på språkpolitikk og -planlegging. Pedagogar implementerer og skaper språkpolitikk gjennom val som dei gjer kvar dag i institusjonane sine (Hornberger \& Johnson, 2007), og deira oppfatningar («beliefs»), inkludert språkideologiske ståstader, bidreg til å styre slike avgjerder (Bernstein et al., 2023).

Vi nyttar feltnotat og foto frå to storbarnsavdelingar og frå intervju med pedagogiske leiarar. Data vart henta våren 2022. Intervjua er utførte etter den såkalla 'tourist guide technique' (Szabó, 2015): Pedagogisk leiar for kvar avdeling tek forskarane med på ein guida tur gjennom avdelingas lingvistiske landskap. Dette gjev informasjon om funksjonen til objekta og romma og om samspelet mellom landskap og praksisar filtrert gjennom pedagogens eigne oppfatningar.

Studien er under arbeid. Førebelse funn indikerer at pedagogane planlegg lingvistiske landskap med tanke på (munnleg) omgrepslæring, i mindre grad med omsyn til tileigning av skriftspråklege strukturar i borna sitt framtidige hovudmål i form av skrifteksponering og oppdagande skiving.

Studien bidreg med kunnskap om verdien, og dermed òg læringsinnputten, som nynorsk, bokmål og eventuelt andre språk får representere i avdelinganes språklandskap.

Sentrale referansar:

Bernstein, K. A., Anderson, K. T., Close, K. \& Martinez, S. R. (2023). Teacher beliefs about multilingual learners: How language ideologies shape teachers' hypothetical policymaking, *International Multilingual Research Journal*, 17(3), 191–219.

Hornberger, N. H., \& Johnson, D. C. (2007). Slicing the onion ethnographically: layers and spaces in multilingual language education policy and practice. *TESOL Quarterly*, 41(3), 509–532.

Shohamy, E. \& Abu Ghazaleh-Mahajneh, M. (2012). Linguistic landscape as a tool for interpreting language vitality: Arabic as a minority language in Israel. In D. Gorter, H. Marten \& L. van Mensel (Eds.), *Minority Language in Linguistic Landscape* (s. 8–104). Palgrave Macmillan.

Shohamy, E., \& Gorter, D. (2008) Introduction. In E. Shohamy, \& D. Gorter (Eds.), *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*. Routledge.

Szabó, T. P. (2015). The management of diversity in schools: an analysis of Hungarian practices. *Apples – Journal of Applied Language Studies* 9(1), s. 23–51.

Onsdag

14.15-14.45

Rom: HL U-300

Samarbeidstekster mellom ansatte og barn i barnehagens garderobe

Authors:

Marit Semundseth, DMMH

Christine B. Østbø Munch

Marit Holm Hopperstad

mse@dmmh.no, cbom@dmmh.no

Delstudien som presenteres her, er del av prosjektet Barnehagens garderobetekster. Gjennom dette prosjektet har vi identifisert at det eksisterer mange ulike tekster og teksttyper i barnehagens garderobe. De fleste av disse er produsert av barnehagepersonalet, og de er hovudsakelig rettet mot barnas foreldre (Munch, Semundseth \& Hopperstad, 2022).

I den foreliggende presentasjonen utforsker vi skrevne tekster fra garderoben som er utformet av ansatte og barn i samarbeid. Problemstillingen for studien er: Hvilke spor av samarbeidsprosesser mellom barn og ansatte kan vi identifisere i tekster fra barnehagens garderobe? Så langt vi kjenner til, eksisterer det få studier av samarbeidstekster mellom barn og personalet i barnehagen. Hensikten med denne studien er todelt: For det første ønsker vi å øke bevisstheten om og utvikle kunnskap om hvordan hverdagen i barnehagen kan anvendes i utvikling av barns literacy. For det andre ønsker vi å drøfte hvordan ansatte kan involvere barn i samskapte læringsprosesser i teksthendelser i barnehagen.

Studien plasserer seg innenfor et multimodalt sosiosemiotisk rammeverk, som handler om hvordan mennesker kommuniserer og skaper mening på ulike måter i ulike sosiale sammenhenger. Gjennom multimodale tekstanalyser undersøker vi samarbeidstekstene for å identifisere hvilke semiotiske ressurser tekstene består av, og hvilke spor av produsentene vi kan finne.

Det totale materialet for det overordnede prosjektet Barnehagens garderobetekster består av fotografier av 1101 tekster i tretten barnehagegarderober og samtaler med de ulike avdelingenes pedagogiske ledere om disse tekstene. Vi har hatt en kvalitativ og hermeneutisk tilnærming til materialet, og det har vært en gjentakende pendling mellom materialet og det teoretiske rammeverket. Materialet er kodet i Excel med hensyn til blant annet tekstprodusenter. Kun femten av tekstene i vårt materiale har de pedagogiske lederne omtalte som tekster som barna har vært med å lage.

Analysene viser at vi finner ulike grader av spor fra ansatte og barn i tekstene. Det er lett å identifisere hvem som har satt spor; vi ser hvorvidt det er barn eller voksne som er de primære produsentene av samarbeidstekstene. Det er kun i få av de femten teksten at barn har satt sterke og lett identifiserbare spor. Det betyr at sporene i samarbeidstekstene primært er fra voksne.

Funnene er interessante i relasjon til de pedagogiske ledernes utsagn om at disse tekstene er laget i fellesskap mellom ansatte og barn. Dersom tekster som lages i barnehagen skal bli reelle samarbeidsprosjekt, må sporene etter alle de deltakende aktørene komme til syne i de ferdige tekstene. De fleste av tekstene i vårt materiale domineres av spor fra ansatte. Hvis pedagogene tar seg tid til å involvere barn i samarbeidstekster, og oppmuntrer dem til å sette spor i slike tekster ved bruk av ulike modaliteter som tegning, fargelegging og skriving, kan disse tekstene blir til reelle samarbeidstekster.

Onsdag

13.15-13.45

Rom: HL U-301

**Ei grammatisk undersøkning av variasjon og kompleksitet i
forfeltet i elevtekstar på 5. trinn.**

Authors:

Cecilie Andreassen,

cecand@oslomet.no

Kunnskap om grammatikken i elevtekstar er avgjerande i skulen for å forstå og vurdere utviklinga av elevane sine skriveferdigheiter. Målet for denne studien er å undersøke korleis ein kan kartlegge syntaktisk kompleksitet og forfeltsvariasjon i elevtekstar. Sidan skriving er ein samansett ferdigheit, gir denne undersøkinga eit bidrag til deskriptiv og grammatisk kunnskap om ein delferdigheit i elevars skriving. Å variere og bygge ut starten av setningane, altså forfeltet, er eit viktig utviklingstrinn i elevar si skriving (Tannert, 2022), sidan det legg ein viktig del av grunnlaget for å lage kohesjon i teksten i tillegg til å variere teksten i seg sjølv. Der tidlegare studiar om skriveferdigheiter og syntaktisk kompleksitet (Biber, Gray, Staples, \& Egbert, 2021; Iversen \& Otnes, 2013; Pallotti, 2015) gjerne har sett på einskilte grammatiske trekk ved forfeltet slik som antal ord eller syntaktisk funksjon, ønsker me å få eit meir heilskapleg bilde av dei grammatiske trekka ved forfeltet i elevtekstar og har derfor undersøkt ei rekke eigenskapar ved forfeltet.

Undersøkinga nyttar analysar av 6214 setningar frå til saman 83 narrative og utgreiande tekstar skrivne av barn på femte trinn i norsk skule. Me nyttar fire kategoriar som verktøy for å undersøke kompleksitet og variasjon i forfeltet. Dei fire kategoriane er antal ord, kva type ledd som står i forfeltet (subjekt, objekt, adverbial), kva type frase (substantivfrase, adjektivfrase osv.), samt hierarkisk struktur i frasane. Kompleksitet er ein samansett faktor, og det er eit sentralt poeng at desse fire kategoriane til saman dannar eit bilde av heilskapen i forfeltet. Eksempelvis seier type ledd som står i forfeltet noko om den lineære kompleksiteten i språket, medan type frase og strukturen til desse frasane gir eit bilde av det hierarkiske aspektet.

Me ønsker at undersøkinga vår kan vere ein del av diskusjonen rundt tekstkvalitet og vere utfyllande til vurderingskriteria for språkbruk utarbeida av Normprosjektet (Matre, 2021) ved å gi ei komplimentarande og presis grammatisk framstilling av kva kompleksitet er i ein elevtekst. Me konkluderer med å foreslå at våre framstillingar av kompleksitet og forfeltsvariasjon såleis utgjer indikatorar på tekstkvalitet, og at desse spelar ei rolle i vurderinga av grammatikken i elevtekstar.

Biber, D., Gray, B., Staples, S., \& Egbert, J. (2021). Investigating Grammatical Complexity in L2 English Writing Research*: Linguistic Description versus Predictive Measurement. In *The Register-Functional Approach to Grammatical Complexity* (pp. 432-457): Routledge.

Iversen, H. M., \& Otnes, H. (2013). Kohesjon og forfelt - to aspekt i skriftlige elevtekster. In D. Skjelbred \& A. Veum (Eds.), *Literacy i læringskontekster* (pp. 281-297): Cappelen Damm akademisk.

Matre, S. S., Randi; Otnes, Hildegunn. (2021). *Nye grep om skriveopplæringa*: Universitetsforlaget.

Pallotti, G. (2015). A simple view of linguistic complexity. *Second Language Research*, 31(1), 117-134.

Tannert, M. (2022). *Skriftsproglig udvikling i grundskolens danskfag: Et korpusbaseret studie af elevtekster fra 5.-9. klassesetrin*. (Doktorgradsavhandling Ph.d.). Aarhus Universitet, Aarhus Universitet.

Onsdag

13.45-14.15

Rom: [HL U-301](#)

Hvordan er det at være en læselysten elev i skolen?

Author:

Henriette Romme Lund

Forskningsemne: læsning, læselyst

Læselyst har mange positive effekter. I de danske PISA 2018- og PIRLS 2021-rapporter (Bremholm \& Bundsgaard, 2019; Foug et al., 2023) kan man læse, at der er statistisk sammenhæng mellem en høj grad af læselyst og en høj grad af læsekompetence. Graden af læsekompetence har igen betydning for elevens mulighed for at uddanne sig og for at deltage aktivt i samfundet.

I de samme to rapporter knyttes læselyst til skønlitteratur og til læsning i analoge medier. Denne form for læsning – påpeges det i andre udgivelser – har en positiv indvirkning på elevens dannelse, evne til at fordybe sig samt til at udvise empati (Balling \& Vestergaard, 2022; Hauer, 2020, 2022; Michelsen, 2021; Steffensen \& Hansen, 2022).

Læselystens positive effekter gør, at det ikke kan undre, at lystlæseren ofte fremstilles som det eftertragtede ideal. Det ses for eksempel i politiske initiativer møntet på skolen, i styredokumenter knyttet til danskfaget og i praksisrettede udgivelser til dansklærere (Bogh \& Scheller, 2019; Børne- og Undervisningsministeriet, 2019; Kann-Rasmussen \& Balling, 2015; Slots- og Kulturstyrelsen, 2022; Sørensen, 2021). På trods af dette er der foretaget forbløffende få studier af den empiriske lystlæser i skolen.

I oplægget præsenterer jeg fund fra mit ph.d.-projekt (Lund, 2023). Her gennemførte jeg semistrukturerede individuelle interviews (Kvale \& Brinkmann, 2015) med to læselystne elever, der gik i 6. klasse. Jeg udvalgte eleverne via et spørgeskema (Olsen, 2006), som rummede spørgsmål om læselyst stillet i PISA 2018 og PIRLS 2016 (Bremholm \& Bundsgaard, 2019; Mejding et al., 2018), og jeg interviewede hver elev fem gange. Det teoretiske afsæt for mine analyser af interviewene udgjorde en nyudviklet model, hvori jeg kobledes motivationsteori (Ryan \& Deci, 2000, 2017) med læse-, læser- og litteraturstudier (Felski, 2008; Freebody \& Luke, 1990; Hauer, 2022; Heath, 1982).

Et fund var, at de to elever ikke kun læste, fordi de kunne lide det. De gjorde det også, fordi de fandt, at læsning var rigtigt og vigtigt, og de opfattede sig selv som læsere, der legitimt kunne have egne holdninger til læsning i skolen. Dette viser, at læselyst ikke udelukkende handler om at have en positiv holdning til læsning, om at læse hyppigt, om at læse skønlitteratur og om at læse i analoge medier – aspekter, der knyttes til læselyst i PISA 2018- og PIRLS 2021-rapporterne.

Et andet fund var, at de to elever ikke altid følte sig velkomne og værdsatte som læsere i skolen. De var uenige i den forståelse af læsekompetence, de blev præsenteret for, og som læsere oplevede de ofte at deres lærer og klassekammerater ikke viste dem respekt.

De nævnte nuancer af læselyst og uoverensstemmelsen mellem måden, læselyst beskrives på, og måden, hvorpå de to læselystne elever følte sig modtaget i skolen, kalder på yderligere studier.

Onsdag

14.15-14.45

Rom: [HL U-301](#)

**Likeverdige tilbud og felles praksis i lese- og skriveopplæringen:
Ulike forståelser i spill**

Authors:

Camilla Fitjar

Marit Aasen, Lesesenteret, Universitetet i Stavanger

marit.aasen@uis.no, camilla.l.fitjar@uis.no

Co-authors:

Unni Synnøve Fuglestad

Katrine Nag Vatne

Lesesenteret, Universitetet i Stavanger

Utviklingsarbeid i skolesektoren springer ofte ut fra ønsker om å forbedre elevresultater gjennom å endre skolens undervisningspraksis. Et eksempel på dette er et samarbeid med en kommune som innenfor tilskuddsordningen for lokal kompetanseutvikling ønsker å utarbeide en strategi som skal sikre at alle elever får et likeverdig tilbud gjennom at skolene har en felles praksis i arbeidet med språk, lesing og skriving. Vi behandler begrepet tilbud i denne sammenheng som det samme som praksis, altså at det likeverdige tilbudet en ønsker at elevene skal få, sammenfaller med den undervisningspraksisen lærerne har. Dermed står praksisbegrepet sentralt i studien.

Praksis kan forstås som de faktiske handlingene som utføres, men også som den kunnskapen og de verdiene som ligger bak handlingene (Lauvås og Handal, 2000). Hvordan praksisbegrepet forstås vil nødvendigvis få ringvirkninger for hvordan begrepet operasjonaliseres i utviklingen av en strategi. En handlingsorientert forståelse vil vektlegge en evidensbasert undervisning med undervisningsmetoder forskning har vist at fungerer. En kunnskaps- og verdiorientert forståelse vil i stedet vektlegge felles forståelse av hva lesing og skriving er og et felles språk for å snakke om undervisning (Biesta, 2010).

I samarbeidet inngår representanter fra ulike nivåer i skolesektoren. Da de ulike aktørene har ulik avstand til praksisbegrepet er det rimelig å anta at de ulike aktørene i samarbeidet har forskjellige oppfatninger og forventninger til hva begrepene innebærer. Målet med denne studien er å utforske hvordan begrepene «likeverdig tilbud» og «felles praksis» blir forstått av henholdsvis skoleeier, skoleleder, PPT og lærere.

I oppstarten av samarbeidet iscenesatte vi gruppesamtaler der de ulike gruppene i skolesektoren diskuterte med hverandre hva de legger i de to begrepene. Åtte samtaler, som har en varighet av 30 minutter hver, ble tatt opp på lydbånd og transkribert. For å belyse hva som vektlegges på de ulike nivåene ble deltakerne gruppert etter ansvarsområde. Dataene er samlet inn og analysearbeidet pågår.

Studien belyser først og fremst viktigheten av å kartlegge ulike tolkninger av sentrale begreper i skolebaserte utviklingsprosjekt. Ved å allerede i oppstart belyse ulike forståelser av praksis legges det til rette for gjensidig forståelse og forventningsavklaringer mellom partene. Forventninger om at en felles handlingspraksis skal sikre alle elever et likeverdig tilbud i kommunens språk, lese- og skriveopplæring, kan komme i konflikt med forventninger om lærerens autonomi, metodefrihet og utøvelse av faglige skjønn. Studien vil bidra til å synliggjøre motsetningsfulle forståelser i spill.

Referanser

Biesta, G. J. (2010). Why 'what works' still won't work: From evidence-based education to value-based education. *Studies in philosophy and education*, 29, 491-503.

Lauvås, P., & Handal, G. (2000). Veiledning og praktisk yrkesteori.

Onsdag

15.00-15.30

Rom: AR G-001

«Det ble veldig sånn tekstnært» Fire ungdomsskolelæreres erfaringer med å bruke læringsressursen Veiledet lesing i samtale om tekst

Authors:

Hege Rangnes

Toril Frafjord Hoem

Åse Kari Hansen Wagner

Lesesenteret, Universitetet i Stavanger

hege.rangnes@uis.no, aase-kari.h.wagner@uis.no, toril.f.hoem@uis.no

Forskningsemne:

Veiledet lesing er en god arena for muntlighet og dialog om tekster i alle fag. Denne studien undersøker fire ungdomsskolelæreres erfaringer med en didaktisk læringsressurs om veiledet lesing.

Teoretisk rammeverk:

Læringsressursen er utviklet med bakgrunn i forskning som viser at mange elever på ungdomstrinnet kan streve med å tilegne seg nødvendig lesekompetanse (Jensen et al., 2019). Lærere er opptatt av å støtte elevens forståelse av tekster, men velger ofte å forenkle språk og innhold i tekstene når elevene strever med å forstå (Rangnes, 2019). Det undervises i liten grad i leseforståelsesstrategier (Magnusson et al., 2018), og lærerne påtar seg i stor grad tolkningsarbeidet (Tengberg, 2019). I læringsressursen ligger konkrete forslag til spørsmål som retter oppmerksomheten mot ulike leseutfordringer, som å finne og bruke informasjon, tolke og sammenholde informasjon og tenke kritisk og vurdere teksten. Læreren må likevel foreta en såkalt redidaktisering, det vil si å omforme forslagene i læringsressursen til egen undervisningskontekst (Gissel & Buch, 2020).

Metode / forskingsdesign:

Empiri er samlet inn gjennom intervjuer med fire ungdomsskolelærere. I analysearbeidet anvendes en bearbejdet versjon av Gissel og Buchs (2020) rammeverk for å studere lærernes bruk av læringsressursen.

Forventa konklusjoner/funn:

Funn viser at lærerne 1) uttrykte at ressursen var bevisstgjørende, 2) opplevde planleggingsfasen som krevende, 3) fikk en gryende forståelse av en mer målrettet og tekstbasert undervisning der de selv inntok en mer aktiv rolle, og 4) utøvde profesjonell dømmekraft i både planleggings- og gjennomføringsfasen, men møtte også på dilemmaer i undervisningen. Studien viser at lærere trenger mange erfaringer med å lede tekstbaserte samtaler, samtidig som de får mulighet til å reflektere over utprøvingene i et kollegafellesskap. Redaktiseringsprosessen av læringsressurser krever at lærere bruker profesjonelle dømmekraft både i planleggings- og gjennomføringsfasen. For å få fullt utbytte av læringsressurser, bør lærere få mange erfaringer med å prøve ut ressursene, samt at bruk av læringsressurser bør inngå som en del av felles pedagogisk utviklingsarbeid på en skole.

Relevans for forskningsfeltet:

Det er utviklet mange didaktiske læringsressurser for å støtte lærere i undervisningen, men det finnes lite forskning på faktisk bruk av slike ressurser (Gissel & Buch, 2020).

Gissel, S. T., & Buch, B. (2020). Et systematisk forskningsreview om elever og læreres bruk af didaktiske læremidler i L1. *Learning Tech*, 5(7), 90–129. <https://doi.org/10.7146/lt.v5i7.117281>

Jensen, F., Pettersen, A. Frønes, T. S., Kjærnsli, M., Rohatgi, A., Eriksen, A. & Narvhus, E. K. (2019). PISA 2018. Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag. Universitetsforlaget.

Magnusson, C. G., Roe, A. & Blikstad-Balas, M. (2018). To what extent and how are reading comprehension strategies part of language arts instruction? A study of lower secondary classrooms. *Reading Research Quarterly*, 54(2), 187–212. <https://doi.org/10.1002/rrq.231>

Rangnes, H. (2019). Facilitating second-language learners' access to expository texts: Teachers' understanding of the challenges involved. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 19, 1–27. <https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.01.16>

Tengberg, M. (2019). Textanvändning och texttolkning i svenskundervisningen på högstadiet. *Nordic Journal of Literacy Research*, 5(1), 18–37. <https://doi.org/10.23865/njlr.v5.1488>

Onsdag

15.30-16.00

Rom: AR G-001

Kritisk literacy i nordisk L1-undervisning. En videostudie av makt- og mangfoldsaspekter i klasseromssamtaler om tekst.

Author:

Camilla Magnusson Universitetet i Oslo

c.g.magnusson@ils.uio.no

Internasjonalt er kritisk literacy vel etablert som en viktig ideologisk konstruksjon i utdanning, og et sentralt formål med kritisk literacy i skolen er at elevene skal utvikle evnen til å forstå og stille spørsmål ved maktforhold og ulikhet (Pandya et al., 2021). Det har vært en økende interesse for feltet i de nordiske landene det siste tiåret (f.eks. Temanummer Acta Didactica Norden, 2022; Temanummer Viden om Literacy, 2023), men det er fortsatt mangel på empiriske studier av kritisk literacy fra nordiske klasserom (Veum et al., 2021). For å bidra til oppdatert empirisk kunnskap på feltet fokuserer jeg i denne studien på å undersøke omfanget og kjennetegnene ved kritisk literacy-undervisning i en nordisk kontekst, ut ifra videoobservasjoner av L1-undervisning i Norge, Sverige, Danmark, Island og Finland.

Som en teoretisk linse anvendes Hilary Janks' modell av kritisk literacy, med vekt på dimensjonene makt og mangfold (Janks, 2010). Maktaspektet tar for seg hvordan språk og ulike semiotiske tegn opprettholder sosiale og politiske maktstrukturer, mens mangfoldsaspektet innebærer hvordan språkbruk skaper sosiale identiteter som kjønn, klasse, rase, alder, seksuell orientering og kulturell bakgrunn (Janks, 2010). Følgende forskningsspørsmål har vært førende for analysene: I hvilken grad og hvordan er makt og mangfold som kritisk literacy-dimensjoner integrert i nordisk L1-undervisning?

Denne studien er utformet som en deskriptiv videostudie med vekt på analyse av autentiske undervisningssituasjoner. Studien er en del av en større nordisk videostudie innen Centre of Excellence: Quality in Nordic Teaching (QUINT). Utvalget for denne studien består av videodata fra 114 nordiske L1-klasserom på ungdomstrinnet fra henholdsvis Norge (n=47), Sverige (n=38), Danmark (n=9), Island (n=10) og Finland (n=10). I perioden fra 2015 til 2021 ble det filmet mellom tre og fem etterfølgende timer fra hvert klasserom, med totalt 402 timer.

Som et første trinn i analysen identifiserte jeg relevante deler av videomaterialet (med hjelp fra nordiske kolleger innen QUINT), det vil si timer som inkluderte samtaler om tekst, noe som resulterte i totalt 212 timer fra 89 klasserom. Som et andre trinn i analysen gjennomførte jeg analyser av lærerens og elevenes ytringer i tekstsamtalene for å undersøke 1) i hvilken grad dimensjonene makt og mangfold var til stede i undervisningen, og 2) hvilket potensial for disse kritisk literacy-dimensjonene som ble muliggjort i undervisningen. Jeg undersøkte her hvordan «betydningsfulle øyeblikk» av kritisk literacy utspilte seg, det vil si øyeblikk hvor lærerens eller elevenes ytringer var viktig enten for å støtte utviklingen av elevenes forståelse av kritisk literacy eller hindre den, eller hvor en mulighet til å utdype et aspekt av kritisk literacy ikke ble realisert (jf. 'critical moments', Myhill & Warren, 2005).

De foreløpige analysene (analysene av de finske klasserommene er ikke ferdigstilt på nåværende tidspunkt) viser at makt- og mangfoldsdimensjoner sjelden er til stede i de observerte timene. Imidlertid oppstår «betydningsfulle øyeblikk» i undervisningen knyttet til mangfoldsaspekter som kjønn, etnisitet og seksualitet, selv om de kritiske aspektene sjelden blir gjenstand for (lengre) samtaler mellom lærere eller elever. I konferansepresentasjonen vil jeg presentere kvantitative funn basert på de ferdigstilte analysene samt empiriske eksempler for å illustrere de «betydningsfulle øyeblikkene».

Referanser

Janks, H. (2010). Literacy and power. Routledge.

Myhill, D., & Warren, P. (2005). Scaffolds or straitjackets? Critical moments in classroom discourse. *Educational Review*, 57(1), 55-69.

Pandya, J. Z., Mora, R. A., Alford, J. H., Golden, N. A. \& Santiago de Roock, R. (2021). Introduction to the handbook of critical literacies: The current state of critical literacy around the world. In (Eds.) J. Z. Pandya, R. A. Mora, J. H. Alford, N. a. Golden, \& R. Santiago de Roock. Handbook of critical literacies. Routledge.

Veum, A., Layne, H., Kumpulainen, K., \& Vivitsou, M. (2021). Critical literacy in the Nordic education context: Insights from Finland and Norway. In (Eds.) J. Z. Pandya, R. A. Mora, J. H. Alford, N. A. Golden, \& R. Santiago de Roock. Handbook of critical literacies. Routledge.

Onsdag

15.30-16.00

Rom: AR G-001

Sosial annotering – studenters nettbaserte «marg-samtaler» om en samlest tekst

Authors:

Anita Normann, NTNU

Hildegunn Otnes, NTNU

anita.normann@ntnu.no, hildegunn.otnes@ntnu.no

Forskningsemne

Sosial annotering (SA) er et begrep brukt om en digital lærings- og samarbeidsteknologi der deltakerne samtaler skriftlig og nettbasert om en felles tekst de leser. En sosial annoteringsprosess muliggjør informasjonsdeling, sosial interaksjon og kunnskapsproduksjon (Kalir et al. 2020; Novak et al., 2012) og at en individuell leseaktivitet gjøres om til en samarbeidsaktivitet (Li og Li, 2022). Studien er en self-study (Vanassche \& Kelchtermans, 2015) – en studie av egen praksis – gjennomført med egne studenter i et mastergradsemne i akademisk skriving og lesing høsten 2021. I små grupper leste og annoterte studentene en pensumartikkel innenfor det samme digitale grensesnittet ved bruk av samskrivingsverktøyet Word online. Formålet med undervisningsopplegget var todelt: Å trene studentene i å erobre vitenskapelige tekster, samt å utvikle vår egen praksis gjennom mer varierte arbeidsformer. Smith (2022) mener det er et profesjonelt ansvar for lærerutdannere å engasjere seg i selvstudier i en forskningsbasert lærerutdanning, og gjennom vår selvstudie ønsket vi å bidra til forskningen på SA i høyere utdanning innenfor en norsk utdanningskontekst.

Teoretisk rammeverk

Fenomenet sosial annotering kan knyttes til et sosiokulturelt syn på meningsskaping – at mening medieres via språk innenfor sosiale rammer, og at læring skjer via intellektuelle og fysiske redskaper (Säljö, 2001, 2006). Begrep som communities of practice (Lave \& Wenger, 1991); dialogic education (Wegerif, 2013), and types of talk (Mercer, 2000; Mercer et al., 2019) er her relevante.

I tillegg er literacy – tekstkompetanse – sentralt for vår analyse og drøfting. Literacy omfatter mange delkompetanser som henger sammen og delvis overlapper – multiliteracies (Barton, 2007; Gee, 2007). I den delen av vår studie som presenteres her, er det spesielt kommunikativ og kollaborativ literacy vi bringer inn.

Metode/forskningsdesign

Materialet i vår selvstudie består både av studentenes refleksjoner rundt utprøving av SA som en tilnærming til lesing av fagartikler (beskrevet i Normann \& Otnes, i fagfelleprosess), samt selve annoteringene – altså den skriftlige dialogen gjennomført i hver av gruppene. I denne presentasjonen retter vi fokuset kun mot det siste, og spør:

Hva kjennetegner studentenes «marg-samtale» når de engasjerer seg i sosial annotering av en fagartikkel med medstudenter?

Gjennom en tekstnær analyseprosess har vi kodet og kategorisert studentenes individuelle annoteringer og sett både på samtale typer, språkhandlinger og fordeling av initiativer og oppfølging av disse.

Forventa konklusjoner/funn

Foreløpige funn viser at de fleste annoteringene har form av kumulative samtaler (Mercer, 2000), at de fleste språkhandlingene er knyttet til elaboreringer, og at noen få studenter tar de fleste initiativene i «marg-samtalen». Vi drøfter funnene våre i lys av aspekter knyttet til kollaborativ og kommunikativ literacy.

Relevans for forskningsfeltet

Vi erfarer at mange studenter strever med å trenge inn i fagtekster og med å utvikle ulike aspekter av akademisk literacy. Gjennom å ha utforsket bruken av SA med en gruppe masterstudenter, ser vi at dette er en interessant tilnærming til kollaborativt arbeid rundt lesing av fagartikler i høyere utdanning. Det er et potensial innenfor SA til å hjelpe studenter med å utvikle sin kritiske tenking og kunnskapsutvikling, noe som gjør studien relevant også for andre som arbeider innenfor utdanningsfeltet.

Stikkord

Sosial annotering; kollaborativ og kommunikativ literacy

Referanser

- Barton, D. (2007). *Literacy: An introduction to the ecology of written language*. Blackwell.
- Gee, J.P. (2007). *What video games have to teach us about learning and literacy*. Palgrave Macmillan.
- Kalir, J. H., Morales, E. \& Alperin, J. P. (2020). When I saw my peers annotating. *Student perceptions of social annotation for learning in multiple courses*. *Information and Learning Sciences*.
- Lave, J. \& E. Wenger. 1991. *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Li \& Li (2022): Using Perusall to motivate students' curriculum-based academic reading. *Journal of Computers in Education*, 10, 377–401.
- Mercer, N. (2000). *Words and Minds. How we use language to think together*. London: Routledge.
- Mercer, N., Wegerif, R., \& Major, L. (2019). *The Routledge International Handbook of Research on Dialogic Education*. Routledge.
- Novak, E., Razzouk, R., \& Johnson, T.E. (2012). The educational use of social annotation tools in higher education: A literature review. *Internet and Higher Education*.
- Säljö, R. (2006). *Læring og kulturelle redskaper. Om læreprosesser og kollektiv hukommelse*. Cappelen Akademisk Forlag.

Smith, K. (2022). Selvstudier – verktøy for profesjonell utvikling for lærerutdannere. I M. Ulvik, H. Riese og D. Roness (Red.), Å forske på egen praksis. Aksjonsforskning og andre tilnærminger til profesjonell utvikling i utdanningsfeltet (s. 287-305). Fagbokforlaget.

Vanassche, E. \& Kelchtermans, G. (2015) The state of the art in Self- Study of Teacher Education Practices: a systematic literature review, Journal of Curriculum Studies, 47:4, 508-528, DOI: 10.1080/00220272.2014.995712

Wegerif, R. (2013). Dialogic: Education for the Internet age. Routledge.

Onsdag

15.00-15.30

Rom: AR V-101

Et øre for detaljene - Lærerstudenters kunnskap om fonologisk bevissthet og dens rolle i den første lese- og skriveopplæringa

Authors:

Cecilie S. Knudsen, ILU, NTNU
Oddny Solheim, UiS

cecilie.s.knudsen@ntnu.no

Resultater fra systematiske kunnskapsoppsummeringer viser at en balansert lese- og skriveopplæring, der man kombinerer eksplisitt opplæring i det alfabetiske prinsipp, bokstav-lyd assosiasjoner og avkoding med meningsfulle lese- og skriveaktiviteter, gir barn de beste forutsetningene for å komme i gang med lesing og skriving (se for eksempel National Reading Panel, 2000). En balansert og tilpasset tilnærming forutsetter at lærere har solid kunnskap om både lese- og skriveutvikling og språklige grunnenheter, og at de med basis i denne kunnskapen kan gi individuelle elever veloverveide tilbakemeldinger også i spontane undervisningsøyeblikk (Piasta mfl., 2009).

Tidligere forskning fra en rekke land viser imidlertid at mange lærerstudenter og lærere mangler kunnskap som er sentral for å kunne tilrettelegge for tilpasset og balansert lese- og skriveopplæring (se for eksempel Cheesman mfl., 2009; Böhme mfl., 2022; Alatalo, 2011; Aro \& Björn, 2016; Washburn mfl., 2016). Vi vet derimot lite om norske læreres kunnskaper og forutsetninger for å gi tilpasset begynneropplæring i lesing og skriving.

I denne studien undersøker vi norske lærerstudenters kunnskaper og ferdigheter i og om fonologi og fonologisk bevissthet gjennom en spørreskjemaundersøkelse blant fjerdeårsstudenter på Grunnskolelærerutdanning 1.-7. trinn (MGLU 1-7). Spørreskjemaet ble pilotert i et utvalg bestående av grunnskolelærere og fagpersoner ved to norske universiteter i november og desember 2023. Hovedundersøkelsen gjennomføres i januar 2024. Målet er å rekruttere lærerstudenter fra minst fire ulike lærerutdanninger i Norge. Innsamlingen vil da foregå under oppsyn.

I utformingen av spørreskjemaet har vi tatt utgangspunkt i tilsvarende engelskspråklige undersøkelser (for eksempel Binks-Cantrell mfl., 2012 og Hall mfl., 2023). Vi har i tillegg hentet erfaring fra lignende

undersøkelser fra ikke-engelske språk (f.eks. svensk i Alatalo, 2011; tysk i Böhme mfl., 2023; finsk i Aro \& Björn, 2015). Spørsmålene i undersøkelsen kartlegger både kunnskaper, ferdigheter og det å kunne anvende disse kunnskapene inn mot konkrete problemstillinger i den første lese- og skriveopplæringen. I tillegg undersøker vi i hvilken grad lærerstudentene selv opplever å ha kompetansen de trenger for å gi den første lese- og skriveopplæringen.

Funnene kan ha viktige implikasjoner for innholdet i lærerutdanningens undervisning om den første lese- og skriveopplæringen generelt og fonologi og fonologisk bevissthet spesielt.

Referanser

- Alatalo, T. (2011). Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1–3: Om lärares möjligheter och hinder, 311 [Thesis]. Gothenburg studies in educational sciences.
- Aro, M., \& Björn, P. M. (2016). Preservice and inservice teachers' knowledge of language constructs in Finland. *Annals of Dyslexia*, 66(1), 111–126. <https://doi.org/10.1007/s11881-015-0118-7>
- Binks-Cantrell, E., Joshi, R. M., \& Washburn, E. K. (2012). Validation of an instrument for assessing teacher knowledge of basic language constructs of literacy. *Annals of Dyslexia*, 62(3), 153–171. <https://doi.org/10.1007/s11881-012-0070-8>
- Böhme, R., Berendes, K., \& Heinrichs, D. H. (2023). Phoneme awareness of prospective primary school teachers: How well are they prepared for early literacy instruction? EdArXiv.
- Cheesman, E. A., McGuire, J. M., Shankweiler, D., \& Coyne, M. (2009). First-Year Teacher Knowledge of Phonemic Awareness and Its Instruction. *Teacher Education and Special Education*, 32(3), 270–289. <https://doi.org/10.1177/0888406409339685>
- Hall, C., Solari, E. J., Hayes, L., Dahl-Leonard, K., DeCoster, J., Kehoe, K. F., Conner, C. L., Henry, A. R., Demchak, A., Richmond, C. L., \& Vargas, I. (2023). Validation of an instrument for assessing elementary-grade educators' knowledge to teach reading. *Reading and Writing*. <https://doi.org/10.1007/s11145-023-10456-w>
- National Reading Panel. (2000). Report of the National Reading Panel: Teaching children to read. National Institute of Child Health and Human Development
- Piasta, S. B., Connor, C. M., Fishman, B. J., \& Morrison, F. J. (2009). Teachers' knowledge of literacy concepts, classroom practices, and student reading growth. *Scientific Studies of Reading*, 13(3), 224–248. <https://doi.org/10.1080/10888430902851364>
- Washburn, E. K., Binks-Cantrell, E. S., Joshi, R. M., Martin-Chang, S., \& Arrow, A. (2016). Preservice teacher knowledge of basic language constructs in Canada, England, New Zealand, and the USA. *Annals of Dyslexia*, 66(1), 7–26. <https://doi.org/10.1007/s11881-015-0115-x>

Onsdag

15.30-16.00

Rom: AR V-101

Leseløp! – å utvikle leseundervisning i et praksissamarbeid

Authors:

Jannike Ohrem Bakke

Fride Lindstøl

Marit Skarbø Solem

jannike.bakke@usn.no, fride.l.hansen@usn.no, marit.s.solem@usn.no

Denne studien handler om å komponere leseundervisning, og den har to formål: 1) Å presentere en måte å prøve ut og utvikle leseundervisning i et samarbeid mellom leseforskere og lærere i en samarbeidskommune. 2) Å analysere et konkret leseundervisningsforløp, der vi viser hvordan forskere, lærere og elever reflekterer over og vurderer den faktisk gjennomførte undervisningen.

Studien er en praksisrettet intervensjon, der intensjonen er å prøve ut og evaluere konkret leseundervisning i samarbeidskommunen, som i dette prosjektet omtales som leseløp. Undervisningen etterfølges av observasjon og refleksjon, som igjen danner utgangspunkt for videreutvikling av leseundervisningen i andre settinger (jf. Postholm \& Smith, 2017). Bærende prinsipper for intervensjonen er at leseundervisningen tar utgangspunkt i konkrete leseutfordringer, identifisert i praksisfeltet og understøttet i leseforskningen. Undervisningen er organisert som forløp, og aktivitetene i undervisningsforløpet springer ut av primærteksten, samtidig som de legger vekt på de dramaturgiske inngangene tekst, rom, kropp og tid (Gladsøe, 2015).

Vi benytter dramaturgisk metode (Bakke \& Lindstøl, 2023) som teoretisk og metodisk linse for å analysere den faktisk gjennomførte undervisningen, innhentet gjennom videoobservasjon og skriftlige og muntlige elevtekster. I tillegg innhenter vi refleksjoner fra elever, lærer og forskerstemmene gjennom intervjuer. Vi er i startfasen av et lengre prosjekt, der vekten har vært på å utvikle intervensjonen i praksisfellesskapet. Vi presenterer foreløpige funn basert på de deltakende lærernes refleksjoner, der de særlig framhever samarbeidet i profesjonsfellesskapet og transformasjonen av leseforskningen til lesedidaktikk. Vi presenterer også funn fra elevintervjuene, som vi mener har metodiske implikasjoner. Vi har gjennomført elevintervjuer både umiddelbart etter gjennomført undervisning, men også tre uker etter fullført undervisning. Elevene ser ut til å vise grundigere analytisk innsikt og refleksjon rundt primærteksten etter tre uker. Vi antyder derfor at måten undervisningen er lagt opp, som et forløp med aktiviteter som alle springer ut av primærteksten, er virksom i elevene over lenger tid. Komposisjon av leseløp, som tar utgangspunkt i konkrete «leseproblem», viser hvordan leseundervisning kan samskapes og bli noe mer enn enkeltstående leseressurser.

Litteratur

Bakke, J. O. \& Lindstøl, F. (2023). Undervisningens dramaturgi. Fortellinger og analyser fra klasserommet. Fagbokforlaget/LNU.

Gladsø, S., Gjervan, K. E., Hovik, L. \& Skagen, A. (2015). Dramaturgi: forestillinger om teater (2. utg.). Universitetsforlaget.

Postholm, M. B. \& Smith, K. (2017). Praksisrettet forskning og formativ intervensjonsforskning: forskning for utvikling av praksisfeltet og vitenskapelig kunnskap. I Gjøtterud, S. mfl. (red.). Aksjonsforskning i Norge: teoretisk og empirisk mangfold. Cappelen Damm Akademisk.

Onsdag

16.00-16.30

Rom: AR V-101

Å navigere i tekst i en omskiftelig tid

Author:

Hanne Staurseth, UiS, IGIS
hanne.e.staurseth@uis.no

Norske elever forventes å navigere mellom mange tekstkulturer hvor de skal ytre seg, lytte, lese og skrive med ulike formål i ulike sammenhenger. Flere deskriptive klasseromsstudier tegner bilder av lærere som gode til å forklare innhold i fag og tekster til elevene. Likevel beskrives ofte måter som tar elevene ut av tekster framfor å hjelpe dem til å forstå hvordan form henger sammen med formål, kontekst eller fagdiskurs (eks. Tverbakk, 2018; Fiskerstrand, 2017; Staurseth, 2020), til å finne likheter og ulikheter mellom ulike tekster (Blikstad-Balas og Roe, 2020) eller reflektere kritisk over teksters kvaliteter og pålitelighet (Magnusson, 2021). Formålet med denne studien er å se hva som skjer om en iscenesetter elever som tekstforskere som diskuterer nettopp slike ting: Kan det å utforske et metaspørsmål være en måte å hjelpe elever til å forholde seg til tekster som konstruksjoner med form, formål, kontekst, som kan sammenlignes og kritisk vurderes?

Studien støtter seg på en teoretisk modell om fagspesifikk literacy som verktøy for å navigere mellom tekstkulturer (Moje, 2015; Staurseth, 2019, 2020): Elever engasjeres i faglig utforsking der de leser og skriver for å utforske, lære og skape ny fagkunnskap samt for å kommunisere det de har funnet ut. Lærerne støtter prosessen gjennom å fremkalle hva elevene kan og føre dem videre, hjelpe dem til å studere fagdiskurs og å vurdere hva som er formålstjenlig. Det er særlig å skape kunnskap om hvordan en får til de to siste kategoriene som er interessante for dette prosjektet.

Prosjektet er et aksjonsforskningssamarbeid med en universitetsskole. Ungdomsskoleelever, lærerstudenter, lærere og forskere skal her sammen utforske det store spørsmålet: «Hva gjør en tekst god?». Elevene finner tekster de skal diskutere og analysere, og ut fra det forsøke å syntetisere og formulere svar på spørsmålet, som de skal presentere for hverandre. Sammen skal de dissekere og diskutere de ulike svarene i tekstforskergruppa. Ved lesing av nye tekster begynner syklusen på nytt, samtidig som tidligere svar tas med. Vi vil ta opptak av samtalene og dokumentere elevenes utprøvende svar. Ved at vi selv er deltakere, kan vi prøve ut og justere støtten underveis for å utforske hva som da skjer i samtalene mellom elevene.

Elevenes samtaler vil kodes med kategoriene (F-ene over) fra Staurseth (2019), og som et overordnet prosjekt vil jeg, en universitetsskolelærer og utvalgte masterstudenter bruke elevenes utforskningsprosess til å undersøke: Hvordan støtte prosessen for å gi tilgangskompetanse til å utforske tekster og for å studere ulike teksters fagdiskurs og å vurdere hva som er formålstjenlig? Og hva krever en slik prosess for elevene og for lærerne? Materialet til disse spørsmålene vil være aktørenes feltnotat og logger, samt jevnlig loggmøter der vi diskuterer disse, de kodede samtalene og videre aksjoner.

Forhåpentligvis vil prosjektet kunne bidra til fagfeltet med viktig kunnskap om hvordan elever vurderer tekster; hva de selv legger merke til og hvordan de setter ord på det de ser samt perspektiver på hvordan å legge til rette for metadiskusjoner om tekster.

Onsdag

15.00-15.30

Rom: AR Ø-120

Elevers arbeid med utfordrende sakprosabildebøker

Author:

Kaja Bjølgerud Grimsgaard, OsloMet

kajabjo@oslomet.no

Jeg vil i dette innlegget presentere en undersøkelse der jeg ser på hvordan elever på 7.trinn utforsker, skaper mening og uttrykker sin tolkning og forståelse når de leser sakprosabildeboken *Superpoteten*. Knollen som reddet Norge (Osvoll, 2020, s. 8-9). Boka formidler fakta om poteten, men også en større fortelling om potetens rolle opp gjennom verdenshistorien. Elevene har jobbet individuelt og i grupper, og fått i oppgave å lage et arbeid som på en eller annen måte beskriver endring.

Denne delstudien utforsker hvilke muligheter for elevenes aktive medskapning som oppstår når fagformidling skjer gjennom høytlesning av en utfordrende sakprosabildebok. En utfordrende bildebok inkluderer et bredt spekter av tematiske, kognitive og estetiske utfordringer og muligheter (Ommundsen et al., 2022), som gjør at elevene tar aktivt del i fullbyrdelsen av verket. På den måten deltar de potensielt i både en litterær og estetisk opplevelse. Den aktive meningsskapingen, slik som etterarbeidet i denne undervisningen, kan åpne for at elevene får en større forståelse og innlevelse i fagstoffet som blir formidlet, ved å bruke erfaringer fra eget liv.

Datamaterialet er tolv elevarbeider, samt videodata som dokumenterer elevenes arbeid med sakprosabildeboka og sine egne tekster. Her presenterer jeg analyser av utvalgte elevers arbeidsprosesser og de ferdige elevarbeidene. Bildeboksanalysen tar utgangspunkt i analyseapparatet hentet fra Nikolajeva og Scott (2006), og min forståelse av elevenes møter med teksten er fundert i resepsjonsetetikk (Eco, 1989; Iser, 1974). De innledende analysene av elevarbeidene tar utgangspunkt i et rammeverk fra Sipe (2008), som er videreutviklet av Stranden og Ommundsen (2023).

I innlegget presenterer jeg foreløpige analyser fra studien, som viser stor variasjon i elevenes literacyvalg, de har latt seg inspirere av boka på ulike måter. Noen skriver faktatekster, tankekart og lager kokebøker. Flere har valgt å tegne, med ulike uttrykk. Noen velger å videreføre visuelle metaforer fra bøkene og tolke dem ved å knytte det til sine egne erfaringer. Andre skaper nytt innhold med utgangspunkt i, eller som en videreføring av bøkene. To elever skapte et spill der de gjennom tegning lekte ut den kunnskapen de hadde fått gjennom den litterære opplevelsen.

Til sist vil jeg diskutere mulige implikasjoner for undervisning. Jeg argumenterer for at denne typen åpne etterarbeid i forbindelse med utforskende sakprosabildebøker gir elevene rom til å bruke et bredt repertoar av sine literacykompetanser. Prosjektet vil dermed kunne bidra med nye perspektiver på hvordan sakprosabildebøker kan være ressurser i undervisningen, ikke bare i norskfaget, og hvordan arbeid med bildebøker kan bidra til at elever får likeverdige muligheter til læring og utvikling.

Eco, U. (1989). *The open work*. Harvard University Press.

Iser, W. (1974). *The Implied Reader*. John Hopkins university press.

Nikolajeva, M. \& Scott, C. (2006). *How Picturebooks Work*. Routledge.

Ommundsen, Å. M., Haaland, G. \& Kümmerling-Meibauer, B. (2022). *Exploring challenging picturebooks in education. International perspectives on language and literature learning*. Routledge.

Osvoll, L. I. (2020). *Superpoteten : knollen som reddet Norge*. Cappelen Damm.

Sipe, L. R. (2008). *Storytime : young children's literary understanding in the classroom*. Teachers College.

Stranden, T. L. \& Ommundsen, Å. M. (2023). *Young students response to a challenging picturebook. Children's Literature in Education*.

Onsdag

15.30-16.00

Rom: AR Ø-120

Multimodal lytning i et interaktionelt og dialogisk perspektiv

Author:

Lene Illum, UC SYD

lisk@ucsyd.dk

Forskningsemne

Præsentationen tager udgangspunkt i min phd-afhandling, der har til formål at identificere, karakterisere og forstå faglige situationer i L1, hvor lytning finder sted. Lytning ligger som en underliggende præmis i det meste af al undervisning, og god lytteforståelse er en forudsætning for at kunne deltage aktivt i fagets samtalepraksis og den faglige undervisning. Forskning viser imidlertid, at direkte undervisning i lytning sjældent forekommer i skolen, hvilket er et problem, da effektiv lyttekompetence er et grundvilkår for både læring og personlig udvikling. Forskningsmæssigt har lytning fået meget lidt opmærksomhed sammenlignet med de andre kommunikative kompetencer læsning, skrivning og tale (Adelmann, 2002; Brownell, 2018; Otnes, 2016). Det munder ud i følgende forskningsspørgsmål:

1: Hvad karakteriserer den lyttepraksis, der forekommer ved forskellige lytte events i to klasser i danskfaget på mellemtrinnet?

2: Hvordan forstår eleverne sig selv som lyttende deltagere i danskfagsundervisningen?

Teoretisk rammeværk

Teoretisk skriver projektet sig ind i den internationale forskning inden for "mundtlighed" og "dialogisk undervisning" (Alexander, 2008; Dysthe, 2005; Dysthe et al., 2020; Mercer, 2000; Wegerif, 2011, 2020). Det dialogiske perspektiv udgør en overordnet ramme for studiet, og teoretisk knytter jeg derfor an til lytteforskere, der forstår og undersøger lytning som et sociokulturelt fænomen med fokus på samtale, interaktion og relationelle perspektiver (Adelmann, 2002, 2009; Janusik, 2010; Otnes, 2007; Sangster, 2004). Til at forstå samspillet i lytte- og samtalsituationerne i undervisningen knytter jeg an til Bakhtins dialogiske tilgang (Bakhtin, 1981, 1995), idet antagelsen er, at sprog og sprogbrug ud over at være grundlæggende kommunikativt altid foregår i en social praksis.

Metode

Metodisk bygger studiet på et kvalitativt, eksplorativt projektdesign. Gennem fokuseret etnografisk feltarbejde i danskundervisningen i to sjette klasser undersøger jeg elevernes lyttepraksisser ud fra to perspektiver: dels ud fra mit forskerperspektiv, hvor jeg gennem observation af undervisning undersøger den lyttepraksis eleverne er en del af, dels forsøger jeg gennem videostimulerede samtaler at opnå viden om fænomenet lytning gennem elevernes perspektiv, altså elevernes erfaringer med og oplevelser af at være lyttende deltagere i klassens samtale- og lyttepraksis. De to perspektiver skal tilsammen bidrage til en forståelse af skolens lyttepraksis, og hvad det vil sige at være en lyttende elev i skolen – "being-doing-a-listener" (Jacknick, 2021)

Fund

Studiet viser, at der er en diskrepans imellem, hvor meget elever indgår i lytteaktiviteter i danskundervisningen, og hvor meget opmærksomhed færdigheden får. Undervisningen er præget af uklare krav til eleverne i rollen som lytter, og der er behov for større bevidsthed i forhold til elevernes lyttekompetence. Desuden er der behov for at skabe didaktiske situationer, som styrker elevernes

lyttekompetencer. Lytning handler ikke bare om at tilegne sig et budskab, fx har kontekst, spatialitet, temporalitet, krop og emotionelle faktorer også betydning for elevernes meningsskabelse og forståelse.

Relevans for forskningsfeltet

Studiet søger gennem praksisnær og empirisk funderet viden at undersøge, hvilket bidrag til forståelsen af danskfagets didaktik forskning i elevers lytning kan tilvejebringe. Studiet indgår som et praksisnært bidrag til literacyforskningen i L1, der kan kvalificere og nuancere forståelsen af lytning som en vigtig læringsstrategi på linje med tale, læsning og skrivning.

Onsdag

16.00-16.30

Rom: AR Ø-120

Skrivning og det poetiske blik

Author:

Anne Bock, Københavns Professionshøjskole/KP
annebock1@gmail.com

Forskningsemne: Skrivendidaktik. Hvad sker der med elever, når de skriver? Hvilket potentiale har den kreative skrivning for erkendelse og opmærksomhed på verden?

I et netop indleveret ph.d.-projekt belyses relationen mellem skrivning og dannelse i folkeskolens ældste klasser. Derved rettes blikket mod skrivningen som ontologi og epistemologi – en måde at være i verden (Yagelski 2011) og således en måde at forstå verden. Projektet tilbyder således et andet og supplerende perspektiv på skrivningens formål end det dominerende kompetenceorienterede.

Teoretisk ramme: Med inspiration fra eksistensfænomenologiske tænkere som Arendt (2019), Biesta (2018), Merleau-Ponty (2009) m.fl. undersøges relationen mellem skrivning og dannelse i folkeskolens ældste klasser. Til det formål konstrueres begrebet skivedannelse, der defineres som et udtryk for en dannelsesmulighed, der kan opstå i forbindelse med at skrive. Der er således tale om skivedannelse, når skriveprocessen giver anledning til undren, forstyrrelse af vanetænkning og kulturelle dogmer, refleksion over verden, sig selv og sig selv i verden og en opmærksomhed på og sensitivitet over for verden. Med andre ord finder skivedannelse sted i det øjeblik, skrivning giver anledning til en dialog med sig selv, med den personlige og kulturelle fortælling, med verden og de erfaringer af verden, man får gennem sansendtryk og æstetiske erfaringer. Skivedannelse kan forstås som en slags tilblivelse i øjeblikket gennem skrivebegivenheden.

Metode: Studiet er et eksistensfænomenologisk interventionsstudie, hvor elevernes oplevelse af skriveprocessen undersøges igennem interviews og læsning og analyse af deres tekster. Deltagere er elever og lærere fra to 8. klasser fra to forskellige skoler. Eleverne har skrevet digte, essays og fortællinger.

Fund: Den kreative skrivning er potentielt knyttet til elevernes opmærksomhed på og refleksion over verden, sig selv og sig selv i verden. Skrivning som begivenhed (Badiou 2013) er forbundet med det at kunne forestille sig andre perspektiver og livssituationer og udtrykke disse. Gennem sprogliggørelsen af den sansede og forestillede virkelighed forbindes sprog, tanke, krop og væren.

Således kan der gennem den kreative skriveproces åbnes muligheder for overskridelsen af sproglige klicheer og normer og dermed for tænkning, forestilling og subjektifikation (Biesta 2018). Særligt har det at skrive poetiske tekster vist et væsentligt potentiale for udvikling af omverdensømfindtlighed (Greve 2000).

Relevans: Projektet peger på en række didaktiske overvejelser, som er relevante for lærerens planlægning og gennemførelse af skriveundervisning med henblik på at understøtte den kreative skrivnings

dannelsespotentiale. Hermed undersøges lærerens mulighet for at fremme skrivningens mulighet som tæknings- og værensteknologi i undervisningen.

Referencer:

Arendt, Hannah (2019). Åndens liv. Klim.

Badiou, Alain, Burchill, L., \& Tarby, F. (2013). Philosophy and the event (Tarby, Interviewer; Burchill, Trans.). Polity.

Biesta, Gert (2018). Undervisningens genopdagelse. Klim.

Greve, A. (2000) Poesi og sted. Nordlit. Vol. 7, s. 137– 154.

Merleau-Ponty, Maurice (2009) Kroppens fænomenologi. 2. udgave. Helsingør: Det lille Forlag.

Yagelski, Robert P. (2011) Writing as a Way of Being: writing instruction, nonduality, and the crisis of sustainability. Hampton Press Inc

Onsdag

15.00-15.30

Rom: AR Ø-130

Elevers lesestrategier i møte med multimodale tekster

Authors:

Cecilie Weyergang, Universitetet i Oslo

Morten Skar , Universitetet i Oslo

cecilie.weyergang@ils.uio.no, morten.skar@ils.uio.no

I denne studien undersøker vi mellomtrinn- og ungdomsskoleelevers lesestrategier når de får oppgaver til multimodale tekster. Lesestrategier viser til bevisste valg lesere gjør for å skape forståelse (Afflerbach et al., 2008). I studien inkluderer vi lesing av tekster som representerer ulike fag og sjangre.

Elever må i økende grad forholde seg til stadig mer komplekse tekster både i og utenfor skolen (Weyergang \& Magnusson, 2020). Rene verbalspråklige tekster blir fortrent av stadig mer sammensatte tekster, spesielt i den digitale verden. Å lese multimodale tekster krever at leseren må tilegne seg og bruke et bredt spekter av lesestrategier. I kontrast til å dekode verbalspråk, er det for eksempel ikke gitt hvordan vi skal navigere når vi leser tekster som består av både verbaltekst, bilder og figurer. I slike situasjoner må vi også vurdere hvilke elementer som skal tillegges størst vekt, og det kan være krevende å forstå kommunikasjonssituasjonen teksten er en del av (Kress \& Van Leeuwen, 2006; Serafini, 2012). I 2006 undersøkte Anne Løvland hvordan norske elever leste sammensatte tekster. Hun fant ut at mange tok utgangspunkt i verbalteksten og fokuserte lite på andre uttrykksformer. Resultater på oppgaver som krever at elever kombinerer ulike uttrykksformer i nasjonale prøver, ser ut til å bekrefte Løvlands funn (Roe et al., 2018). For svake lesere ser det ut til at multimodalitet skaper usikkerhet, spesielt når elever må velge leseveier selv (Frønes, 2017). Selv om den norske læreplanen siden 2006 har vektlagt at opplæringen skal lære elever å kombinere ulike uttrykksformer i tekster innenfor alle fag, ser det ut til at dette fortsatt er krevende for mange elever.

I studien undersøker vi hvordan elever på mellomtrinnet og ungdomstrinnet leser grafiske framstillinger som tabeller og nyhetsgrafikker. For å få innsikt i elevenes strategier, bruker vi en metode kalt cued retrospective reporting (van Gog et al., 2005) som kombinerer øyeskanning med verbal rapportering. Mens elevene leser tekster og løser oppgaver, filmes øyebevegelsene deres med en eye-tracker. Vi tar i bruk en

skjermontert SMI RED250mobile eye-tracker, som registrerer øyebevegelser med inntil 250 bilder i sekundet. Opptaket av elevenes lesing brukes som utgangspunkt for et intervju om hvordan elevene gikk fram da de leste og hvordan de tenkte da de løste oppgaven. Disse dataene gir innsikt i elevenes kognitive prosesser (Ercikan \& Pellegrino, 2017).

Foreløpige funn viser at flere elever ser ut til å ha lav bevissthet om hvilke strategier som er hensiktsmessige når de skal navigere og skape forståelse i ulike typer multimodale tekster. Det ser også ut til at elevene i liten grad tilpasser lesingen til formålet. Studien vil være et verdifullt bidrag til lærere i klasserommet når de gir eksplisitt strategiundervisning som skal forberede elever på vår tids sammensatte tekstvirkelighet. Vi vil også hevde at innsikt fra studien er med på å styrke argumentasjonen om at alle lærere er leselærere, og at det må arbeides tverrfaglig med elevers forståelse av multimodale tekster.

Onsdag

15.30-16.00

Rom: AR Ø-130

Udvikling af 'stance' i et korpus af argumenterende elevtekster fra 5. og 8. klassetrin

Author:

Morten Tannert, Aarhus Universitet \& VIA University College
mtan@via.dk

Argumenterende skrivning er en vigtig del af elevernes skriveudvikling i skolen, da skriftlig argumentation potentielt styrker elevernes kritiske tænkning og deres evne til at forholde sig reflektivt og dialogisk til både deres egen og andres viden og holdninger gennem skriftsproget (Ferretti \& Graham, 2019). I dette projekt undersøger jeg derfor udviklingen af elevers stillingtagen (forstået som 'stance') i et korpus af argumenterende tekster skrevet af elever i 5. og 8. klasse. Stance, som er et vigtigt element i udviklingen af elevens tekstuelle stemme, henviser til de lingvistiske mekanismer, som udtrykker en skrivers personlige holdninger og vurderinger (Gray \& Biber, 2012). Udviklingen af stance har været undersøgt i mange studier af enten professionel skrivning, akademiske tekster fra videregående uddannelse eller i relation til andetsprogstilegnelse. I modsætning hertil undersøger jeg i dette projekt udviklingen af stance på L1-sproget i en grundskolesammenhæng.

Projektet er forankret i en forståelse af 'grammar as choice' (Halliday, 1978) og i en teoretisk forståelse af metadiskurs som et særligt vigtigt element i argumenterende skrivning. Metadiskurs beskrives af Hyland (2018) som værende tæt knyttet til sprogets tekstuelle og interpersonelle metafunktion, hvor igennem stance eksempelvis udtrykkes i teksten gennem modalitet og attitude. Inspireret af bl.a. Aull (2019), Sancho Guinda (2012) og Thomson (2020) består de forventede stance-kategorier i dette studie bl.a. af epistemiske modalitetstræk såsom 'hedges' og 'boosters' (typisk adverbialer der udtrykker epistemisk sikkerhed eller forbehold), tekstuelle træk såsom kontrastmarkører (fx 'i modsætning til', 'alligevel', 'til trods for') og reformuleringsmarkører (fx 'med andre ord') samt self-referencer (førstepersonspronomener) og attitude-markeringer (markeringer af vurdering og affekt).

Korpusset i dette projekt er under udvikling, men forventes at komme til at indeholde ca. 150 argumenterende tekster fra henholdsvis 5. og 8. klassetrin. Korpusprojektet er en del af et større etnografisk skriveforskningsprojekt, Writing Education: The more specific relations between students' writing and metalinguistic repertoires (2022-2025), og indsamlingen af tekster til projektet sker som led i

dataindsamlingen til det store projekt. Det forventes, at korpusanalyserne vil bidrage til en større forståelse for, hvordan elevers tekstuelle stemme kommer til uttrykk i argumenterende tekster på L1-sproget på tværs af klassetrin. Eftersom korpusprojektet er knyttet til et større etnografisk projekt, vil det desuden være muligt at fortolke korpusanalyserne i sammenhæng med klasserumsobservationer og elevinterviews.

Referencer

- Aull, L. (2019). Linguistic Markers of Stance and Genre in Upper-Level Student Writing. *Written Communication*, 36(2), 267–295. <https://doi.org/10.1177/0741088318819472>
- Ferretti, R. P., & Graham, S. (2019). Argumentative writing: Theory, assessment, and instruction. *Reading and Writing*, 32(6), 1345–1357. <https://doi.org/10.1007/s11145-019-09950-x>
- Gray, B., & Biber, D. (2012). Current Conceptions of Stance. I K. Hyland & C. S. Guinda (Red.), *Stance and Voice in Written Academic Genres* (s. 15–33). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137030825_2
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as Social Semiotic*. Edward Arnold.
- Hyland, K. (2018). *Metadiscourse: Exploring Interaction in Writing*. Bloomsbury Publishing Plc.
- Sancho Guinda, C. (2012). Proximal Positioning in Students' Graph Commentaries. I K. Hyland & C. S. Guinda (Red.), *Stance and Voice in Written Academic Genres* (s. 166–183). Palgrave Macmillan UK.
- Thomson, J. J. (2020). Metadiscourse in upper secondary pupil essays: Adapting a taxonomy. *Nordic Journal of Literacy Research*, 6(1), Article 1. <https://doi.org/10.23865/njlr.v6.1720>

Onsdag

16.00-15.30

Rom: HL U-301

Norskfagleg skriving på mellomtrinnet – erfaringar og refleksjonar frå lærarar i dialog

Author:

Marte Helland Fiskvik

mahell@ntnu.no

Co-author:

Randi Solheim ILU, NTNU

Forskingsemnet for studien som blir presentert er skriving i norskfaget. Forskingsspørsmåla dreier seg om korleis lærarar på mellomtrinnet forstår forholdet mellom det fagspesifikke i norskfaget og skriving som grunnleggande ferdigheit, og korleis dei forstår det uttalte ansvaret (jf. LK20) for skriveopplæringa til elevane? Eg håpar å få fram perspektiv på kva den vidare skriveopplæringa inneber, og kva gode skrivepraksisar etter den første skriveopplæringa kan vere.

Studien er forankra i eit dialogisk perspektiv, der eg ønsker å løfte fram erfarne lærarar sine stemmer. I dette ligg det eit sosiokulturelt syn på literacy (jf. *New Literacy Studies*). I tillegg er teoriar kring fagspesifikk og fagovergripande literacy sentrale.

Forskningsdesignet eg legg til grunn, kombinerer kvantitative data frå ei spørjeundersøking med 442 svar frå lærarar i grunnskulen, med kvalitative data frå tre semistrukturerte gruppeintervju med norsklærarar på

mellomtrinnet. I innlegget vil eg kort presentere resultat frå spørjeundersøkinga og diskutere dei i lys av innhaldet i intervjuet og dialogen mellom lærarane.

Delvis forventar eg å kunne bekrefte tidlegare forskning som viser at det er ulike oppfatningar om kva som er fagspesifikt i norskfaget – samtidig som eg kan bringe inn nye perspektiv. Førreanalyse analyser tyder på at erfarne lærarar rapporterer om endringar i korleis dei driv skriveundervising i dag samanlikna med tidlegare, og det er interessant å diskutere kva som ligg bak dette. Norsk lærarar har eit særleg ansvar for skriveopplæringa til elevane, og empirien i denne studien tyder på at dette i praksis inneber å støtte skriveopplæringa i andre fag. Det fagspesifikke i arbeid med norskfagleg skriving er uklart for lærarane, og vert ofte redusert til rettskriving. Lærarane rapporterer også at elevar i stor grad skriv korte tekstar, og at dei lange skriveprosessane vert bortprioritert oftare enn før. Lærarane ser likevel eit stort potensiale for læring og utvikling i den vidare skriveopplæringa.

Studien er særleg relevant i lys av diskusjonane om, og forskinga på, fagspesifikk literacy i andre fag enn norsk dei siste åra. Det er etterlyst meir forskning på kva det fagspesifikke i norskfaget er og kan vere (jf. Lorentzen, 2023). Eg meiner også at studien har ei styrke ved å hente erfaringar frå erfarne lærarar i dialog, noko eg vil bygge vidare på i oppfølgande studiar.
